РОМАН

З англійської переклав Євген ЛЕВЧЕНКО Розділ перший

У серці Вест-Енда є багато затишних куточків, відомих хіба водіям таксі, які звично перетинають їх, аби тріумфально в'їхати на Парк-Лейн, майдан Берклі чи на вулицю Саут-Одлі.

Якщо від Парк-Лейн звернути на нічим не примітну вуличку, а тоді раз чи двічі повернути ліворуч і праворуч, ви опинитесь на тихій вулиці, де по праву руку побачите Бертрамів готель. Він стоїть тут віддавна. Під час війни будинки праворуч і трохи нижче ліворуч від нього були зруйновані, сам же Бертрамів готель уцілів. За словами агентів з продажу нерухомості, він не уникнув подряпин, тріщин та виламів, але після певного ремонту знову набув колишнього вигляду. 1955 року він виглядав достоту, як 1939: солідний, старомодний і в міру дорогий готель.

Отакий-то був цей заклад, який багато десятків років відвідували представники вищого духівництва, аристократичні вдови з сільської глушини та учениці старших класів привілейованих шкіл, що роз'їжджалися на вакації по домівках. (У Лондоні тепер так мало місць, де дівчата могли зупинятися самі-одні, і Бертрамів готель, звичайно, один із них. Ми зупиняємося в ньому протягом багатьох років.)

Звісно, в місті було чимало й інших готелів на зразок Бертрамового. Декотрі збереглись і досі, але майже всі зазнали впливу вітру змін, і їх довелося модернізувати відповідно до смаків різних клієнтів. Бертрамів готель теж зазнав змін, але їх доконано так, що з першого погляду годі було щось помітити.

Під сходами, що вели до обертових дверей, стояв чолов'яга, який на перший погляд видавався щонайменше маршалом. Золоті галуни та

орденські стрічки прикрашали йому широкі могутні груди. Його постава була бездоганна. Він зустрічав вас із щирою гостинністю, коли ви на превелику силу, мов ревматик, вилазили з таксомотора чи звичайного авта, турботливо вів вас угору сходами і пропускав у безгучні обертові двері.

Уперше потрапивши до готелю, ви відчували якусь тривогу, наче переносилися в сиву давнину, наче час повертався назад, і ви знову опинялися в добі короля Ед-варда.

Звичайно, в готелі було центральне опалення, але про нього пожилець забував, бо у просторій центральній залі красувалося двоє чудових вугільних камінів, а неподалік сяяли великі мідяні відра з вугіллям — не менш яскраво, ніж за часів короля Едварда, коли їх чистили покоївки; такого самого розміру, як у давнину, були й вугільні брикети. Загальний свій вигляд зала завдячувала червоному оксамитові та затишному плюшеві. Щодо крісел, то вони не належали до того часу та доби. Вони так високо здіймалися над підлогою, що старі ревматичні панії могли без особливих мук підводитися з них. На відміну від багатьох сучасних дорогих фотелів, сидіння в них не уривається на половині довжини стегон, а отже, не викликає гострого болю в тих, хто потерпає від артриту чи ішіасу; до того ж вони були не одного взірця: мали як рівні, так і похилі спинки різної ширини залежно від того, для кого призначалися,— для тендітних людей чи грубих. У Бертрамовім готелі могли вибрати для себе зручне крісло клієнти будь-якої комплекції.

Була якраз обідня пора, і зала повнилася відвідувачами. Не тільки тому, що лише в цьому приміщенні можна було випити чаю. Були в ньому ще й вітальня та кімната для куріння (з невідомих причин призначена тільки для чоловіків), де стояли широкі фотелі, оббиті добротною шкірою, а також два робочі кабінети, де можна було привітати щирого друга і неквапом побалакати з ним у затишному куточку чи при бажанні написати навіть листа. Окрім цих вигод доби короля Едварда, можна було знайти й інші — в затишних місцях, не рекламованих, а проте відомих тим, хто мав у них потребу. В готелі

містився бар із двома барменами — американським, який мав створювати американцям ілюзію, ніби ті вдома, і частував їх бурбоном, житньою горілкою та всілякими коктейлями, а також англійським, який подавав бренді і по-знавецькому розповідав про перегони в Ескоті та Ньюбері чоловікам середнього віку, які зупинялися в Бертрамовім готелі напередодні важливих перегонів. Був тут і таємний підземний хід та кімната з телевізором до послуг тих, хто бажав скоротати біля нього час.

І все ж просторий готельний вестибюль був улюбленим місцем для пообіднього чаювання. Підстаркуваті пані з цікавістю стежили за тими, хто рипався туди-сюди дверима, впізнавали давніх друзів і підпускали ущипливі зауваження про те, як ті постаріли. Навідувалися також американці, приваблювані нагодою побачити титулованих англійських аристократів, які справно являлися на традиційний вечірній чай. Бо такий час був відмітною рисою саме Бертрамового готелю.

Це було ні з чим незрівняне видовище. Керував ритуалом Генрі — величного вигляду добродій років на п'ятдесят, приємний, з витонченими манерами, які нині рідкість, неперевершений дворецький. Під його суворим наглядом стрункі юнаки виконували поточну роботу. Великі срібні таці в їхніх руках були оздоблені гребенем, грузинські чайники теж були срібні. Порцеляна, хай і не рокінгемська чи девенпортська, мало чим різнилася від тамтешньої. Вигадливі сервізи користувалися особливою популярністю; чай готували з найкращих індійських, цейлонських, дарджелінгських та лапсангських гатунків, що ж до страв, то можна було замовити все що заманеться, і вам зразу ж це приносили!

Того пам'ятного дня, 17 листопада, шістдесятип'ятирічна Селіна Гейзі, що прибула з Лестершира, з апетитом, притаманним жінкам похилого віку, ласувала смачними млинцями, густо намащеними маслом.

Одначе смакування млинцями не заважало їй кидати гострі погляди на обертові двері щоразу, як ті відчинялися, аби впустити нового відвідувача.

Побачивши стрункy, підібрану постать полковника Ласкома з моноклем на шиї, вона всміхнулася і кивнула головою. Відтак владно поманила його рукою, і за хвилину чи дві Ласком підійшов до неї.

— Добридень, Селіно, що привело вас до міста?

— Зуби,— невиразно промимрила леді Селіна, не перестаючи жувати млинця. — Принагідно надумала завітати ще й до одного світила на Гарлі-стріт з приводу свого артриту. Ви знаєте, про кого я кажу.

Дарма, що на Гарлі-стріт мешкало кількасот відомих фахівців з різних хвороб, полковник зрозумів, кого вона має на увазі.

— Ну, і як ся маєте?

— Сподіваюся, краще,— неохоче відказала леді Селіна. — Дивний хлопець. Схопив мене за шию, коли я найменше цього сподівалася, і скрутив, як курчаті. — Вона боязко ворухнула шиєю.

— Болить?

— Мусило б — після того, як тобі скрутять отак в'язи, хоч я й не встигла перевірити. — Вона знову боязко покрутила головою. — Здається, все гаразд. Уперше за довгі роки можу дивитися через праве плече. — Для певності вона повернула голову ще раз і вигукнула: — Просто не вірю своїм очам. Здається, стара Джейн Марпл. А я гадала, її давно вже нема серед живих. Виглядає, наче їй сто років.

Полковник кинув оком у бік воскреслої з мертвих Джейн Марпл, але без особливого зацікавлення. Готель постійно відвідували старенькі бабусі, яких він називав "божими ягнятами".

— У всьому Лондоні тільки тут ще подають млинці. Справжні солодкі млинці. Знаєте, коли я торік їздила до Америки, у ранішньому меню теж значилися млинці. Насправді ж тамтешні й ці — небо і земля! Звичайнісіньке печиво з родзинками до чаю. Чого вони звуть це млинцями — розуму не приберу!

Вона проковтнула останній шматочок масла і неуважно роззирнулась. І відразу ж уродився Генрі. Але не видно було, щоб він поспішав чи біг. Здавалося, він від них і не відходив.

— Щось іще, пані? Як ви дивитесь на печиво з кмином?

— Печиво? — леді Селіна недовірливо глянула на нього.

— Ми випікаємо чудове печиво з кмином, пані. Беріть — не пошкодуєте.

— Печиво з кмином? Я не їла його кілька років. Це справжнє печиво з кмином?

— О так, пані. Наш кухар знає їхній рецепт бозна-відколи. Запевняю вас, вони вам сподобаються.

Генрі подав знак одному зі своїх хлопців, і той подався на пошуки печива з кмином.

— Чи не були ви у Ньюбері, Дереку?

— Так. Стояв страшенний холод, і я не чекав на останні два заїзди. Та й день був нещасливий. Молода кобила Гаррі виявилася нікудишньою.

— А я на неї й не розраховувала.

— А як там Свенхільда?

— Прийшла четвертою. Ласком підвівся.

— Піду огляну свій номер.

Він рушив залою до конторки чергової, розглядаючи дорогою, хто сидить за столиками. Просто диво, скільки тут чаювальників! Достоту, як за давніх добрих часів. По війні чай майже зовсім вийшов з моди, за винятком, очевидно, Бертрамового готелю. Хто всі ці люди? Два каноніки та ігумен Чізлгептонського собору. А онде в кутку — ще один у крагах, щонайменше єпископ! Тільки вікарії тут рідкість. "Треба бути бодай каноніком, щоб дозволити собі такий готель",— подумав він. Звичайні священики можуть про нього тільки мріяти, небораки. Тож для нього було загадкою, яким побитом люди на кшталт Селіни Гейзі спромагаються тут зупинятися.

Адже за душею в неї, фактично, ні гроша. А стара місіс Беррі, місіс Посселтвейн із Сомерсета чи Сибіла Керр? Усі вони бідні як церковні миші.

Не перестаючи розмірковувати про це, він наблизився до конторки, де його радісно привітала міс Ґорріндж, чергова. Міс Ґорріндж була давня його приятелька. Вона знала кожного клієнта і, подібно до членів королівської родини, ніколи не втрачала гідності. Мала старомодний, але респектабельний вигляд: закручене жовтаве волосся, що наводило на думку про старомодні щипці, чорна шовкова сукня, високі груди, на яких спочивали великий золотий медальйон та брошка у вигляді камеї.

— Чотирнадцятий номер,— сказала міс Ґорріндж. — Минулого разу ви були наче в чотирнадцятому, і він вам сподобався, полковнику Ласком. У ньому затишно.

— Не можу собі уявити, міс Ґорріндж, як вам щастить тримати все це в пам'яті.

— Нам приємно оточувати наших давніх друзів вигодами.

— Давненько я вже тут не був, але, здається, відтоді нічого не змінилося.

Він умовк: із внутрішнього кабінету вийшов привітатися з ним містер Гамфрі. Люди невтаємничені часто брали містера Гамфрі за самого містера Бертрама. Відомості про те, хто був справжній містер Бертрам і чи був він коли-небудь взагалі, губились у млі давнини. Бертрамів готель існував десь із 1840 року, але ніхто не виявляв ані крихти цікавості до його минулої історії. Він просто стояв тут, і край. Коли хтось величав містера Гамфрі містером Бертрамом, той не виводив його з омани. Хочуть, щоб він був Бертрамом, — хай буде так. Полковник Ласком знав його ім'я, але не знав, чи Гамфрі — головний адміністратор готелю, чи його власник, хоч схилявся до останнього.

Містер Гамфрі, чоловік років на п'ятдесят, мав вишукані манери та міністерську подобу. Він був до послуг кожного будь-якої хвилини. Міг цілими годинами говорити про перегони, крикет, зовнішню політику, розповідати анекдоти про членів королівської родини, ділитися враженням від автомобільної виставки, знав останні найцікавіші театральні вистави, давав поради американцям, які місця відвідати в Англії, надто, коли в тих було обмаль часу. Він міг дати адресу, де найзручніше пообідати людям різного достатку й різних смаків. Водночас не дозволяв жодних вільностей щодо себе і не завжди був напохваті. Міс Ґорріндж була обізнана не менше, і з успіхом використовувала свої знання. Через короткі проміжки часу містер

Гамфрі, наче сонце, з'являвся на обрії і особисто вшановував кого-небудь своєю увагою.

Цього разу його вибір припав на полковника Ласкома. Вони обмінялися думками щодо перегонів, проте полковник Ласком був заклопотаний своїм, і містер Гамфрі був саме та людина, яка могла розкрити йому очі.

— Скажіть мені, Гамфрі, як усі ці чарівні бабусі примудряються оплачувати номери?

— О, вас це цікавить? — містер Гамфрі видавався здивованим. — Що ж, відповідь проста. Вони не могли б собі цього дозволити, якби не...

Він умовк.

— Якби не робилося для них знижки, чи не так?

— Щось на зразок цього. Звичайно, вони про це не знають, а як і знають, то вважають, що так чиниться, бо вони давні клієнти.

— А хіба ні?

— Бачте, полковнику Ласкоме, я тримаю готель, тож не можу допустити, щоб він став збитковим.

— Отже, ці знижки окупаються?

— Атож, загальною атмосферою... Чужоземці, що прибувають до нашої країни, уявляють Англію (надто грошовиті американці) по-своєму. Зрозумійте, я маю на увазі не магнатів, що постійно перетинають Атлантику. Зазвичай вони зупиняються в готелях "Савой" або "Дорчестер". їм потрібні сучасна обстановка, американські страви — все

те, що дає їм відчуття, ніби вони в себе дома. Проте багато людей лише коли-не-коли виїжджають за кордон; вони уявляють собі нашу країну, ну, коли не за Діккенсом, то принаймні за Генрі Джеймсом, і не хочуть бачити її достоту такою, як їхня власна! Тож, повернувшись додому, вони кажуть: "У Лондоні є чудове місце, зветься — Бертрамів готель. Там ти наче переносишся на сто років назад. Чисто тобі давня Англія! А які там зупиняються люди! Таких більше ніде не стрінеш. Чарівні старі герцогині. Там подають усякі старовинні англійські страви. Тут і дивовижний традиційний біфштекс,— нічого такого ви не куштували зроду,— і великий кусень яловичої полядвиці, і сідло баранчика, і старовинний англійський чай, і чудовий англійський сніданок! І, звичайно ж, усі інші атрибути. Номери — просто диво, з усіма вигодами! Теплі й затишні! У камінах палахкотять здорові дровеняки!

Містер Гамфрі скінчив свій монолог, і його обличчя осяяла якась подоба усміху.

— Ясно,— замислено промовив Ласком. — Усі ці люди, зубожілі аристократи, збіднілі члени старовинних графських родів, значною мірою — бутафорія?

Містер Гамфрі згідливо кивнув головою.

— Мені просто дивно, що ніхто до цього не додумався досі. Звичайно, Бертрамів готель напередодні мого приходу був, сказати б, уже готовий, лишалося тільки здійснити досить дорогу реконструкцію. Кожен, хто приходить сюди, вважає, ніби відкрив для себе щось таке, про що ніхто не знає.

— Реконструкція, мабуть, коштувала чималих грошей!

— О, так. Треба було зберегти патріархальну обставу часів короля Едварда і водночас створити сучасний комфорт, яким ми користуємося нині. Наші чарівні бабусі, даруйте, що я їх так називаю, мають

почуватися так, мовби нічого не змінилося з кінця минулого століття, а наші мандрівні відвідувачі мають відчувати себе в атмосфері тієї доби й водночас мати все те, що вони звикли мати вдома і без чого не можуть.

— Іноді буває важкувато? — запитав Ласком.

— Анітрохи. Візьміть, наприклад, центральне опалення. Американці вимагають,— я сказав би, потребують,— температури на десять ступенів вищої, ніж англійці. Нині ми маємо спальні двох цілком відмінних видів — один для англійців, другий для американців. Усі номери схожі між собою на вигляд, але насправді різняться багато чим — у декотрих ви знайдете електробритву, душ, ванну, а як вам забагнеться американського сніданку, то й його — кашу, апельсиновий сік із льодом тощо; або англійський сніданок, якщо він вам більше до вподоби.

— Яєчня з беконом?

— Як замовите, і багато чого ще, за вашим бажанням. Копчена риба, нирки та бекон, холодна шотландська куріпка, шинка, варення.

— Доведеться все це згадувати завтра вранці. Таких страв удома вже не готують. . Гамфрі всміхнувся.

— Більшість джентльменів замовляють яєчню з беконом. Вони, як би це сказати, вони вже й думати забули про звичні для них страви.

— Так, так... Пам'ятаю, як я був ще дитиною... полиці буфетів угиналися від гарячих страв. Так, чудовий то був час.

— Ми намагаємося подавати клієнтам усе, чого їм забажається.

— У тому числі печиво з кмином та млинці. Так, розумію, кожному за потребою, розумію. Як у Маркса.

— Пробачте, не розумію.

— Просто промайнула думка, Гамфрі. Крайні члени збігаються. Полковник Ласком повернувся і взяв ключа у міс Ґорріндж. Підбіг хлопчик і повів його до ліфта. Дорогою полковник помітив, що леді Селіна Гейзі сидить тепер — чи то зі своєю подругою Джейн Як-там-її, чи з кимось іншим.

Розділ другий

— І ви досі мешкаєте в тому чарівному сільці Сент-Мері-Мід? — спитала леді Селіна. — Який там гарний, незіпсований пейзаж. Я часто думаю про це сільце, невже воно анітрохи не змінилося?

— Ну, не зовсім так, — міс Марші пригадала деякі сторони свого рідного сільця.

— Новий будинок маєтку, прибудови до сільської ратуші, по-новому виглядає й головна вулиця Гай-стріт із численними вітринами модних крамниць. — Вона зітхнула. — Доводиться миритися зі змінами.

— Поступ,— замислено промовила леді Селіна. — Але мені часто спадає на думку, що це зовсім не поступ, включно з тією розвиненою системою водогонів, яка існує нині, всілякими оздобленнями та розкішним, як я чула, обладнанням. Щоразу як ідеш до приятелевої хати в очах мерехтить від численних написів: "різко натиснути", "відпустити", "повернути ліворуч", "різко відпустити". Раніше, бувало, повертай ручку як завгодно, миттю лине водоспад! А ось і шановний єпископ із Бедгемптона. — Леді Селіна раптом замовкла, коли повз неї пройшов старий, але ще вродливий церковник. — Оскільки я знаю, він практично сліпий. Який чудовий, бойовий священик!

Далі мала місце коротка балачка на релігійні теми. Леді Селіна час від часу уривала розмову, вітаючи друзів та знайомих, хоча багато хто з

них виявлявся не тим, за кого вона їх узяла. Вони трохи погомоніли про "добрі давні часи". Певна річ, виховання міс Марпл різко відрізнялося від виховання леді Селіни, тож їхні спогади в основному звелися до кількох років, коли леді Селіна, ставши вдовою з вельми мізерними статками, оселилась у домочку в сільці Сент-Мері-Мід, а її син влаштувався на роботу на аеродромі поблизу цього сільця.

— Джейн, чи ти завжди зупиняєшся тут, завітавши до міста? Дивно, але раніш я тебе не бачила.

— О, звичайно, ні. Я просто не можу собі цього дозволити, та й надвір виходжу нині рідко. Ні, то був намір моєї шанованої племінниці: на її думку, мені корисно було б хоч ненадовго поїхати до Лондона. Джоан — дуже добра дівчина, якщо її можна назвати дівчиною. — Міс Марпл із сумом подумала, що Джоан зараз уже чи не п'ятдесят. — Розумієш, вона малярка, вельми знана малярка. Нещодавно влаштувала виставку своїх картин.

Леді Селіну мало цікавили маляри та все, пов'язане з ними. Вона мала малярів та музик за розумних, учених тварин і навіть їм співчувала. Проте, в душі дивувалася з їхньої одержимості своєю працею.

— Усе це модерністська бридня,— сказала вона, стріляючи очима на всі боки. — Бачу, Цецилія Лонгерст знову пофарбувала волосся.

— Боюся, люба Джоан досить модерна малярка.

Тут міс Марпл глибоко помилялася. Двадцять років тому Джоан Вест іще вважалася сучасною маляркою, але тепер молоді маляри мали її за геть старомодну.

Ковзнувши оком по зачісці Цецилії Лонгерст, Марпл знову віддалася приємним спогадам про те, яка добряга була Джоан. Не так давно Джоан сказала чоловікові:

— Я хочу, аби ми щось зробили задля сердешної тітки Джейн. Вона не виходить із хати. Як ти гадаєш, чи приємно їй буде поїхати на кілька тижнів до Борнмута?

— Добра ідея,— відповів Раймонд Вест. Остання його книжка писалася легко, і настрій у нього був добродушний. — Подорож до Індії, гадаю, була їй приємна, шкода тільки, що вона вплуталась у карну справу, пов'язану з убивством. У її віці це просто божевілля!

— Таке їй, здається, не первина.

Раймонд палко любив свою стару тітку і завжди намагався її потішити: посилав їй, зокрема, книжки, на його думку, цікаві для неї. Він дивувався, коли вона ввічливо відхиляла його подарунки і, попри її запевняння, що книжки його "такі цікаві", у нього іноді виникали сумніви, чи читала вона їх взагалі. До того ж вона, звичайно, недобачає.

Тут він не мав рації. Міс Марпл відзначалася чудовим зором як на свій вік і в цю хвилю з великою увагою і насолодою стежила за всім, що діялося довкола. У відповідь на пропозицію Джоан перебути кілька тижнів у найкращих готелях Борнмута, вона нерішуче пробурмотіла:

— Вельми, вельми речно з вашого боку, проте я, далебі, не маю...

— Там вам було б добре, тітко Джейн. Вам корисно іноді виходити з дому. У вас з'являться плани, нові захоплення.

— О, твоїми вустами промовляє істина, я справді хотіла б ненадовго кудись податися, але не в Борнмут.

Джоан злегка здивувалася. На її думку, Борнмут міг би стати Меккою для тітки Джейн.

— Істборн? Чи Торкі?1

— Я хотіла б... — нерішуче почала міс Марпл.

— Слухаю.

— Можливо, моє прохання вам здасться досить нерозумним...

— Та що ви! В жодному разі! (Куди ж це стара надумала поїхати?)

— Я хотіла б поїхати до лондонського Бертрамового готелю.

— Бертрамів готель? — ця назва будила якісь невиразні спомини.

1 Торкі — приморський курорт у графстві Девоншир. (Прим. ред.)

— Якось я там зупинялася,— квапливо сказала міс Марпл,— коли мені було чотирнадцять, із тіткою та дядьком. Дядечко Томас був канонік. Незабутній спогад! Зупинитися б там бодай на тиждень! Можна б і на два, але це надто дороге задоволення.

— О, чудово! Звичайно, ви поїдете. Я мала б подумати, що вам цікаво поїхати до Лондона, аби позаглядати до крамниць тощо. Ми все влаштуємо, якщо Бертрамів готель ще є. Багато готелів зникло, чи то розбомблені під час війни, чи просто полишені напризволяще.

— Ні, я ненароком дізналася, що цей готель працює. Одержала звідти листа — від бостонської подруги Емі Макаллестер. Вона зупинялася там удвох із чоловіком.

— Чудово, тоді я піду і все владнаю,— і вона тихо додала: — Боюся, готель дуже змінився відтоді, як ви в ньому були. Тож хай це вас не розчаровує...

Однак Бертрамів готель не змінився. Він був такий самий, як і раніше. Міс Марпл це здавалося справжнім дивом. Вона була просто вражена.

Справді, важко було повірити в таке чудо. Властивий їй здоровий глузд підказував: треба лише відсвіжити в пам'яті минуле, таким, як воно було. Більшу частину свого життя вона провела за приємними спогадами про минулі втіхи. А як трапляється хтось, із ким можна поділитися приємними спогадами, то це справжнє щастя. За наших часів рідко випадає така нагода. Вона пережила більшість своїх сучасниць, проте, як і раніше, сиділа і згадувала. Диво дивне, але вона знову відродилася, і причиною того була Джейн Марпл, рожевощока й життєрадісна молода дівчина. З багатьох поглядів дурне-предурне дівча... Стривайте-но, а як звали отого молодого шалапута... О Боже, забула! Мати вчинила розумно: рішуче поклала край цій дружбі. За кілька років вона його зустріла — і він справді виявився чудовиськом! Тоді вона проплакала цілий тиждень! А тепер... вона в думці уявила собі сьогодення. Цих нещасних молодих дівчат. У декотрих із них була мати, але не було матерів, які по-справжньому їх любили і могли б застерегти своїх дочок від дурощів, позашлюбних дітей та ранніх нещасливих шлюбів. Усе це було вельми сумно. Голос подруги урвав її роздуми.

— Не може бути! Так і є! Онде я бачу Бесс Седжвік!

Міс Марпл ледве чула Селінині вигуки. Вона та Селіна оберталися зовсім у різних колах, і міс Марпл не могла обмінюватися з нею скандальними відомостями про всіляких друзів та знайомих, яких пізнавала здаля — чи, може, їй так тільки здавалося,— леді Селіна. Та Бесс Седжвік була людина зовсім інша. Ім'я Бесс Седжвік знав майже всяк у Англії, бо понад тридцять років у газетах повідомлялося про обурливі чи незвичайні вчинки Бесс Седжвік. Упродовж чи не всієї війни вона була членом французького руху Опору і нібито мала шість карбів на своїй рушниці відповідно до числа вбитих німців. Кілька років тому здійснила переліт через Атлантику, верхи на коні перетнула Європу і завершила мандрівку біля озера Ван. Брала участь у автоперегонах,

одного разу винесла двох дітей із охопленого пожежею будинку, кілька разів одружувалася, одні шлюби виявлялися щасливі, інші ні, ще й була начебто другою в Європі модницею. Повідомлялося також, що під час випробування атомного підводного човна вона таємно пробралася на його борт. Тож-бо міс Марпл сиділа рівно випростана і з жадібною, неприхованою цікавістю розглядала гостю.

Кого вона найменше сподівалася зустріти в Бертрамовім готелі, то це Бесс Седжвік. Розкішний нічний клуб або кермо потужного ваговоза цілком відповідали б численним зацікавленням Бесс Седжвік. Та цей найстаромодніший у світі респектабельний готель здавався геть чужим її натурі.

І все ж, поза всяким сумнівом, то була вона. Майже щомісяця портрет Бесс Седжвік регулярно з'являвся на обкладинках модних часописів та в популярних газетах. То була Бесс власною персоною; вона похапливо, нетерпляче курила сигарету і з подивом дивилася на велику чайну тацю, покладену перед нею, ніби бачила її вперше в житті. Вона замовила (міс Марпл видивлялася на неї, примруживши очі — відстань була чимала), так і є, підсмажений пиріжок. Страх як цікаво! Вона бачила, як Бесс Седжвік загасила сигарету в блюдці, взяла пиріжок і жадібно вп'ялась у нього зубами. Темне, червоне полуничне варення замурзало їй підборіддя. Бесс труснула головою і засміялася — дзвінкий веселий сміх заглушив решту звуків у просторій залі Бертрамового готелю. Біля неї відразу ж з'явився Генрі й простяг невелику тонку серветку. Вона взяла її, енергійно, наче школярка, утерла підборіддя і вигукнула:

— Оце справжній пиріжок. Чарівно!

Вона кинула серветку на тацю і підвелася. Як звичайно, очі всіх присутніх звернулися до неї. Та їй до цього було не звикати. Може, це їй подобалося, а може, вона просто не помічала. Вона варта була того, щоб на неї дивитися: була не так вродлива, як вражала уяву. Біляве, гладеньке волосся розсипалося по плечах; прегарні форми голови та

різьба обличчя, трохи орлиний ніс, глибоко посаджені сірі очі, широкі вуста, притаманні комедіантам. її сукня вражала простотою крою, більшість чоловіків вважали, що її пошито з мішковини, на ній не було жодного візерунка, ні застібок, ні швів. Та жінки краще розумілися на цьому. Навіть сільські бабусі у Бер-трамовім готелі знали напевно, що ця сукня дорога!

Вона рушила через усю залу до ліфта і, проходячи повз місіс Селіну та міс Марпл, кивнула головою.

— Добридень, місіс Селіно. Я не бачила вас, відколи ми зустрічалися у Крафтсів. Як поживає родина Борзуа?

— Яким вітром, Бесс?

— Просто зупинилася тут. Чотири години з гаком я мчала в машині. Розкіш!

— Ви колись уб'єтесь або когось задавите.

— О, сподіваюсь, ні.

— І все ж, чому ви зупинились тут?

Бесс Седжвік швидко роззирнулася. Здавалося, вона зрозуміла натяк і іронічно посміхнулася.

— Хтось мені казав, що варто скуштувати. Гадаю, він мав рацію. Щойно я з'їла чудовий пиріжок.

— Люба, у них є і найсправжнісінькі гарячі булочки.

— Булочки,— замислено промовила леді Седжвік. — Так... — Здавалося, вона припускала таку можливість. — Булочки!

Вона кивнула головою і подалася до ліфта.

— Незвичайна дівчина,— зронила леді Селіна. Для неї, як і для Марпл, кожна жінка, молодша за шістдесят, була дівчина. — Я знаю її з дитинства, ніхто не міг із нею порозумітися. У шістнадцять років вона втекла з ірландським стайничим. її вчасно повернули назад, а може, й ні. Хоч би що там було, від нього відкупилися і одружили її зі старим Коністоном. Старший за неї на тридцять років, він відзначався страшенною розпусністю і був від неї у безмежному захваті. Та це тривало недовго. Вона втекла до Джоні Седжвіка. Можливо, шлюб був би тривалий, якби він не скрутив собі в'язів на перегонах. Після цього вона вийшла заміж за Ріджуея Бекера, американського яхтсмена. За три роки він розлучився з нею, і я чула, що вона запізналася з водієм перегонової машини — якимось поляком. Не знаю точно, чи одружена вона зараз, чи ні. Після розлучення з американцем знову прибрала прізвище Седжвік. Гуляє з незвичайними людьми. Кажуть, заживає наркотиків... Не скажу напевно.

— Цікаво, чи щаслива вона,— сказала міс Марпл.

Леді Селіна, яка раніше ніколи про це не думала, вочевидь злякалася.

— Можливо. Вона при грошах і то неабияких,— нерішуче промовила вона. — Аліменти і таке інше. Звісно, не тільки ці гроші...

— Певна річ, ні.

— Звичайно, вона має не одного коханця.

— Невже?

— Як правило, коли жінки досягають такого віку, то все, чого вони хочуть...але чомусь...

Вона замовкла.

— Ні,— сказала міс Марпл,— я теж так не думаю.

Дехто з людей, можливо, іронічно посміхнеться на ці слова старомодної бабусі, яку навряд чи можна вважати за авторитета в питаннях німфоманії. І справді, міс Марпл звичайно не вживала цього слова, вона сказала б "незмінна надмірна любов до чоловіків". Та леді Селіна сприйняла її слова як підтвердження власної думки.

— У її житті було багато чоловіків,— підкреслила вона.

— О, так, та чи не здається вам, що чоловіки для неї були лише авантюрою, а не потребою? /

Яка жінка, снувала думки міс Марпл, обере Бертрамів готель задля любовної зустрічі з чоловіком? Готель зовсім не годиться для таких побачень. Можливо, причина вибору цього готелю — лише примха Бесс Седжвік.

Вона зітхнула і глянула на гарний дідівський годинник, що ритмічно цокав у кутку,, обережно звелась на ревматичні ноги і повагом рушила до ліфта. Леді Селіна мигцем роззирнулась і кинулася до старого добродія з військовою поставою, який читав газету "Спостерігач".

— Як приємно бачити вас знову. Ви ж генерал Арлінтон, чи не так?

Але старий вельми чемно відказав, що вона його з кимось переплутала. Леді Селіна вибачилася, але не дуже засмутилась. Короткозорість у ній поєднувалася з оптимізмом, і щастя зустрічі з давніми друзями та знайомими постійно наражало її на такі конфузи.

Інші теж помилялися, бо в залі панувала приємна сіра сутінь, та ніхто не обурювався, а, здавалося, навпаки, втішався. Міс Марпл чекала, поки спуститься ліфт, і всміхалася сама до себе. У цьому вся Селіна! Завжди певна, що знає кожного. Куди їй з нею змагатися! Єдиним її досягненням на цьому терені лишався вродливий, взутий у гамаші вестчестерський єпископ, якого вона речно величала "любий Робі" і який відповідав взаємною речністю, ділячись із нею дитячими спогадами, коли він жив у хаті священика і гучно кричав: "Будь крокодилом, тітонько Джейн, будь крокодилом і згамай мене".

Ліфт спустився, літній служник у лівреї широко розчахнув двері і, на превеликий подив міс Марпл, із них вийшла Бесс Седжвік, яка заледве кілька хвилин тому піднялася в ліфті. Відірвавши від підлоги ногу, вона раптом застигла на місці, а потім рішуче ступила вперед. Бесс Седжвік так напружено дивилася поверх плеча міс Марпл, що стара обернулася.

Швейцар у цей час широко відчинив обертові вхідні двері і тримав їх, пропускаючи до зали двох жінок. Одна з них — нервова на вигляд жінка в непоказному барвистому фіалковому капелюшку, друга — висока на зріст, просто, але зі смаком прибрана дівчина років сімнадцяти-вісімнадцяти з довгим рівним солом'яним волоссям. Бесс Седжвік отямилася, рвучко повернулась і знову зайшла до ліфта. А що міс Марпл вступила слідом за нею, то вона обернулася до неї і попросила вибачення.

— Даруйте, я мало на вас не наткнулася. — У неї був приємний м'який голос. — Я саме згадала, що щось забула. Звучить безглуздо, але це для мене багато важить.

— Другий поверх? — запитав ліфтер. Міс Марпл усміхнулася і провинно кивнула головою. Вийшовши з ліфта, вона повільно рушила до свого номера, як завжди, із задоволенням міркуючи про всілякі дрібні прикрощі, наприклад про те, що леді Седжвік брехала. Ледь підійшла до своїх дверей, як пригадала, що щось забула (якщо була бодай крихітка правди в її словах), і спустилася назад, щоб узяти забуту річ. А може,

вона спустилася вниз задля зустрічі з ким-небудь чи когось там шукала: якщо так, то чому вона здригнулася, коли відчинились ліфтові двері, чому була чимось засмучена і зразу ж знову зайшла до ліфта та й піднялася вгору? Щоб не зустрітися з тим, кого побачила? Може, то двоє нових відвідувачів — літня молодиця та дівчина. Мати з дочкою? Ні, подумала міс Марпл, це аж ніяк не мати і дочка. Не може такого бути. Навіть у Бертрамовім готелі, подумала міс Марпл, на щастя, траплялися досить цікаві речі.

Розділ третій

— Полковник Ласком?

Жінка у фіалковому капелюшку була біля конторки чергового. Міс Ґорріндж приязно всміхнулася і відразу ж послала хлопчика-служку, що стояв поблизу. Однак він не встиг виконати доручення, бо полковник Ласком сам зайшов до зали і швидко подався до конторки.

— Добридень, місіс Карпентер. — Він чемно потис гості руку і звернувся до дівчини: — Моя люба Ельвіро. — Він ґречно взяв її за обидві руки. — Так, так, усе гаразд. Чудово, чудово. Ходімо сядемо. — Він підвів їх до крісел і посадовив. — Так, так,— повторив він,— усе гаразд. — Відчувалося, що він намагався здаватися спокійним та веселим, але це кепсько йому вдавалося, і "все гаразд" він ледве вимовив. Обидві жінки не надто поділяли його захват. Ельвіра ласкаво всміхнулася, а місіс Карпентер безглуздо захихотіла і скинула рукавички.

— Приємна мандрівка, так?

— Еге ж, дякую,— відповіла Ельвіра.

— І не було ні туману, ні дощу?

— О, ні.

— Ми прилетіли на п'ять хвилин раніше, ніж передбачалося за графіком,— похвалилася місіс Карпентер.

— Так, так, чудово, чудово. — Він пожвавішав. — Сподіваюсь, вам тут подобається?

— О, звичайно, тут дуже славно,— палко мовила місіс Карпентер, розглянувшись довкола. — Дуже зручно.

— Здається, готель досить старомодний,— неначе виправдовуючись, сказав полковник. — Чимало всяких старожитностей. Зате ні дискотеки, ані інших розваг.

— Схоже на те,— погодилася Ельвіра.

Вона кинула круг себе байдужним оком. Справді, важко було уявити дискотеку в Бертрамовім готелі.

— Здається, життя тут плине, як у давнину,— знову озвався полковник Ласком. — Може, вам краще відвідати сучасніший заклад. Я не вельми розуміюся на таких речах.

— Тут чудово,— ввічливо сказала Ельвіра.

— Лише кілька вечорів,— провадив полковник Ласком. — Гадаю, нам годилося б піти сьогодні ввечері на концерт, музичне шоу,— якось нерішуче додав він, наче не вірив власним словам. — Сподіваюсь, вам сподобається "Підстрижімося, дівчата".

— Чудово! — вигукнула місіс Карпентер. — Ми знайдемо безліч утіх, чи не так, Ельвіро?

— Я дуже рада,— байдуже промовила Ельвіра.

— А потім повечеряємо. У ресторані "Савой", га? Нові вияви екстазу з боку місіс Карпентер.

Полковник Ласком глянув крадькома на Ельвіру і трохи збадьорився. Він дійшов висновку, що Ельвіра задоволена, незважаючи на свій твердий намір висловлювати лише тиху згоду при місіс Карпентер. "Та я її не винувачу",— сказав він сам собі, а місіс Карпентер запропонував:

— Може, оглянете кімнати? Там ідеальний лад і є все, що треба.

— О, не сумніваюся.

— Та як вам щось у них не сподобається, ми можемо внести зміни, досить вам забажати. Мене тут дуже добре знають.

Міс Ґорріндж, чергова у конторці, ґречно їх вітала.

— Двадцять восьмий і двадцять дев'ятий номери на другому поверсі з ванною.

— Я піднімусь угору і розпакую валізи,— сказала місіс Карпентер,— а ти, Ельвіро, тим часом побалакай трохи з полковником Ласкомом.

Тактовно, подумав полковник Ласком, може, трохи відверто, але принаймні є нагода позбутися на час дівчини. Хоча він не зовсім ясно уявляв, про що він базікатиме з^Ельвірою. Вона дуже вихована дівчина, але він не звик спілкуватися з дівчатами. Його жінка померла під час пологів, і дитина, хлопчик, виховувалася в родині його жінки, а наглядати за хатою приїхала старша сестра. Його син оженився і подався жити в Кенію, а його онучки — одинадцяти, п'яти і двох із половиною років — під час сво го останнього візиту до нього захоплювалися футболом, розмовами про космос, електропоїздами, а також любили посидіти у нього на колінах. Що вдієш? Дівчатка!

Він спитав Ельвіру, чи не хоче та чогось випити. Він уже збирався запропонувати їй імбирного лимонаду або оранжаду, але Ельвіра випередила його.

— Дякую вам. Я воліла б джину й вермуту.

Полковник Ласком здивовано звів на неї очі. Звичайно, він припускав, що шістнадцяти-сімнадцятирічні дівчата п'ють джин та вермут. Проте заспокоював себе тим, що Ельвіра знала, сказати б, точну годину за Грінвічем. Він замовив джину, вермуту і сухого хересу. Відтак кашлянув і сказав:

— Як ви перебули час в Італії?

— Дуже добре, дякую.

— А як зветься те місце, де ви були? Чи не було вам страшно?

— Місцина дикувата, але мене це не хвилювало.

Ласком подивився на неї, не бувши цілком певний у щирості її відповіді. Злегка затинаючись, промовив якомога природніше:

— Здаєтьсярнам слід краще пізнати одне одного, адже я ваш опікун і хрещений батько. Бачте, мені, старому, важко зрозуміти, чого хоче дівчина, чи, краще сказати, що дівчині потрібне. Спершу школа, потім атестат зрілості. А тепер, гадаю, йдеться про щось поважніше — кар'єру, роботу? А ще про що? Нам іноді не завадило б побалакати про все це. Ви, особисто, що збираєтесь робити?

— Воліла б податися на курси секретарок,— спокійно відказала Ельвіра.

— О, то ви хочете стати секретаркою?

— Не дуже.

— У чому ж річ?

— Із чогось треба починати,— пояснила Ельвіра.

Полковник Ласком відчув, що вона говорить дуже неохоче, і вирішив змінити тему.

— А мої кузини, Мельфорди. Як, на вашу думку, з ними можна мешкати вкупі? Якщо ні...

.— О, гадаю, можна. Ненсі мені дуже подобається, та й кузен Мільдред вельми ґречний.

— Отже, ніякого клопоту?

— Ніякісінького.

Запас думок у Ласкома вичерпався. Поки він розмірковував, про що повести мову далі, заговорила Ельвіра, просто і відверто.

— У мене є якісь гроші?

Полковник не поспішав відповісти на це запитання. Трохи подумавши, він сказав:

— Так, у вас досить солідна сума, але ви матимете її, коли вам виповниться двадцять один рік.

— А хто розпоряджається ними тепер? Він усміхнувся.

— Ваша довірена особа. Гроші зберігаються на вашому рахунку. Певний відсоток відраховується щороку на сплату ваших витрат і освіту.

— І ви — довірена особа?

— Одна з них. А всього їх три.

— А що буде, як я помру?

— Ну, ну, Ельвіро, ви не помрете. Яка нісенітниця!

— Сподіваюсь, ні, та хто знає? Тільки на тому тижні розбився літак, і всі пасажири загинули.

— Ну, з вами такого не станеться,— твердо сказав Ласком.

— Хіба можна бути в цьому певним? — засумнівалась Ельвіра. — Щойно я думала про те, хто одержить мої гроші в разі моєї смерті?

— Не маю ані найменшого уявлення,— сердито відказав полковник. — А чому ви питаєте?

— Цікаво б довідатись,— замислено сказала Ельвіра. — Я хотіла б знати, чи зацікавлений хто-небудь у моїй смерті.

— Бійтеся Бога, Ельвіро! Навіщо ця розмова. Не можу зрозуміти, чому вас таке цікавить.

— О, просто спало на думку. Хочу дізнатися, як насправді стоять справи.

— Маєте на увазі мафію чи щось у цьому роді?

— О, ні, це було б безглуздо. Хто одержав би гроші, якби я вийшла заміж?

— Очевидно, ваш чоловік, та невже...

— Ви в цьому певні?

— Аж ніяк. Це залежить від опікунської ради. Та ви ж незаміжня, навіщо ця розмова?

Ельвіра не відповіла. Здавалося, вона глибоко замислилася. Нарешті отямилась і запитала:

— Ви зустрічалися з моєю мамою?

— Іноді. Не дуже часто.

— Де вона зараз?

— О, за кордоном.

— Де саме?

— У Франції чи Португалії, точно не знаю.

— Вона коли-небудь хотіла мене бачити? — Ельвіра пильно глянула йому в вічі.

Він не знав, що відповісти. Чи треба зараз відкривати правду, чи, може, лиш натякнути? Що можна сказати дівчині, яка ставить такі наївні й водночас важкі запитання? Він похмуро відповів:

— Не знаю.

Вона сумно дивилася на нього. Ласкомові стало тяжко на душі. Він заплутав усю справу. Дівчина думає про це, вона явно хоче знати правду. Кожна дівчина хотіла б знати. Він сказав:

— Не сушіть собі голови. Просто це важко пояснити. Ваша мати, ну, вона зовсім не така, як...

Ельвіра енергійно кивнула головою.

— Я знаю, я завжди читаю про неї в газетах. Вона не схожа ні на кого, так? Вона справді чудова людина.

— Так,— погодився полковник. — Це щира правда. Вона чудова людина. — Він замовк на мить, потім вів далі: — Проте чудова людина дуже часто... — Він затнувся.

— Якщо мати дивовижна людина — це не завжди щастя. Можете мені повірити, це правда.

— Ви неохоче кажете правду, чи не так? Та я вважаю, цього разу ви її сказали. Вони сиділи, дивлячись на великі куті міддю обертові двері, що вели у зовнішній

світ.

Раптом двері рвучко розчахнулися (у Бертрамовім готелі ще ніхто так рвучко не розчиняв дверей) і ввійшов молодик. Він одразу ж подався до конторки чергового. На ньому була чорна шкуратянка. Його енергійна хода і манера різко контрастували з музейною обставою в Бертрамовім готелі. Його мешканці неначе припали порохом пережитків минулого століття.

Він нахилився до міс Ґорріндж і запитав:

— Леді Седжвік зупинилася тут?

Міс Ґорріндж цього разу зустріла гостя холодно. Вона окинула його суворим поглядом, відтак сказала:

— Так, — і неохоче сягнула рукою до телефону. — Ви хочете...

— Ні,— кинув молодик. — Я тільки хотів залишити для неї цидулку. — Він вийняв її з кишені шкуратянки і кинув на стіл із червоного дерева. — Я тільки хотів переконатися, що це той самий готель.

Він недовірливо роззирнувся і обернувся до виходу. Байдужими очима перебіг по людях, що сиділи круг нього, побіжно глянув на Ласкома та Ельвіру.

Ласкома охопив раптовий напад шалу. "Чорт! — подумав він. — Ельвіра — гарненька дівчина. Був би я молодим хлопцем — неодмінно помітив би гарненьку дівчину, надто серед усіх цих викопних тварин".

Та юнака, очевидно, не цікавили гарненькі дівчата. Він обернувся до конторки і спитав, злегка підвищивши голос, наче хотів привернути увагу міс Ґорріндж.

— Який ваш номер телефону? 11-29, чи не так?

— Ні,— відказала міс Ґорріндж,— 39-25.

— Ріджент?

— Ні, Мейфер.

Він кивнув головою, потім заквапився до дверей і вийшов на вулицю, сильно штовхнувши двері, як і тоді, коли заходив до готелю.

Усі, здавалося, полегшено зітхнули і знову почали перервану розмову.

— Так,— сказав полковник Ласком, зовсім недоречно, наче не знаходив потрібних слів. — Отак-то! Такі нині молоді хлопці...

Ельвіра посміхнулася.

— Ви впізнали його, га? — запитала вона. — Знаєте, хто це був? — її голос зраджував легке душевне занепокоєння. Вона поспіхом пояснила: — Ладислав Мали-новський.

— Ага, це той хлопець. — Ім'я справді було трохи знайоме полковникові Ласкому.

— Автоперегонник.

— Так. Два роки підряд був чемпіоном світу. Рік тому його спіткала серйозна аварія. Ущент розбив машину. А тепер, мабуть, знову бере участь у перегонах. — Вона підвела голову і прислухалася. — Чуєте, як помчала його перегонова машина?

Рев двигуна знадвору проник крізь грубі стіни Бертрамового готелю. Полковник Ласком відчув, що Ладислав Малиновський — один з Ельвіриних кумирів. Що ж,— подумав він,— краще цей хлопець, аніж хтось із патлатих бітлів та інших кривляк. Ласком дотримувався старомодних поглядів на молодь. Знову відчинились обертові двері. Ельвіра з полковником тривожно вп'ялися у них очима, але вже за мить у Бертрамовім готелі запанувала буденна атмосфера. Увійшов лише старий церковник. Він на хвилину зупинився і трохи спантеличено розглянувся довкола, наче не розумів, куди і як він потрапив. Такі випадки не були новиною для каноніка Пеніфазе-ра. Бувало, в потязі він геть забував, звідки прийшов, куди їхав і навіщо! Такі випадки траплялись і тоді, коли він ішов вулицею чи засідав у комісії. А зовсім

недавно він сидів у кафедральному соборі, біля вівтаря, і не знав, чи вже виступав із проповіддю, чи тільки збирається виступати.

— Здається, я знаю цього приятеля,— сказав Ласком, придивляючись до нього. — Хто він тепер? Зупиняється тут частенько. Наскільки я знаю, це — Аберкомбі, архідиякон Аберкомбі... Ні, це не він. Хоча й дуже на нього схожий.

Ельвіра кинула байдужий погляд на каноніка Пеніфазера. На відміну від автопе-реґхшника, він не викликав у неї ані найменшої цікавості. її взагалі не цікавили церковники, одначе, в Італії вона захоплювалася кардиналами, яких мала за досить колоритних осіб.

Канонік Пеніфазер широко всміхнувся і радісно кивнув головою. Він зрозумів, де опинився. Певна річ, у Бертрамовім готелі. Тут він мав намір провести ніч перед поїздкою до... стривайте, а куди ж він збирався їхати? До Чедмінстера? Ні, ні, він тільки-но приїхав із Чедмінстера. Він мав намір поїхати, ну, авжеж, на з'їзд у Люцерн. Усміхаючись, він рушив до конторки чергової, де його тепло привітала міс Ґорріндж.

— Рада вас бачити, каноніку Пеніфазер. У вас гарний вигляд.

— Дякую, дякую. На тому тижні я дуже застудився, але тепер мені краще. У вас є номер для мене. Я писав.

— О, так, каноніку Пеніфазер,— запевнила міс Ґорріндж. — Ми одержали вашого листа. Ми вам зарезервували номер дев'ятнадцятий. Це той самий номер, який ви наймали минулого разу.

— Дякую, дякую. Бачте, він потрібен мені на чотири дні. Зараз я їду до Люцерна, вночі мене тут не буде, проте прошу залишити номер за мною. Більшу частину своїх речей я зоставлю тут, а до Швейцарії візьму тільки невеликий саквояж. Сподіваюсь, ніяких труднощів у зв'язку з цим не буде?

Міс Ґорріндж знову запевнила його:

— Усе буде гаразд. Ви досить ясно пояснили у своєму листі.

Хтось інший навряд чи вжив би слова "ясно", краще було б ужити слова "докладно", адже звичайно саме так він і писав. Коли всі тривоги залишились позаду, канонік Пеніфазер полегшено зітхнув, і його разом із багажем спровадили до дев'ятнадцятого номера.

У номері двадцять вісім місіс Карпентер зняла фіалкового капелюшка, старанно згорнула нічну сорочку і поклала її на подушку на ліжку. Вона глянула на Ельвіру, коли та ввійшла.

— Ах, це ти, люба. Чи не допомогти тобі розпакувати валізи?

— Ні, дякую,— ввічливо сказала Ельвіра. — Як бачиш, у мене невеликий багаж.

— Яка зі спалень тобі більше до вподоби? Між ними ванна кімната, я сказала їм покласти твій багаж у крайньому покої. Гадаю, в цьому — більше гамору.

— Вельми ґречно з твого боку,— байдуже відказала Ельвіра.

— Ти справді не хочеш, щоб я тобі допомогла?

— Ні, дякую, мені справді не треба. Здається, я прийму ванну.

— Так, чудова ідея. Може, скупаєшся перша? Я хотіла б прибрати речі. Ельвіра кивнула головою. Вона пішла до ванної кімнати, зачинила за собою

двері і засунула засувку. Потім перейшла до своєї кімнати, розщібнула валізу, вийняла кілька речей і кинула на ліжко. Нарешті роздяглася, накинула халат, подалася назад до ванної кімнати і відкрутила кран, після чого повернулася до своєї кімнати, сіла на ліжко біля телефону й якусь хвилю прислухалася.

— Телефонують із двадцять дев'ятого номера. Будь ласка, дайте мені одинадцять двадцять дев'ять, Ріджент.

Розділ четвертий

У Скотланд-Ярді відбулася внутрішня нарада. Вона мала неофіційний характер. Шість-сім чоловіків у вільних позах сиділи за столом, і кожен із цієї шестірки був незаперечний експерт у своїй галузі. Тема, яка привернула увагу охоронців закону, набула великої ваги за останні два-три роки. Вона торкалася злочинності, що набрала незвичайного розмаху. Це тривожило громадськість. Розбій був широкомасштабний: пограбування банків, напади на інкасаторів, крадіжки коштовностей, надісланих поштою, пограбування потягів. Не минало й місяця, щоб не було вчинено зухвалого і, як правило, успішного нападу. Головував на нараді сер Рональд Грейвз, помічник комісара Скотланд-Ярду. Він, як завжди, більше слухав, аніж говорив. Ніяких офіційних звітів з цієї нагоди не давали — звичайна праця в рамках відділу карного розшуку, своєрідна консультативна нарада на вищому рівні, загальний обмін думками між працівниками, які дотримувалися різних поглядів. Сер Рональд повільно обвів очима невеликий гурт своїх людей і кивнув головою чоловікові, що сидів кінець столу.

— Ну, Батьку,— сказав він,— а тепер вислухаємо ваші звичайні шпильки.

Ці слова були звернені до головного інспектора Фреда Дейві. Його відставка була вже на порозі, і він тепер здавався старшим від своїх'років. Звідси й почесне прізвисько Батько. Людина спокійна,

компанійська, він мав таку м'яку, добру вдачу, що багато хто зі злочинців бував прикро вражений, коли впевнювався, що Дейві — не такий довірливий та веселий, яким видавався на перший погляд.

— Так, Батьку, доповідайте про свої новини,— сказав другий інспектор.

— Новин повно,— глибоко зітхнув головний інспектор. — І може, буде ще більше.

— Що ви маєте на увазі? Зростання злочинності?

— Певна річ.

Другий працівник, Комсток, з вузьким, як у лиса, обличчям і занепокоєним поглядом, квапливо запитав:

— Ви хочете сказати, що їм це на руку?

— І так, і ні,— відповів Батько. — Це може скінчитися катастрофою. Але поки що, дідько б його вхопив, все це перебуває під їхнім надійним контролем.

Старший офіцер поліції Ендрюс, гарний, стрункої статури фантазер, замислено мовив:

— Я завжди вважав, що справа ця набагато глибша, аніж гадають. Візьміть, наприклад, дрібного підприємця. Якщо все в нього добре налагоджене і якщо діло належних розмірів, він конче досягне успіху. А при розширенні підприємство зростає, персонал зростає, і може раптом виявитися, що підприємство стало громіздким і покотилося вниз. Така сама картина спостерігається і в широкій мережі великих крамниць. А як стоять справи з промисловою імперією? Якщо вона достатньо велика,

то досягає великих успіхів, якщо ж ні, то нею просто важко керувати. Усе має розумні межі. Розумні межі — запорука успіху.

— Яких розмірів, на твою думку, ця організація? — гаркнув сер Рональд.

— Вона більша, ніж ми вважали спочатку,— відказав Комсток. Кремезний чоловік, інспектор Макнейл, сказав:

— Вона зростає. Батько має рацію. Неухильно зростає.

— Може, це й добре,— зауважив Дейві. — Мабуть, вона зростатиме надто швидко і тоді вийде з-під контролю.

— Річ у тім, сер Рональд,— зауважив Макнейл,— кого заарештовувати і коли.

— Можна б заарештовувати десь із дванадцять чоловік,— сказав Комсток. — Ми знаємо: у це вплутана Гаррісова група. Уздовж лутонського шосе розташовані затишний, невеликий бункер, гараж, пиварня та ферма.

— І всіх їх треба заарештувати?

— Не думаю. Усе це дрібнота. Лиш окремі ланки одного ланцюга. Місце, де перефарбовують машини і швидко збувають з рук, респектабельна пиварня, де відбувається обмін посланнями, крамниця ношеного одягу, де змінюють зовнішність; торгівець театральними та маскарадними костюмами в Іст-Енді теж робить свій внесок. Цим людям платять, дуже добре платять, але насправді вони нічого не знають.

Фантазер, старший офіцер поліції Ендрюс, озвався знову:

— Нам протистоять розумні голови. Ми ще, по суті, до них не добралися. Знаємо лише декотрих, хто до них причетний, і це все. Я переконаний, що тут уплутані Гаррісова група і Маркс — у фінансових махінаціях. Зовнішні зв'язки здійснюються через Вебера, та він тільки агент. Нині ми не маємо відомостей про цих людей. Знаємо, що всі вони підтримують таємними каналами зв'язок один з одним та різними відгалуженнями цієї організації, але не знаємо достеменно, як вони це роблять. Ми стежимо за ними, йдемо слідом, і вони це чудово усвідомлюють. Десь є велике центральне бюро обміну валют. Нам треба добратися до плановиків. Це головне.

Комсток сказав:

— Це велика мережа. Згоден, що десь повинні бути оперативні штаби, тобто місця, де планується кожна операція та узгоджуються і ув'язуються всі деталі. Десь хтось усе це розробляє і складає робочий графік операції "Пошта" або операції "Каса". Ось яких людей нам треба буде взяти.

— Можливо, навіть, вони перебувають за межами країни,— спокійно припустив Батько. — Не відпадає і таке: скажімо, десь у ескімоській халупі, або в наметі у Марокко, або ж у сільській халупі десь у Швейцарії.

— Не вірю я в існування цих підпільних керівників,— труснув головою Мак-нейл.

— Усе це гола вигадка. Певна річ, має бути ватажок, але я не вірю у злочинницький геній. Так, за цим, може, криється жменька дуже досвідчених керівників із центральним плануванням, з головою. Вони здатні провадити розумні операції, постійно вдосконалювати свої методи. А все ж...

— Ну, ну,— підбадьорливо сказав сер Рональд.

— Навіть у згуртованій невеликій групі, мабуть, є гарматне м'ясо. Що я зву засадою російських саней? Час від часу, певно, чуючи, що ми йдемо по гарячому сліду, вони позбуваються одного зі своїх, того, ким можуть легко пожертвувати.

— Чи ж вони насміляться? Чи не завеликий ризик?

— По-моєму, можна зробити так, що жертва навіть не знатиме, що її скинуто з саней. Вона просто подумає, ніби впала. Цей чоловік і далі буде спокійний, бо вважатиме, що наразі не варто тривожитись. Певно, так воно і є. У них досить грошей, з якими можна вести азартну гру, тож-бо вони можуть дозволити собі щедрість — піклуватися про сім'ю, як у нього є така, поки він сидить у тюрмі, а то й улаштувати втечу.

— Це траплялося часто-густо,— зауважив Комсток.

— Гадаю, ви усвідомлюєте,— сказав сер Рональд,— що мало доброго в тому, що ми знову і знову висуваємо гіпотези. Ми товчемо воду в ступі.

Макнейл посміхнувся.

— Чого ж ви, зрештою, хочете від нас, сер?

— Що ж,— сер Рональд на хвилину замислився, відтак сповільна вів далі,— всі ми сходимося в основних питаннях. Ми одностайні щодо нашої основної лінії, щодо того, що ми намагаємося робити. Гадаю, було б корисно кинути погляд на деякі дрібні деталі, деталі, що не мають великого значення,— вони просто складник нашої звичайної праці. Важко розтлумачити, що я маю на увазі, але я наведу для ясності процес у справі Кальвера, який мав місце кілька років тому. Чорнильна пляма. Пам'ятаєте? Чорнильна пляма біля мишачої нори? Здавалося б, абищиця. Важко було знайти відповідь, чому вона там. Коли ж ми її знайшли, це привело нас до мети. Ось, грубо кажучи, про що я думаю. Випадковості. Я хочу сказати, що ви можете зіткнутись із чимось

незвичайним. Дрібним, можливо, але таким, що не дає спокою, бо не зовсім уписується в рамки. Бачу, Батько хитає головою.

.— Не можу з вами не погодитися,— сказав старший інспектор Дейві. — Ворушіться, хлопці, спробуймо дещо надолужити, навіть якщо попадеться лише тип у блазенському ковпаку.

Ніхто не відповів. Усі були трохи збентежені і пригнічені.

— Ворушіться, хлопці,— повторив Батько. — Я ладен перший підставити голову. Справді, безглузда ситуація, але годиться її належно оцінити. Пограбування лондонського банку. Пам'ятаєте? Повний список номерів машин, їхній колір та марки. Ми звернулися до людей по допомогу, і вони відгукнулись, але як! Близько півтори сотні інформаторів дали хибну інформацію! Після ретельного аналізу в поле зору потрапило близько семи автомашин, помічених у цій місцевості. Кожна могла брати участь у грабунку!

— Так,— притакнув містер Рональд,— далі.

— Серед них було кілька машин, так нами і не ідентифікованих, мабуть, їм поміняли номери. Нічого дивного. Так часто роблять. Більшість із них, кінець кінцем, розпізнано. Я наведу лише один приклад. Чорного "седана" під номером 265 помітив офіцер-стажист. Він повідомив, що машину вів містер Джастіс Ладроув.

Батько обвів усіх поглядом. Його слухали, але без видимого зацікавлення.

— Я знаю,— сказав він,— то була звичайна помилка. Містер Джастіс Ладроув — досить примітний хлоп'яга, страшнющий як смертний гріх, але то був не він, бо саме тоді Ладроув сидів у суді. Він мав чорного "седана", але не під номером 256.

— Батько роззирнувся. — Добре, добре, скажете ви, але до чого тут цей номер?

Та чи знаєте ви номер його машини? 265. Доволі схожий, чи не так? Його легко переплутати з попереднім, коли намагаєшся пригадати номер машини.

— Даруйте,— сказав сер Рональд. — Я не зовсім розумію...

— А що тут розуміти? — знизав плечима старший інспектор Дейві. — Хіба не ясно — то був дуже схожий справжній номер машини. Порівняйте: 265 — 256. Чи така вже випадковість те, що "седан" був відповідного кольору і під номером, у якого не сходиться тільки одна цифра, а водій дуже схожий на власника машини?

— Ви хочете сказати...

— Подумайте: різниця лише в одну цифру! Нині це зветься "навмисно викликана помилка". Можливо, це саме той випадок.

— Пробач, Дейві, але я досі не розумію.

— О Боже! Що тут розуміти. Вулицею їде чорний "седан" під номером 265 буквально через дві з половиною хвилини після пограбування банку. У кабіні, за словами офіцера-стажиста, сидить містер Джастіс Ладроув.

— А ти як вважаєш, Дейві, це справді був містер Джастіс Ладроув?

— Ні, не думаю, що то був містер Джастіс Ладроув і що він причетний до пограбування банку. Він був пожильцем Бертрамового готелю і якраз у цей час перебував у суді. Все це цілком підтвердилося. Я тверджу, що номер машини, марка та свідчення офіцера-стажиста,

який добре знає старого Ладроува — такий збіг, який повинен щось означати. Навряд, щоб це був Джастіс. Кепські справи.

Комсток неспокійно засовався.

— Був ще один подібний випадок, пов'язаний із Брайтонською справою з коштовностями. Замішаний якийсь старий адмірал. Я не пам'ятаю зараз його імені. Якась жінка непомильно впізнала у ньому людину, що фігурувала у цій справі.

— І це був справді він?

— Ба ні. Тої ночі він був у Лондоні. Здається, на званому обіді в моряків.

— Зупинився у своєму клубі?

— Ні, в готелі. Чи не в тому самому, про який ви тільки-но згадували, Батьку. Бертрамів готель, чи не так? Тиха місцина. Здається, туди навідується багато старих жінок.

— Бертрамів готель,— замислено промовив старший інспектор Дейві.

Розділ п'ятий

I

Міс Марпл прокинулася рано: вона завжди прокидалася з курми. їй подобалось її ліжко — найвигідніше ліжко у готелі. Вона підійшла до вікна і розсунула фіранки — блідий лондонський світанок зазирнув до кімнати. Одначе стара не поспішала вимикати світло. їй віддали чудову спальню у цілковитій згоді з традицією, що жила у Бертрамовім готелі. Прикрашені трояндами шпалери, широкий, відполірований до блиску

комод із червоного дерева та туалетний столик... Два стільці з рівними спинками, один легкий стілець зручної для неї висоти... Двері зі спальні вели до ванної кімнати, що мала сучасний вигляд, але трояндові шпалери на стінах аж ніяк не відповідали суворим вимогам гігієни.

Міс Марпл знову підійшла до ліжка, збила подушки, глянула на годинника, що показував половину восьмої, взяла невеличку книжечку, неодмінну її супутницю, і, як звичайно, прочитала півтори сторінки, відведені на день. Потім узяла плетіння і почала орудувати дротами, спочатку повільно, бо її ревматичні пальці позаклякали після сну, а невдовзі, коли знову стали гнучкими, втративши колишню нестерпну задубілість, у пришвидшеному темпі. Ще один день, сказала про себе Марпл, тихо, як завжди, радіючи цьому фактові. Ще один день... що то несе він із собою?

Вона перестала плести і відкинулась на спинку стільця, даючи волю думкам.

Селіна Гейзі... який чудовий був у неї котедж у сільці Сент-Мері-Мід, а тепер хтось покрив його потворним зеленим дахом... Гарячі млинці... на них, правда, йде багато масла, але які вони чудові на смак! А тутешнє печиво з кмином! Вона й на мить не могла собі уявити, що є ще на світі подібні речі: кінець кінцем час не стоїть на місці. До того ж зберігати старий побут, певно, коштує хуру грошей! І ні шматочка пластику! Певно, їм це вигідно, подумала вона. У певний час давнина повертається, як щось колоритне... Чи ти ба, як люди шаленіють за старомодними трояндами і ненавидять усілякі чайні суміші! Уся тутешня обстановка здавалася геть нереальною. З чого б то? Ось уже років з п'ятдесят, а то й цілих шістдесят минуло відтоді, як вона вперше зупинилась тут. І все ж їй усе здавалося нереальним. Здавалося тому, бо цього року Божого, коли вона вже призвичаїлася до обстановки, у неї виникла ціла низка цікавих запитань... Уся ця атмосфера, всі ці люди... Міс Марпл машинально відкинула від себе плетіння.

— Гроші,— голосно сказала вона. — Мабуть, гроші — їх так важко знайти... .Чи не це — причина химерного неспокою, що охопив її минулої ночі? Відчуття

того, що щось тут не гаразд?

Усі ці старі люди справді дуже нагадували тих, що вона бачила тут півсторіччя тому. Тоді вони виглядали природно, та зовсім неприродно виглядають тепер. Сучасні старі люди не схожі на тогочасних старих людей: у їхніх очах світяться неспокій та тривога (що з ними вони не можуть упоратися — такі вони втомлені) як тоді, коли вони бігають по всіляких комітетах, намагаючись виглядати активними і компетентними, так і тоді, коли фарбують волосся у блакитний колір чи ходять у перуках, а їхні руки не такі, як ті, гарні та тендітні, що вона пам'ятала, — вони грубі від прання та мийних засобів. Тож-бо ці люди виглядали якось нереально, але, по суті, були реальні. Селіна Гейзі — реальна людина і той стрункий старий військовий у кутку теж реальний — вона вже якось зустрічала його, хоча не пам'ятає його імені, а от єпископ (любий Роббі!) — встиг померти. Міс Марпл глянула на свій годинник: пів на дев'яту, час снідати. Вона уважно прочитала інструкції, розроблені готельною адміністрацією, — вони були видрукувані чудовими великими друкованими літерами, і їх можна було читати без окулярів. Страви можна було замовити, зателефонувавши до бюро послуг або натиснувши на ґудзик дзвінка для виклику покоївки. Міс Марпл так і зробила. Телефонні розмови з бюро послуг завжди її хвилювали.

Наслідки були приголомшливі. Тільки-но пролунав дзвінок, як почувся стук у двері й на порозі постала гарненька покоївка, цілком реальна, проте фантастична на вигляд покоївка: на ній була пасаста, лавандової барви ситцева сукня і справжнісінький капелюшок, чистий, випраний капелюшок, а обличчя вона мала рожевощоке, достоту селянське, усміхнене (і де вони беруть таких людей?). Міс Марпл замовила собі сніданок — чай, яйця-пашот, свіжі булочки. Покоївка була така тямуща у цих справах, що навіть не нагадала про кашу чи апельсиновий сік. За п'ять хвилин принесли сніданок на мініатюрній

таці, де стояли місткий чайник, срібний глечик із гарячою водою та чашка густого, як вершки, молока. Два чудових яйця-пашот, приготовані як слід, а не маленькі, круглі, тверді кульки, зварені в олив'яному посудові, чимале кружало масла зі штемпелем будяка — шотландська емблема. Мармелад, мед та полуничне варення. М'які, рум'яні булочки, а не жорсткі та прісні, як папір, — вони пахнуть свіжим хлібом (найніжніший аромат у світі!), а ще лежали яблуко, груша та банан.

Міс Марпл обережно, але певно встромила ножа. Вона не розчарувалася — побіг густий темно-жовтий жовток, масний, як крем. Яйця, якими вони мають бути! Усе просто з вогню. Справжній сніданок! Звісно, можна б приготувати й самій, проте їй не довелося цього робити! їй принесли сніданок, хай, може, й не як королеві, але все ж як не старій ще дамі, що зупинилась у респектабельному, хоча й не дуже дорогому готелі. Фактично знову вернувся 1909 рік. Міс Марпл висловила подяку покоївці, яка на відповідь розквітла усмішкою.

— О, так мадам, шеф-повар вельми старанно готує сніданки.

Міс Марпл пильно дивилася на неї. Бертрамів готель міг справді творити чудеса. Справжня покоївка. Вона крадькома ущипнула себе за ліву руку. .— Чи давно ви тут працюєте?— поцікавилась вона.

— Трохи більше як три роки, мадам.

— А дотн?

— Працювала в істбурнському готелі, вельми сучасна, найновіша споруда, але я віддаю перевагу такій старомодній будівлі, як ця.

Міс Марпл сьорбнула чаю. Вона машинально мугикала якийсь невиразний мотив, і ось слова склались у давно забуту пісню:

Де ти був, мій коханий, Все життя я на тебе чекала. Душевні загоїш ти рани, Тебе я навіки обрала.

Покоївка злегка здригнулась і зиркнула на неї.

— Я просто згадала давню пісню,— миролюбним тоном прощебетала міс Марпл.

— Свого часу вона була у всіх на устах. Вона знову стиха заспівала:

О, де ж ти був, мій коханий...

— Може знаєте її? — запитала міс Марпл.

— Ну, певна річ...

Вигляд у покоївки був майже провинний.

— О, це було так давно! — сказала міс Марпл. — У такому місці, як це, неминуче спадають на пам'ять дати, події, люди.

— Так, мадам, багато жінок, які зупиняються тут, почувають те саме.

— Вважаю, це почасти навіює тутешня обстановка.

Покоївка вийшла. Либонь, вона звикла до базіканини та спогадів старих дам.

Поснідавши, міс Марпл неквапно, своїм світським звичаєм, підвелася. Вона вже знала, що має купити цього чудового ранку. Асортимент був не дуже широкий — не хотілося завдавати собі надто великого клопоту. Сьогодні, мабуть, вона піде на Окс-форд-стріт, а завтра завітає до Найтсбріджа, весело планувала вона. Приблизно о десятій .стара панна

вийшла зі свого номера при повному параді: капелюшок, рукавички, парасолька (так, про всяк випадок), жіноча торбинка та її найулюбленіша торба для закупок. Суміжні двері по коридору раптом розчинилися, і хтось виглянув з кімнати. То була Бесс Седжвік. Вона відскочила назад і рвучко прибила двері.

Спускаючися сходами, міс Марпл не переставала міркувати. Найперше, що їй закортіло цього ранку, це спуститися сходами, а не ліфтом. Вона м'яко ступала вниз східцями, помалу притишуючи ходу, і нарешті зупинилася.

II

Коли полковник Ласком прошкував коридором потому як вийшов зі свого номера, двері на верхньому поверсі раптом розчинилися і з'явилася леді Седжвік.

— Ось і ви нарешті! — вигукнула вона. — Жду вас не діждуся, просто розірвала б вас! Де б нам можна побалакати? Я хотіла сказати, щоб нас не настигла яка стара кішка.

— Далебі, Бесс, важко сказати. Здається, на антресолях є кімната для писання...

— Ліпше ходіть сюди, та покваптесь, а то покоївка може казна-що про нас подумати.

Полковник Ласком доволі неохоче переступив поріг, і двері щільно причинилися за ним.

— Хто б міг подумати, що ви зупинитесь тут, Бесс, я й гадки такої не мав.

— Я-так і знала.

— Я хотів сказати, що нізащо не привів би сюди Ельвіри. Ельвіра тут зі мною, ви знаєте.

— Так, учора ввечері бачила її з вами.

— Але ж, їй-Богу, я не знав, що ви тут. Мені здавалося, це місце не для вас.

— Чому ж,— холодно кинула Бесс Седжвік. — Це найкомфортабельніший готель у цьому лондонському районі. Чому б мені тут не зупинитися?

— Розумієте, я не припускав навіть думки. Я хочу сказати...

Вона глянула на нього і засміялася. Седжвік була вбрана у зграбно скроєний темно-синій костюм та сорочку яскравої смарагдової барви. Вона була весела і вельми грайлива. Поряд із нею полковник Ласком виглядав досить старим і млявим.

— Любий Дереку, не хмуртеся. Я ж вам не закидаю, що ви намагаєтесь улаштувати сентиментальну зустріч матері з донькою. Певна річ, такі зустрічі іноді трапляються, люди здибуються одне з одним у найнесподіваніших місцях. Річ не в тім — ви повинні забрати Ельвіру звідси, Дереку. І то негайно — сьогодні ж.

— О, вона поїде. Бачте, я привіз її сюди лише на кілька днів. Так би мовити — себе показати і на людей подивитися. Завтра вона від'їжджає до Мельфордів.

— Сердешна дівчинка, вона там занудиться. Ласком занепокоєно глипнув на неї.

— Ви так думаєте? Бесс стало його жаль.

— О, після суворого нагляду в Італії тут їй може навіть здатися збіса весело. Ласком опанував себе.

— Послухайте, Бесс, я не сподівався зустріти вас тут, будь ласка, не думайте, що я збрехав. Скидається на те, що це звичайна випадковість. Невже ви справді можете знати почуття цієї дівчини?

— Що ви маєте на увазі, Дереку?

— Я питаю про це, бо ви її мати.

— Певна річ, я її мати, вона моя донька. Але що доброго може це віщувати нам обом як нині, так і в майбутньому?

— Важко сказати. Я думаю... я думаю, вона це відчуває.

— Звідки ви взяли? — гостро мовила Бесс Седжвік.

— Вчора вона дещо сказала, запитала, де ви і що робите.

Бесс Седжвік пройшла через кімнату до вікна, зупинилася там і затарабанила по шибці.

— Ви — чудовий, Дереку,— сказала вона,— у вас такі чудові ідеї, але вони не спрацьовують. Ось що вам слід визнати. Вони не спрацьовують, а це навіть небезпечно.

— Отакої, Бесс. Невже небезпечно?

— Так, так, так. У вас небезпечні ідеї. Мені загрожує небезпека, я в постійній небезпеці.

— Іноді я думаю про те, що ви зробили, — сказав полковник Ласком.

— Це мій клопіт,— сказала Бесс Седжвік. — Небезпека, нависла наді мною, стала звичною для мене, певніше, стала згубною звичкою, як наркотик, як мала доза героїну, що змушує вірити наркомана у яскраве, безхмарне, гідне життя. Що ж — усе правильно. Або пан, або пропав — як розпорядиться випадок. Я ніколи не заживала наркотиків, ніколи не мала в них потреби. Моїм наркотиком був страх. Та люди мого крою можуть бути небезпечними для інших. Не будьте впертим віслюком, Дереку. Тримайте від мене цю дівчину чимдалі. Я не можу зробити для неї нічого путнього, хіба заподію шкоду. Як можете, не кажіть їй, що я зупинилась у тому самому готелі, що й ви. Зателефонуйте Мельфордам і сьогодні ж відвезіть її туди під яким-небудь слушним приводом, наприклад, сталося щось непередбачене абощо.

Полковник Ласком замислено скуб вуса. Він вагався.

— Здається, ви робите помилку, Бесс. — Він глибоко зітхнув. — Вона запитувала, де ви. Я сказав, що ви подалися за кордон.

— Що ж, так воно і є. Через півдоби я їду за кордон.

Вона підійшла до нього, поцілувала в підборіддя, швидко повернула його кругом, наче вони грали в піжмурки, і, відчинивши двері, м'яко штовхнула у коридор.

Коли за ним зачинилися двері, полковник Ласком помітив стару даму, що виринула з-за рогу з боку сходів. Вона щось промурмотіла собі під ніс, заглядаючи до своєї торби.

— О Боже! Здається, я забула цю річ у своєму номері. О Боже!

Вона поминула полковника Ласкома, з усього видно, не звернувши на нього уваги. Та коли він спускався сходами, міс Марпл зупинилася біля дверей свого номера і кинула йому вслід пронизливий погляд. Потім

глянула в бік дверей номера Бесс Седжвік. "То ось на кого вона чекала, — сказала подумки міс Марпл. — Що б це мало означати, га?"

III

Канонік Пеніфазер, усмак поснідавши, неквапливо чвалав через залу, коли згадав, що залишив ключа на столі. Він штовхнув обертові двері, й ірландський швейцар, що стояв біля них, спритно посадовив його в таксі.

— Куди вам, сер?

— О Боже,— злякано зойкнув канонік Пеніфазер,— куди ж це я думав їхати? — Рух на вулиці Понд-стріт зупинився на кілька хвилин, поки святий отець обговорював із швейцаром це важливе питання.

Нарешті каноніка осяяла ідея, і таксі помчало до Британського музею, а швейцар, широко всміхаючись, залишився стояти на хіднику. Але з готелю ніхто не виходив, і він почав походжати перед фасадом будинку, тихо насвистуючи якийсь давній мотив.

Раптом одне з вікон на першому поверсі Бертрамового готелю рвучко відчинилось, але швейцар навіть не повернув голови, поки з покою не долетів голос:

— Так ось де ти окопався, Міккі. Яким вітром тебе сюди занесло?

Він здригнувся і, круто обернувшись, пильно глянув у відчинене вікно. З нього виткнулася голова леді Седжвік.

— Не впізнаєш мене? — запитала вона. У відповідь чоловік радісно всміхнувся.

— Ба, кого я бачу,— вигукнув він. — Крихітка Бессі! Неймовірно! Після стількох років! Крихітка Бессі!

— Ніхто, окрім тебе, не зве мене Бессі. Як мені стогидло це прізвисько! Що ти поробляв усі ці роки?

— Те, се, — стримано відказав Міккі. — На сторінки газет, як ти, не потрапляв. Зрідка читав у пресі про твої пригоди.

Бесс Седжвік засміялася.

— У всякому разі я краще виглядаю, ніж ти,— проголосила вона. — Забагато п'єш. Ти завжди пив, як не в себе.

— Ти краще виглядаєш, бо завжди була при грошах.

— Гроші не пішли б тобі на користь. Заливався б горілкою і пішов би на жебри. О, так би воно й було! Що тебе привело сюди, хотіла б я знати. Як ти сюди влаштувався?

— Мені потрібна була робота. Я мав оці нагороди,— він провів рукою по рядочку медалей.

— Ясно,— сказала вона і, трохи подумавши, додала: — І всі справжні, га?

— Авжеж, справжні. А чом би й ні?

— О, я тобі вірю. Ти завжди був зухом, завжди був путнім вояком. Ти створений для війська, я цього певна.

— На війні служба підходяще заняття, а за мирних часів не обіцяє нічого доброго.

— І ти пішов у це кишло. От уже не гадала... — вона вмовкла.

— Ти це про що, Бессі?

— Ні про що. Дивно знову бачити тебе по стількох роках.

— А я тебе не забував,— похвалився чоловік. — Я ніколи не забував тебе, крихітко Бессі. Ах! Яка ти була гарна дівчина! Чарівна стрункa дівчина!

— Страшенно нерозумна дівчина, от яка я була,— заперечила леді Седжвік.

— Тепер це ясно. Ти була досить легковажна. Якби мала розум, то не зійшлася б зі мною. Ти була вправна наїзниця. Пам'ятаєш оту кобилу...

— Тільки ти міг на ній їздити,— сказала леді Седжвік.

— Вона не раз пнулася мене скинути! А відчула, що не подужає,— здалася. Ах, яка вона була красуня! А щодо верхової їзди, то жодна місцева панія не могла тебе перевершити, прегарна постава, тендітні руки. Ти не знала, що таке страх! І, оскільки я можу судити, ти ні на крихту не змінилася: аероплани, перегонові машини...

Бесс Седжвік усміхнулася.

— Мені час сідати за листи. — Вона відійшла від вікна. Міккі перегнувся через огорожу.

— Я ніколи тебе не забував,— підкреслив він. — Іноді мені кортіло тобі написати.

З вікна почувся хрипкий голос Бесс Седжвік:

— Що ти хочеш цим сказати, Мікку Ґормене?

— Я просто сказав, що не забув нічого! Просто хотів тобі нагадати.

— Якщо я правильно тебе зрозуміла,— тим самим грубим голосом провадила Бесс Седжвік,— то я дам тобі невеличку пораду. Якщо ти вчиниш якесь паскудство, я застрелю тебе як собаку. Я вже застрелила кількох чоловіків.

— Може, десь за кордоном...

— Чи за кордоном, чи тут,— мені байдуже.

— Ах, Боже мій. Я вірю, ти могла це зробити. У його голосі вчувався захват.

— У Баліговлені...

— У Баліговлені,— відрубала вона,— тобі платили за те, щоб ти держав язик за зубами, ще й чималі гроші. Ти справно їх одержував. Більше від мене не одержиш, так і знай.

— То була б гарна, романтична історія для недільних газет.

— Ти чув мої слова.

— Ах,— засміявся він. — Це несерйозно. Я просто пожартував. Я ніколи не заподію шкоди моїй крихітці Бессі. Я триматиму язика на припоні.

— Вважай,— застерегла Бесс Седжвік. Вона зачинила вікно.

На столі, що стояв проти неї, в око їй упав незакінчений лист на вимочці. Вона взяла його, прочитала, зіжмакала і кинула в кошика на сміття. Потім різко підвелася зі стільця і вийшла, навіть не розглянувшись по кімнаті.

Менші за розміром кімнати для писання у Бертрамовім готелі нерідко здавалися порожніми, навіть тоді, коли там були відвідувачі. Два добре обладнаних письмових бюрка стояли напроти вікон, праворуч був столик із кількома часописами на ньому, ліворуч видніли два крісла з височенними бильцями, повернуті до коминка. Це були улюблені місця відставних офіцерів та моряків — вечорами вони воліли усамітнитися і спокійно подрімати перед ситною вечерею з чаєм. Хто заходив до кімнати написати листа, звичайно навіть не помічав їх, а вранці крісла часто взагалі порожнювали.

Та саме цього ранку обидва крісла були зайняті. На одному сиділа стара жінка, а на другому дівчина. Ця остання підвелася і з подивом дивилася на двері, крізь які вийшла леді Седжвік. Відтак повагом рушила до дверей. Лице в Ельвіри Блейк було мертвотно-бліде.

Хвилин за п'ять стара жінка заворушилася. Відтак міс Марпл вирішила, що її звичайний короткий перепочинок після вбирання та спуску по сходах вочевидь затягнувся.

Час було виходити надвір і втішатися чарами Лондона. Пройшовши крізь обертові двері, вона подумки смакувала всі його красоти. Ірландський швейцар, що знову заступив на чергування, повернув її до дійсності.

— Вам потрібне таксі, мадам,— твердо сказав він.

— Ні, мабуть, не треба,— сказала міс Марпл. — Здається, тут близенько автобусна'зупинка.

— Вам краще не сідати до автобуса,— наполягав швейцар. — Дуже небезпечно стрибати до автобуса в похилому віці: автобуси рвучко рушають з місця, раптово зупиняються і знову рушають. Вам відтопчуть ноги. Молодь нині геть бездушна. Я викличу для вас таксі, і ви поїдете, мов королева, куди забажаєте.

Міс Марпл поміркувала і згодилася.

— Що ж, добре,— сказала вона,— може, мені справді краще взяти таксі. Швейцарові не довелося навіть свистіти. Тільки-но він ляснув пальцями, як зараз

же з'явився таксомотор. Міс Марпл бережно посадовили в кабіну, і вона вирішила негайно їхати до крамниці "Робінсон і Клівер", щоб оглянути чудовий набір справжніх лляних простирал. Вона залюбки сіла до машини і, як і напророкував швейцар, відчула себе королевою. Вона уявила собі лляні простирала, лляні пошивки та добропристойні скатертини без отих безглуздих мальованих бананів, смокви, вишколених собак та інших луб'яних образків, здатних хіба дратувати під час прання.

Леді Седжвік підійшла до конторки чергового.

— Містер Гамфрі в себе?

— Так, леді Седжвік, — міс Ґорріндж помітно здригнулася.

Леді Седжвік обійшла конторку, постукала у двері й, не чекаючи на відповідь, увійшла досередини.

Містер Гамфрі стурбовано глянув на неї. '— Що ви...

— Хто наймав Майкла Ґормена?

— Парфітт звільнився,— похапливо промовив містер Гамфрі. — Місяць тому він став жертвою автомобільної аварії. Нам довелося зразу ж замінити його іншим. Цей чоловік здавався бездоганним з усіх поглядів, чудові рекомендації,— служив у війську,— бездоганна характеристика, може, не надто блискуча, та іноді це навіть краще. Ви маєте до нього якісь претензії?

— Я не хочу, щоб він тут був.

— Якщо ви так наполягаєте,— сповільна промовив Гамфрі. — Ми попередимо його про звільнення.

— Ні,— так само сповільна промовила леді Седжвік. — Нема часу воловодитися. Не панькайтеся з ним.

Розділ шостий

— Ельвіра.

— Хелло, Бріджет.

Шановна Ельвіра Блейк відчинила парадні двері на майдані Онслоу-сквер. її подруга Бріджет поспішила їй назустріч, побачивши її з вікна.

— Гайда нагору,— сказала Ельвіра.

— Слушно, так буде краще, інакше нам не спекатися матері.

Двоє дівчат шаснули вгору сходами, щоб не потрапити на очі матері, яка тільки-но вийшла зі спальні на сходовий помісток.

— Яка ти щаслива, що не маєш матері,— кинула Бріджет, задихаючись від швидкого бігу, потягла свою подругу до спальні й

щільно зачинила двері. — Розумієш, мама надокучає своїми пестощами, поцілунками, а скільки вона ставить запитань! І вранці, і вдень, і ввечері. Куди ти йдеш, та хто тебе зустрів, та чи є в них у Йоркширі ще кузини з таким самим прізвищем? Усе це пуста балаканина.

— Може, їй нема про що більше думати,— неуважно відказала Ельвіра. — Послухай, Бріджет, мені треба залагодити одну страшенно важливу справу, і ти повинна мені допомогти.

— З задоволенням, як зможу. Йдеться про чоловіка?

— Ні, фактично йдеться не про це. Мені треба майнути на день-два до Ірландії, і ти повинна мене прикрити.

— Нічого зараз тобі не скажу. Ніколи. Маю зустрітися зі своїм опікуном, полковником Ласкомом, о пів на другу за сніданком у Пруньєра.

— А як ти розв'язалася з Карпентер?

— Непомітно втекла від неї у Дебенгемі. Бріджет захихотіла.

— А після обіду вони відвезуть мене до Мельфордів. Доведеться жити з ними, поки мені виповниться двадцять один рік.

— Який жах!

— Сподіваюся їх перехитрувати. Кузину Мільдред нічого не варто обдурити. Вирішено, що я вчитимуся. Там є навчальний заклад під назвою "Сучасний світ". Учні відвідують лекції, музеї, картинні галереї, палату лордів і таке інше. Уся штука в тім, що ніхто не знатиме, де ти перебуваєш у даний момент. Нам доведеться перебороти силу-силенну труднощів.

— Переборемо,— захихотіла Бріджет. — Подолали ми перешкоди в Італії чи ні? Стара Мартінеллі вважала себе за вельми сувору. Звідки їй було знати, на що ми здатні, як захочемо. — Обидві дівчини засміялися: приємно було усвідомлювати, що їм поталанило перехитрувати наглядачку.

— До того ж не довелося накреслювати тьму-тьмущу планів,— зауважила Ельвіра.

— Зате ми брехали як шовком шили,— сказала Бріджет. — Чи дістала ти звістку від Гвідо?

— О, так. Він написав мені довгого листа під ім'ям Джіневра, наче він від подруги. Та годі вже, я хочу, щоб ти перестала стільки базікати, Бріджет. На нас чекає сила справ, а в нас заледве півтори години. Тепер вислухай уважно. Завтра, як умовлено, я йду до зубного лікаря. Зустріч легко скасувати,— я можу подзвонити по телефону або ти зможеш подзвонити звідси. Потім, приблизно опівдні, ти зателефонуєш Мельфордам від імені своєї матері і скажеш, що зубний лікар запрошує мене до себе знов назавтра, тож я тим часом буду з тобою тут. Усе має вийти якнайкраще. Певна річ, вона розводитиметься, які вони дуже добрі, і виливатиме свої почуття.

— Ну, а якщо ти не повернешся назавтра?

— Тоді тобі доведеться зателефонувати ще раз. Бріджет недовірливо глянула на подругу.

— Ще матимемо час подумати про це,— нетерпляче сказала Ельвіра. — Зараз мене хвилює одне — гроші. Сподіваюсь, ти щось маєш, га? — недбало запитала Ельвіра.

— Тільки два фунти.

— Не густо. Мені треба купити квитка на літак. Я вивчала розклад. Політ забере дві години. Багато чого залежить від того, коли я зможу прибути до аеродрому.

— Невже ти мені не скажеш, що збираєшся робити?

— Ні, не можу. Але це дуже важливо.

Ельвіра говорила якимось незнайомим голосом, і Бріджет із подивом дивилася на неї.

— Що-небудь сталось, Ельвіро?

— Так, сталось.

— І про це ніхто не повинен знати?

— Так, сказати не дають обставини. Страшенна, страшенна таємниця. Я повинна знати правду. З грішми скрутно. Тим часом я казково багата, ось що мене дратує. Так сказав мені опікун. Але всі вони дають мені мізерні гроші на кишенькові витрати. Тільки-но одержу, зараз і витрачаю.

— Невже твій опікун не позичив би тобі грошей?

— Це зовсім неможливо. Він поставив би чимало запитань, аби дізнатися, нащо вони мені потрібні.

— О, люба, неодмінно спитав би. Глузду не приберу, чому кожен намагається засипати тебе запитаннями? Ти знаєш, досить мені комусь зателефонувати, як мама неодмінно повинна поцікавитися, хто біля телефону? Спитати б, яке її діло!

Ельвіра неуважно похитала головою, а сама вже думала про інше.

— Ти коли-небудь віддавала щось у заставу, Бріджет?

— Ніколи. Я навіть не маю уявлення, як це робиться.

— Запевняю тебе, дуже легко,— сказала Ельвіра. — Ти підеш до ювеліра. У нього над дверима висять три кулі, чи не так?

— У мене навряд чи знайдеться коштовність, яку візьме лихвар,— сказала Бріджет.

— Невже у твоєї матері нема якихось коштовностей?

— Гадаю, краще обійтися без її допомоги.

— Певна річ. Тоді нам доведеться щось украсти.

— Ти що, здуріла? Чи ж можемо ми піти на це? — обурилася Бріджет.

— Що ж, може, й твоя правда. Але б'юсь об заклад, вона б нічого не помітила. Ми могли б повернути ще перше, ніж вона викриє пропажу. Я певна. Ми підемо до містера Болларда.

— Хто такий містер Боллард?

— О, він щось наче родинний ювелір. Я завжди ношу до нього лагодити свій годинник. Він знає мене з шести років. Бріджет, гайда туди зараз же. У нас якраз є час.

— Краще скористатися чорним ходом,— сказала Бріджет,— тоді мама не цікавитиметься, куди ми.

Біля дверей старовинної фірми "Боллард і Уїтлі" на Замковій вуличці дівчата зважились остаточно.

— Ти все зрозуміла, Бріджет?

— Здається, так,— кволим голосом відказала Бріджет.

— Найперше,— сказала Ельвіра,— звіримо наші годинники.

Бріджет ледь звеселилася. Цей знайомий із книжок вираз її підбадьорив. Вони тріумфально звірили годинники. Бріджет підвела свій на одну хвилину.

— Початок операції рівно через двадцять п'ять хвилин.

— У мене буде доволі часу. Може, навіть більше, ніж треба, та хай буде так.

— А якщо... — почала Бріджет.

— Що якщо? — спитала Ельвіра.

— Ну, скажімо, якщо я справді попаду під машину?

— Не попадеш,— запевнила Ельвіра. — Ти ж добре знаєш, яка ти спритна, та й увесь лондонський транспорт звик раптово зупинятися. Усе буде гаразд.

Бріджет не переставала вагатися.

— Ти що, Бріджет, хочеш мене підвести, га?

— Гаразд,— сказала Бріджет,— я не хочу тебе підводити.

— От і добре,— сказала Ельвіра. Бріджет перейшла на той бік Замкової вулиці, і Ельвіра штовхнула двері торгового підприємства містерів Болларда і Уїтлі, хазяїнів старовинної фірми ювелірів та годинникарів. Усередині був гарний інтер'єр і панувала тиша. Назустріч вийшов елегантний чоловік і спитав Ельвіру, чого їй треба.

— Можу я бачити містера Болларда?

— Містера Болларда? Хто його кличе?

— Міс Ельвіра Блейк.

Чоловік пішов, а Ельвіра поволі приступила до прилавка, де під дзеркальним склом на приємної барви оксамиті блищали у всій своїй красі брошки, каблучки та браслети.

Невдовзі з'явився містер Боллард. То був голова фірми, літній добродій років за шістдесят. Він тепло привітав Ельвіру.

— Ах, міс Блейк, то ви у Лондоні. Дуже радий вас бачити. Чим можу прислужитися?

Ельвіра вийняла гарного мініатюрного ручного годинника.

— Цей годинник неправильно ходить. Чи не могли б ви його полагодити?

— О, так, певна річ. Це зовсім неважко. — Містер Боллард узяв у неї годинника.

— На яку адресу я можу надіслати його? Ельвіра назвала адресу.

— І ще одне прохання,— додала вона. — Мій опікун, як ви знаєте, полковник Ласком...

— Так, так, певна річ.

— Він запитав мене, що мені подарувати на Різдво,— сказала Ельвіра. — Порадив прийти сюди і оглянути всілякі ювелірні вироби. Він спитав, чи хотіла б я піти з ним, але я сказала, що спершу піду сама, бо завжди вважала, що вдвох ходити не зовсім зручно, а ви як вважаєте? Я маю на увазі ціни і таке інше.

— Так, певна річ, це один бік проблеми,— сказав містер Боллард із властивим лихварям променистим усміхом.

— То на що б ви хотіли поглянути, міс Блейк: на брошки, браслети, каблучки?

— Гадаю, найкраще б мені підійшла брошка,— сказала Ельвіра. — Але я хотіла б знати, чи можна мені подивитись кілька штук? — Вона звела на нього благальний погляд. Він доброзичливо всміхнувся.

— Авжеж, авжеж. Мало приємного в тому, щоб зразу робити вибір, чи не так? Наступні п'ять хвилин минули у вельми приязній атмосфері.

Містер Боллард був дуже ґречний. Він виймав вироби то з тої скриньки, то з іншої — на оксамиті перед Ельвірою виросла купа брошок та браслетів. Іноді, приміряючи брошку чи кулон, вона поверталася, щоб глянути на себе у дзеркало. Нарешті, досить непевно відклала набік гарний мініатюрний браслет, невеликий діамантовий ручний годинник і дві брошки.

— Ми візьмемо це до відома,— пообіцяв містер Боллард,— і тільки-но полковник Ласком буде в Лондоні, він, можливо, прийде до нас і вирішить сам, що вам подарувати.

— Гадаю, так буде краще,— погодилась Ельвіра. — Тоді йому буде приємно, що він сам вибрав для мене подарунок, чи не так? — її блакитні очі некліпно вп'ялися в ювелірове Лице. А хвилину тому ті самі блакитні прозорі очі відзначили час на годиннику — було рівно двадцять п'ять хвилин на другу. Знадвору почулося вищання гальм і гучний дівчачий зойк. Усі зразу ж несамохіть повернулися до крамничних вікон, звернених на Замкову вулицю. Ельвіра миттю сягнула рукою до прилавка, а потім стромила її до кишені свого добре пошитого пальта. Це було зроблено так легко і непомітно, що ніхто з присутніх не звернув на неї уваги.

— Ну і ну,— сказав містер Боллард,— відірвавши погляд від вікна. — Ледь не потрапила під машину. Дурне дівчисько. Хотіло перебігти дорогу.

Ельвіра вже рушила до дверей. Вона зиркнула на свій ручний годинник і голосно скрикнула:

— О Боже! Я так затрималася! Як би не спізнитися на приміський поїзд. Я вам так вдячна, містере Боллард... І не забудьте про ті чотири речі, які ми відібрали.

А ще за хвилину вона вже була на вулиці. Швидко звернувши ліворуч, зупинилася під аркою взуттєвої крамниці. До неї підбігла захекана Бріджет.

— О! — вигукнула Бріджет. — Я страшенно злякалася. Думала, мене задавить. До того ж я подерла панчохи.

— Нічого,— кинула Ельвіра і хутко подалася з подругою вулицею, потім повернула праворуч. — Гайда.

— Ну, як? Усе гаразд?

Ельвіра застромила руку до кишені і показала на долоні діамант і сапфіровий браслет.

— О Ельвіро, як ти тільки наважилася!

— А тепер, Бріджет, тобі доведеться мати справу з тим ломбардом, що ми обрали. Піди й дізнайся, скільки ти можеш за це одержати. Проси сто.

— Гадаєш... припустімо, вони скажуть... я... я хочу сказати... може, у них є список крадених речей...

— Не будь дуркою! Як коштовності могли так швидко потрапити до цього списку? Пропажі ж іще не помітили.

— О Ельвіро! Коли вони помітять пропажу, то подумають, а то й упевняться, що їх могла вкрасти ти.

— Ну й хай собі думають... навряд чи вони так швидко впевняться.

— Та вони заявлять до поліції і... — Вона зупинилася, коли Ельвіра поволі похитала головою, її тьмяне жовте волосся маяло на вітрі й ледь помітна загадкова посмішка трохи підіймала кутики рота.

— Вони не підуть до поліції, Бріджет, навіть як запідозрять мене.

— Чому ти так вважаєш?

— Я тобі вже казала, що одержу цілу купу грошей, коли мені виповниться двадцять один рік. Я зможу тоді купити в них багато коштовностей. Вони не зчинятимуть галасу. Тож іди і чимшвидше одержуй гроші. Потім з'їздиш до аеропорту і візьмеш квиток. Я маю

їхати до Прюньєра. І вже запізнююся на десять хвилин. Завтра вранці я буду в тебе о пів на одинадцяту.

— О Ельвіро, ти страшенно ризикуєш,— простогнала Бріджет. Та Ельвіра вже гукала таксі.

II

Міс Марпл вельми приємно провела час у крамниці фірми "Робінсон і Клівер". Поряд з купівлею дорогого, проте чарівного простирала (їй подобались тканини і прохолода лляних простирал) вона знайшла також задоволення у купівлі добротних скатертин із червоною торочкою. Далебі, нині так важко дістати путню скатертину, натомість вам можуть запропонувати декоративні скатерки з зображенням редиски, або раків, або Ейфелевої вежі, або Трафальгарського майдану, або ж безлічі апельсинів. Потому як міс Марпл дала свою адресу в сільці Сент-Мері-Мід, вона знайшла підходящий автобус, який доправив її до військово-морського універсаму.

Військовий універсам часто відвідувала колись тітка міс Марпл. Звісно, нині в нього зовсім інший вигляд. Міс Марпл згадала, як тітка Гелен знаходила в бакалійному відділі свою довірену особу і вигідно вмощувалась у фотелі в капелюшку та накидці, як вона завжди казала, "з чорного попліну". Потім наставали довгі години затишшя, коли ніхто не поспішав, і тітка Гелен думала про безліч усіляких бакалійних товарів, які належало купити про запас до самого Різдва і навіть Великодня. Молода Джоан не могла всидіти на місці, і її посилали розважитися до відділу скляного посуду.

Покінчивши з купівлею, тітка Гелен заходжувалася без кінця розпитувати обраного нею продавця про його матір, жінку, молодшого сина та кульгаву невістку. А якщо був гарний, ясний ранок, тітка Гелен звичайно пропонувала жартівливо:

— Чи не бажає малятко поснідати?

Далі вони підіймалися ліфтом на четвертий поверх і снідали, а наостанці ласували полуничним морозивом, після чого купували півфунта найкращих шоколадних цукерок і їхали машиною на денну виставу.

Звичайно, відтоді у військовому універсамі з'явилося багато чудових, різноманітних ліфтів. Фактично, вони цілком відрізнялися від ліфтів колишніх часів. Були гарніші, приємніші на вигляд. Одначе, з усмішкою та сумом згадуючи минуле, міс Марпл не заперечувала чарів нашого часу. Як і досі, вона воліла снідати в ресторації.

Уважно вивчаючи меню, вона глянула в залу і злегка звела брови. Не може бути! Який незвичайний збіг! Тут була та сама жінка, яку вона зустріла тільки вчора, хоча бачила безліч її портретів на шпальтах газет у день перегонів на Бермудах, бачила її знімки поряд зі своїм літаком чи машиною. Учора, вперше, вона побачила її в натурі. І ось тепер, як це частенько буває, знову зіткнулася з нею в найней імовірнішому місці, бо ніяк не могла припустити, що Бесс Седжвік так само снідатиме у військовому універсамі. Вона анітрохи не здивувалася б, узрівши Бесс Седжвік у якомусь кишлі в районі Сохо чи під чолом лондонського оперового театру, зодягнену в вечірню сукню з діамантовою тіарою на голові. Що ж до військового універсаму, то він, на думку міс Марпл, був і завжди буде пов'язаний з військовими, з їхніми дружинами, дочками, тітками та бабусями. І все ж Бесс Седжвік була саме тут. Вона, як завжди, мала вельми ошатний вигляд у чорному дамському костюмі та сорочці смарагдової барви. Вона снідала за столиком з якимось чоловіком. То був молодик із худорлявим, яструбиним обличчям, вбраний у чорну шкуратянку. Вони жваво про щось розмовляли, не дивлячись, підхоплювали виделкою кусень за куснем, наче геть байдужі до того, що їли.

Може, це зустріч закоханих? Так, цілком можливо. Чоловік, щоправда, був чи не на п'ятнадцять-двадцять років молодший за неї,

але Бесс Седжвік здавалася вельми привабливою жінкою. Міс Марпл уважно оглянула молодика і дійшла висновку, що він, як вона звикла казати, "симпатичний хлопець". У неї також майнула думка, що в ньому є щось неприємне. Схожий на Гаррі Рассела, сказала сама собі міс Марпл, як завжди знайшовши прототип із минулих часів. Нічого у ньому нема путящого, нічого доброго не обіцяє він тій, що поведеться з ним.

"Вона не зважить на мою пораду, — подумала міс Марпл,— а я могла б дещо їй порадити". Але любовні стосунки інших людей її не стосувалися, до того ж Бесс Седжвік зможе чудово подбати про себе сама, якщо справа дійде до кохання.

Міс Марпл зітхнула, неквапом з'їла сніданок, і тут їй спало на думку відвідати паперову крамницю. Допитливість, яку вона воліла називати "виявом цікавості" до справ сторонніх людей, безперечно, була одною з прикметних рис міс Марпл. Умисне залишивши рукавички на столі, вона підвелася і рушила до каси, намагаючись пройти біля самого столика міс Седжвік, а сплативши рахунок, "раптом" похопилася, що забула рукавички, і подалася назад, щоб забрати їх. Дорогою випадково впустила дамську торбинку, та розщібнулася і з неї повисипалися всілякі предмети. До неї на допомогу кинулась офіціантка. Міс Марпл довелося вдруге виказати крайню неуважність, впустивши мідяні монети й ключі.

Усі ці хитрощі, хоч які дрібні, усе ж виявилися не зовсім марні. А проте найцікавіше було те, що ніхто з пари, що привернула до себе її увагу, не удостоїв навіть поглядом стару розтелепу, яка раз у раз упускала речі.

Поки міс Марпл стояла, чекаючи на ліфт, до неї долетіли такі речення:

— Яка заповідається погода?

— Чудова. Без туману.

— Усе готове до відльоту в Люцерн?

— Так. Літак вилітає о дев'ятій сорок.

Ось і все, що вона почула за першим разом. Дорогою назад почула більше. Бесс Седжвік сердито мовила:

— Що вас змусило припхатися вчора у Бертрамів готель? Вам не слід було сюди їхати.

— Усе гаразд. Я спитав, чи зупинилися ви тут, а всі знають, що ми близькі друзі.

— Річ не в тім. Бертрамів готель підходить для мене, але не для вас. Ви тут наче біла ворона. Всі на вас дивляться.

— Ну й нехай.

— Ви справжній ідіот. Чому, чому? У вас є на те причини? У вас є якась причина? Я знаю, ви...

— Заспокойтеся, Бесс.

— Який же ви брехло!

Це було все, що вона змогла почути. Але ця бесіда зацікавила її.

Розділ сьомий

Увечері 19 листопада канонік Пеніфазер раніше, як звичайно, закінчив обід у лондонському клубі, поздоровкався з друзями, провів палкий диспут про точне датування сувоїв Мертвого моря, а коли глянув

на годинника, то побачив, що час іти, аби встигнути на літак до Люцерна.

Коли він переходив залу, його привітав ще один друг — доктор Віттакер, який весело сказав:

— Як ся маєте, Пеніфазере? Давно вас не бачив. Як пройшов конгрес? Чи є цікаві дані?

— Гадаю, будуть.

— Ви тільки-но повернулися відтіля, чи не так?

— Ні, ні, я туди вирушаю. Вилітаю сьогодні ввечері.

— А, розумію,— Віттакер ледь збентежився. — А я гадав, конгрес закінчився сьогодні.

— Ні, ні, завтра, дев'ятнадцятого.

Канонік Пеніфазер виходив через двері, коли його приятель, проводжаючи його поглядом, кинув:

— Як же так, друже, хіба сьогодні не дев'ятнадцяте?

Одначе канонік Пеніфазер уже не чув його слів. Він сів у таксі на Пелл Мелл і поїхав до Кенсінггонського аеропорту. Того вечора там зібралася ціла юрба. Підійшовши нарешті до конторки, Пеніфазер вийняв квиток, паспорт та інші необхідні проїзні документи. Дівчина в конторці збиралась уже проштемпелювати їх, але раптом зупинилася.

— Даруйте, пане, здається, цей квиток не годиться.

— Не годиться? Ні, ні, він цілком годящий. Рейс номер, пробачте, не вчитаю без окулярів, номер сто з чимось до Люцерна.

— Пригляньтесь уважно до дати, пане. Середа, вісімнадцяте.

— Так, так, звісно, сьогодні середа, вісімнадцяте.

— На жаль, пане, сьогодні — дев'ятнадцяте!

Канонік був приголомшений. Він дістав із кишені книжечку-календарик і гарячково перегорнув сторінки. Нарешті впевнився. Сьогодні дев'ятнадцяте. Літак, на який він хотів сісти, вилетів учора, а це означає, це означає, о Боже! Це означає, що конгрес у Люцерні відбувся сьогодні.

Глибоко пригнічений, він некліпно дивився за бар'єр, але на нього натискали інші пасажири, і нещасного каноніка відштовхнули вбік. Він журливо стояв осторонь, стискаючи в руці непотрібного квитка. У голові снувалися всілякі можливі варіанти. Може, краще замінити квиток? Конференція фактично закінчилася. Початок — уранці о десятій. Певно, саме це і мав на увазі Віттакер. Він гадав, що канонік Пеніфазер уже побував на конгресі.

— О Боже, о Боже! — правив сам собі канонік Пеніфазер. — Я все переплутав! Сумно та невесело дибав він грязькою дорогою, яка мала вельми непривабливий

вигляд. Плентаючись уздовж вулиці з саквояжем у руці, він знову і знову переживав те, що його спіткало. Нарешті виявив причину своєї помилки і сумно похитав головою.

— Нумо, погляньмо на годинника,— сказав він сам собі. — Так, уже десята. Що ж, мабуть, треба підкріпитися.

Дивно, подумалось йому, що він зовсім не голодний. Він сумно плентався Кром-велевим шосе, поки, нарешті, натрапив на ресторанчик, де частували індійськими стравами, присмаченими керрі. І хоч йому, як і раніше, здавалося, ніби він зовсім не голодний, усе ж для піднесення духу, годилося б підживитися, після чого знайти готель, а втім, ні, цього робити не слід. Він уже мав готель! Ну, звичайно. Зупинився у Бертрамовім і забронював номер на чотири дні, яке це щастя! Неймовірне щастя! Отже, на нього чекав номер. Йому залишалось тільки попросити у конторці ключа... і тут на нього насунули нові спогади.

Що воно за залізяка у нього в кишені? Важка — страх! Він сягнув рукою і вийняв один з тих великих масивних ключів, з допомогою яких готельні службовці намагалися відбити охоту своїм неуважним клієнтам забирати ключа з собою. Проте, це не завадило канонікові таки його прихопити!

— Номер дев'ятнадцять,— зрадів канонік. — Чудово! Просто щастя, що мені не треба шукати номера в готелі. Кажуть, у них зараз повно клієнтів. Так, сьогодні ввечері про це казав у клубі Едмундс. Він насилу знайшов вільний номер.

Задоволений собою і тим, що вчасно подбав про те, щоб забронювати готельний номер, канонік вийшов з індійського ресторану, не забувши сплатити рахунок, і знову подався вздовж Кромвелевого шосе. Йому не хотілося їхати додому, не пообідавши в Люцерні й не обговоривши безлічі цікавих, актуальних проблем. У вічі йому впала афіша кінофільму "Єрихонські мури". Назва інтригувала. Варто поглянути, чи відповідає фільм біблійним легендам.

Він купив квиток і зайшов до темної зали. Фільм йому сподобався, хоча, здавалося, не мав ніякої причетності до біблійної історії, навіть Христа не показали. "Єрихонські мури" символічно торкалися шлюбних обов'язків якоїсь дами. Після безлічі їхніх порушень видатна зірка зустріла наполегливого й енергійного героя, якого давно і таємно кохала, і вони вирішили спорудити мури, здатні витримати

випробування часом. Цей фільм не призначався для старих священиків, але канонікові Пеніфазеру дуже сподобався. Він не був схожий на ті фільми, які часто дивився канонік, тож йому здавалося, ніби завдяки "Мурам" він глибше пізнав життя. Фільм закінчився, засвітилося світло, прозвучав національний гімн, і канонік Пеніфазер, хитаючись, вийшов на вулицю, осяяну неоновими рекламами, трохи заспокоєний після пережитих цього вечора сумних подій.

А вечір стояв чудовий. Він подався до Бертрамового готелю, але помилково сів до автобуса, який повіз його в протилежний бік. Коли опівночі дістався готелю, той, як і слід було сподіватися, вже поринув у сон. Ліфт стояв на горішньому поверсі, і канонік побрався вгору сходами. Він підійшов до свого номера, встромив ключа в замок, розчинив двері і переступив поріг! Боже мій, що це? На нього дивилося дуло пістолета! Але надто пізно він його побачив. У голові загуло, з очей посипалися іскри, і все поринуло в морок...

Розділ восьмий

Поштовий потяг мчав крізь ніч. Чи, певніше, крізь досвітню млу.

Час від часу локомотив видавав жахливий застережний сигнал. Він гнав зі швидкістю понад вісімдесят миль за годину і йшов точно за графіком.

Та раптом завищали гальма і потяг уповільнив хід. Він ішов усе тихіше й тихіше. Охоронець вихилив голову з вікна, помітив попереду червоний сигнал, і потяг зупинився. Декотрі пасажири попрокидалися, а більшість іще спали.

Якась стара панія, стурбована раптовою зупинкою, відчинила двері й визирнула в коридор. Трохи далі одні двері були відчинені. Старий священик із кучмою густого, білого волосся дерся вгору з залізничного полотна. Вона подумала, що він допіру спускався на залізницю, щоб

дізнатися, в чім річ. Ранкове повітря було чисте й прохолодне. У кінці коридору хтось промовив:

— Це лише сигнал.

Стара вернулася до свого купе і знову спробувала заснути. Віддалік на колії якийсь чоловік, махаючи ліхтарем, біг до потяга з блок-посту. Кочегар зійшов з локомотива. Охоронець, який теж зліз із потяга, подався слідом за ним. Підбіг чоловік із ліхтарем. Важко дихаючи, він безладно пробелькотів:

— Попереду жахлива аварія. Товарняк зійшов з колії.

Машиніст визирнув з кабіни, потім спустився вниз і підійшов до інших. Кінець потяга шестеро чоловіків зійшли на насип і піднялися в останній вагон крізь відчинені для них двері. їх зустріли шестеро пасажирів з різних вагонів. Потім, згідно з розробленим заздалегідь планом, увесь гурт пройшов до поштового вагона і відчепив його від потяга. Двоє людей у шоломах із пістолетами в руках стали попереду і позаду вагона!

Чоловік у залізничному мундирі рушив вагонними проходами потяга, що завмер на колії, діловито пояснюючи всім цікавим:

— Колія попереду закрита, затримка, мабуть, хвилин на десять, не більше. Він говорив спокійним, рівним тоном.

Біля локомотива лежали зі зв'язаними руками та затичкою в роті машиніст і кочегар. Чоловік із ліхтарем гукнув:

— Тут усе гаразд.

Охоронець лежав на насипі теж зі зв'язаними руками та затичкою в роті. Досвідчені грабіжники були майстрами своєї справи. Ще двоє

лежали зв'язані на підлозі. Лантухи з поштою викинули на насип, де їх підхопила решта грабіжників. Пасажири у своїх купе скаржилися один одному, що залізниця вже не та, що була раніше.

Потім, коли вони знову готувалися до сну, нічну темряву розітнув рев автомобільної випускної труби.

— Боже мій,— промурмотіла якась жінка. — Невже реактивний літак?

— Мабуть, швидкісна машина. Рев ущух.

На трасі за дев'ять миль від потяга нескінченний потік нічних ваговозів уперто просувався на північ. Великий білий перегоновий автомобіль промчав повз них. За десять хвилин він з'їхав із траси.

На гаражі біля звороту шляху висіло оголошення: "Зачинено". Але велика брама широко розчахнулася, пропустила білу машину всередину і знову зачинилася. Трійка чоловіків діяла швидко. За хвилину прикріплено нові номерні знаки. Шофер переодягся. Раніше він був убраний у білу баранячу куртку, тепер на ньому була чорна шкуратянка. Він знову виїхав за браму. Хвилин за три по його від'їзді на шлях виїхала стара чортопхайка, за кермом сидів священик. Вона спроквола поповзла звивистою вузькою дорогою.

Великий автомобіль, що їхав сільською вулицею, порівнявся з чортопхайкою, поставленою біля паркану, і притишив хід. Біля чортопхайки стояв старий чоловік. Водій великого автомобіля вистромив голову.

— Аварія? Вам допомогти?

— Буду вельми вдячний. Не світяться фари. — Двоє водіїв підійшли один до одного, прислухалися. — Усе ясно.

Різноманітні коштовності коробки американського фасону перемандрували з машини марки "Морріс" у великий автомобіль. Проїхавши милі зо дві, великий автомобіль звернув на нерівний путівець, який, як виявилося, вів до затилля великого, міцного будинку. На подвір'ї був гараж, де стояв "мерседес". Водій великого автомобіля відчинив ключем багажник, переклав туди коробки, знову сів у свою машину і поїхав.

На сусідній фермі голосно проспівав півень.

Розділ дев'ятий

Ельвіра Блейк глянула на небо, задоволено відзначила, що ранок чудовий, і зайшла до телефонної будки. Накрутила номер помешкання Бріджет на майдані Он-слоу. Почувши відповідь, сказала:

— Хелло, Бріджет?

— О Ельвіро, це ти? — почувся тривожний голос Бріджет.

— Так. Ну як, усе гаразд?

— О, ні, склалася жахлива ситуація. Твоя кузина місіс Мельфорд зателефонувала мамі учора ввечері.

— І говорила про мене?

— Так, гадаю, я зробила добре, що зателефонувала їй під час ленчу. Та її, здається, стривожили твої зуби. Вона подумала, що в тебе з ними справді якийсь клопіт. Абсцес абощо. Тож сама зателефонувала дантистові і, звичайно, дізналася, що ти в нього не була взагалі. Тоді вона зателефонувала мамі, а мама, як на те, була саме біля телефону. Ось чому я не встигла підійти перша. Природно, мама сказала, що нічого про це не знає і що ти, певно, тут не зупинялася. Я не знала, що казати.

— Що ж ти зробила?

— Вдала, ніби нічого про це не знала. Я тільки сказала, що ти, начебто, хотіла зустрітися з друзями в Уїмблдоні.

— Чому саме в Уїмблдоні?

— Це перше, що спало мені на думку. Ельвіра зітхнула.

— Ну, що ж, доведеться щось вигадати. Є одна стара покоївка, яка живе в Уїмблдоні. Уся ця метушня так ускладнює справу. Гадаю, кузина Мільдред не дозволить себе одурити і зателефонує до поліції.

— Ти зараз туди їдеш?

— Тільки надвечір. Спершу маю залагодити силу справ.

— Ти була в Ірландії? Як там, усе гаразд?

— Я з'ясувала те, що хотіла з'ясувати.

— У тебе якийсь сумний голос.

— У мене гнітючий настрій.

— Чи можу я тобі чимось допомогти, Ельвіро? Щось для тебе зробити?

— Ніхто мені не допоможе. Мушу зробити це сама. Я сподівалася, що це неправда, але це правда. Уявлення не маю, що тепер робити.

— Тобі загрожує небезпека, Ельвіро?

— Не панікуй, Бріджет. Мені треба бути насторожі, та й край, бути дуже обережною.

— Так, тобі справді загрожує небезпека. Трохи поміркувавши, Ельвіра сказала:

— Сподіваюсь, це плід моєї уяви, та й годі.

— Ельвіро, що ти збираєшся робити з тим браслетом?

— О, з ним усе гаразд. Мені обіцяли дати гроші. Тож я зможу піти і, як це краще сказати, — викупити його, а потім знову занести Боллардові.

— І ти гадаєш, вони не матимуть жодних претензій?.. Ні, мамо, це з пральні. Вони кажуть, що ми цього простирадла не надсилали. Добре, мамо, добре. Я скажу завідувачці. До побачення.

На другому кінці дроту Ельвіра посміхнулася і поклала рурку. Вона розщібнула гаманець, перелічила гроші, а монети, потрібні для автомата, поклала перед собою. Відтак знову почала телефонувати. Накрутивши номер, укинула в щілину потрібну кількість монет, натиснула на кнопку "А", трохи хвилюючись, сказала:

— Хелло, кузино Мільдред. Так, це я. Дуже шкодую. Так, я знаю... ну, я збиралася, так, то була чарівна стара Медді, ти ж знаєш нашу стару мадмуазель... Так, я написала листівку, та забула вкинути у поштову скриньку. Вона ще й тепер у мене в кишені. Бач, вона нездужала і нікому було за нею доглянути. Так, я збиралася піти до Бріджет, але мусила змінити плани, не розумію, звідки в тебе той лист. Хтось, мабуть, переплутав... Так, я все поясню, коли повернуся, так, сьогодні ввечері. Ні, я зачекаю посидільницю, яка доглядає стару Медді. Ну, вона, звісно, не няня. Одна з тих... ну, ти ж знаєш доглядальниць, які подають практичну допомогу. Ні, вона нізащо не піде до лікарні. Але мені справді

прикро, кузино Мільдред. Мені справді дуже і дуже прикро. — Вона поклала рурку і важко зітхнула. — Стільки доводиться всім брехати,— прошепотіла сама собі.

Вона вийшла з телефонної будки і машинально відзначила про себе заголовки газет, що впали їй у вічі: "Велике пограбування поїзда, поштовий вагон захопили бандити".

II

Містер Боллард саме обслуговував клієнта, коли двері крамниці відчинилися. Він обернувся і побачив, як у торгову залу зайшла шановна Ельвіра Блейк.

— Ні,— сказала вона продавцеві, коли той підійшов до неї. — Я зачекаю, поки звільниться містер Боллард.

Невдовзі містер Боллард уладнав справу з клієнтом, і Ельвіра сіла на його місце.

— Доброго ранку, містере Боллард,— привіталася вона.

— Навряд, щоб ваш годинник був уже готовий, міс Ельвіро,— сказав містер Боллард.

— О, справа не в годиннику,— сказала Ельвіра. — Я прийшла просити пробачення. Сталася жахлива річ. — Вона розщібнула торбинку і добула невеличку коробочку, звідки витягла браслет із діамантами та сапфіром. — Можливо, ви пам'ятаєте, як я прийшла до вас полагодити годинника і вибирала річ для різдвяного подарунка. У цей час на вулиці стався нещасливий випадок. Хтось потрапив під машину чи ледве не потрапив. Мабуть, я тримала браслет у руці й машинально поклала його до кишені й тільки сьогодні вранці його виявила. Тому-то я зразу ж

кинулася до вас, щоб повернути його. Мені дуже шкода, містере Боллард. Просто не знаю, як таке могло статися.

— Ну, що ж, у такому разі все гаразд, міс Ельвіро,— неквапливо промовив містер Боллард.

— Ви, мабуть, подумали, що його вкрадено,— провадила Ельвіра. її прозорі, блакитні очі уп'ялися в лихваря.

— Ми виявили його пропажу,— відказав містер Боллард. — Дуже вам вдячний, міс Ельвіро, що так швидко повернули.

— Я просто вжахнулася, натрапивши на нього,— сказала Ельвіра. — Що ж, дуже вам вдячна, що ви такі ґречні.

— Що й казати, трапляється багато дивних помилок,— відзначив містер Боллард з усміхом, притаманним лихварям. — Не будемо про це говорити. Не повторюйте помилок. — Він засміявся, потішений вдалим жартом.

— Боронь Боже,— поквапливо сказала Ельвіра.— Надалі я буду дуже уважна. Вона всміхнулася йому, повернулась і вийшла з крамниці.

— Цікаво,— сказав містер Боллард сам собі. — Просто-таки цікаво. Один з компаньйонів фірми, що стояв поблизу, підійшов до нього.

— То вона справді його вкрала? — запитав він.

— Безперечно,— відказав містер Боллард.

— Але ж повернула,— зауважив його компаньйон.

— Так, повернула,— погодився містер Боллард. — Цього я справді не сподівався.

— Тобто не сподівався, що вона поверне браслет?

— Так, так, навіть якби вона його не вкрала.

— Ви вірите її словам? — доскіпувався його партнер. — Тобто, що вона випадково стромила його до кишені?

— Гадаю, таке могло бути,— замислено промовив містер Боллард.

— А може, це клептоманія?

— Може, й клептоманія,— погодився Боллард. — Десь найпевніш вона взяла його з наміром... Та коли так, то чому так швидко повернула? Дивно...

— Добре вже те, що ми не заявили в поліцію. Зізнаюся, мені кортіло.

— Знаю, знаю. Вам бракує мого досвіду. В таких випадках краще, звичайно, не заявляти,— тихо додав він. — І все ж... цікаво, дуже цікаво. Між іншим, скільки їй років? Мабуть, сімнадцять, або вісімнадцять. Може, вона опинилась у скруті.

— Я гадав, ви скажете, що вона купається в золоті.

— Якщо ви багатий спадкоємець, то будете купатись у золоті,— сказав містер Боллард. А якщо вам сімнадцять, то не завжди можна користуватися спадщиною. Розумієте, парадокс у тім, що спадкоємцеві дають менше грошей, ніж злидню. І це не завжди себе виправдовує. Що ж, мабуть, ми ніколи не з'ясуємо правди.

Він знову поклав браслет у ту саму скриньку і закрив покришку.

Розділ десятий

Контори фірми "Еґертон, Форбс і Вілборо" розташувалися на Блумсбері, одному з тих респектабельних імпозантних майданів, яких ще не торкнувся вітер змін, їхні мідяні таблиці так стерлися від часу, що напис став нечітким. Фірма існувала сто з гаком років, і значна частка її клієнтів належала до дрібної шляхти. У фірмі не було вже ні Форбса, ні Вілборо. Замість них були Аткінсони, батько і син. Проте, як і раніше, лишався ще Еґертон, нащадок засновника фірми. Власне, цей Еґертон — чоловік п'ятдесяти двох років,— був радником кількох вельможних родин, яких свого часу консультували його дід, дядько та батько.

Зараз він сидів за великим, із червоного дерева столом у своїй просторій кімнаті на першому поверсі і чемно, але твердо розмовляв з якимось дуже засмученим на вигляд клієнтом. Річард Еґертон був вродливий, ставний чоловік, високий на зріст, із темним, трохи шпакуватим на скронях волоссям і пронизливими, сірими очами. Його поради завжди були доречні, проте говорив він відверто, уникаючи манівців.

— Щиро кажучи,— говорив він,— у тебе нема ніякого виправдання. І ті листи, які ти написав, теж не можуть бути виправданням.

— Сподіваюсь, ти не думаєш... — журливо пробурмотів Фредді.

— Не думаю,— сказав Еґертон. — Єдина надія — дійти полюбовної згоди. Розумій це так: ти повинен сам відшкодувати те, що підлягає судовому переслідуванню.

— Послухай, Річарде, це було б занадто.

На столі в Еґертона ледь чутно задзижчало. Він нахмурився і взяв рурку.

— Здається, я вже казав — мене не турбувати. — У рурці почувся приглушений гомін голосів. Еґертон сказав: — О, так, так, розумію. Попросіть її зачекати.

— Послухай, Фредді,— сказав він. — Я знаю закони, а ти ні. Ти у великій скруті. Я постараюся зробити все можливе, щоб допомогти тобі, але це буде коштувати тобі чималих грошей. Гадаю, не менше як дванадцять тисяч.

— Дванадцять тисяч! — Нещасний Фредді був просто приголомшений. —— Та ти що! Я не маю таких грошей, Річарде.

— Що ж, доведеться їх знайти. Завжди можна знайти спосіб, як зібрати гроші. Якщо цю справу владнають за дванадцять тисяч, вважай, що тобі поталанило, а якщо справа дійде до суду, то тобі обійдеться набагато дорожче.

— Чортові законники! — крикнув Фредді. — Всі ви акули! — Він підхопився на ноги. — Гаразд,— сказав він,— хай буде по-твоєму, старий. — Він пішов, сумно хитаючи головою.

Річард Еґертон викинув з голови Фредді та його справу і перекинувся на іншого клієнта. Він тихо сказав сам собі:

— Шановна Ельвіра Блейк. Цікаво, що вона скаже... Він узяв слухавку.

— Лорд Фредерік пішов. Запросіть, будь ласка, міс Блейк.

Очікуючи на клієнтку, він зробив деякі розрахунки в настільному нотатнику.

"Скільки це років минуло відтоді, як?.. їй має бути п'ятнадцять, сімнадцять років, а то й більше. Час летить так швидко. Дочка Коністона і Бесс,— подумав він. — Цікаво, на кого з них вона схожа?"

Двері відчинилися, клерк оголосив:

— Міс Ельвіра Блейк!

Дівчина зайшла до кімнати. Еґертон підвівся зі стільця і пішов їй назустріч. Зовні вона не схожа на своїх батьків. Висока на зріст, стрункa, білява, як і Бесс, однак не така енергійна, як Бесс, виглядає доволі старомодно, але важко робити висновки на підставі зовнішнього вигляду, бо нині у моді оборки та дитячі ліфчики.

— Ну і ну,— сказав він, потиснувши їй руку. — Оце так сюрприз! Коли я бачив вас востаннє, вам було одинадцять. Прошу сідати.

Він підсунув стільця, і вона сіла.

— Мабуть, мені годилося спершу написати,— нерішуче озвалась Ельвіра. — Написати і домовитись про зустріч. Чи щось таке. Та ба, я зважилася на це досить раптово, користаючись із того, що я в Лондоні.

— А що ви тут робите?

— Ходжу до зубного лікаря.

— Жахлива річ — зуби,— сказав Еґертон. — Завдають нам клопоту з дитинства і до самої могили. Проте я вдячний зубам, бо вони дали мені змогу зустрітися з вами. Зараз обміркуємо. Ви були в Італії, чи не так? Здобули освіту в тому закладі, куди намагаються потрапити всі дівчата?

— Так,— сказала Ельвіра,— у графині Мартінеллі. Але тепер я назавжди покинула Італію. Я живу в Мельфордів у Кенті і поки що не вирішила, чим мені зайнятися.

— Що ж, сподіваюся, знайдете щось годяще для себе. Ви не маєте наміру вступити до університету чи в який інший заклад?

— Ні,— сказала Ельвіра. — Мені здається, мені це не до снаги. — Вона замовкла і нерішуче додала:

— Чи не погодилися б ви зробити щось для мене? Еґертон примружив очі і допитливо глянув на неї.

— Я один з ваших опікунів і довірена особа згідно з заповітом батька, — промовив він. — Отже, вам вільно звертатися до мене будь-коли.

— Дякую вам,— чемно відказала Ельвіра. Еґертон запитав: .

— Вас щось тривожить?

— Ні. Загалом ні. Але, розумієте, я нічого не знаю. Ніхто нічого мені не пояснював. А спитати не завжди зручно.

Він уважно подивився на неї.

— Щось таке, що стосується вас особисто?

— Так, — відповіла Ельвіра. — Ви правильно зрозуміли. Дядько Дерек... — вона вмовкла.

— Маєте на увазі Дерека Ласкома?

— Так, я завжди зву його дядьком.

— Розумію.

— Він дуже добрий,— сказала Ельвіра,— але ніколи нічого не каже. Він просто розв'язує справи по-своєму, і його зовсім не цікавить моя думка. Звичайно, він прислухається до думки інших людей — жінок, тобто до тих, хто знайомить його зі станом справ. Таких, як графиня Мартінеллі. Він вирішує за мене, в яку школу мені піти і де здобувати освіту.

— А ви не бажаєте туди їхати?

— Ні, я мала на увазі не це. Тут у мене нема проблем. Тобто я хочу сказати, ці заклади приступні кожному.

— Розумію.

— Проте я нічого не знаю про себе. Себто, скільки в мене грошей і скільки я можу їх одержати, якщо забажаю.

— Отже, — чарівно всміхнувся Еґертон,— ви до мене з діловою розмовою. Слушно? Що ж, думаю ви чините правильно. Давайте поміркуємо. Скільки вам років? Шістнадцять, сімнадцять?

— Майже двадцять.

— О Боже, важко повірити.

— Бачите, — пояснила Ельвіра, — я завжди відчуваю, що мене опікають, що мені протегують. Почасти це непогано, але може й страшенно дратувати.

— Така позиція задавнилася,— погодився Еґертон,— проте я чудово розумію, що це влаштовує Дерека Ласкома.

— Він чудова людина,— сказала Ельвіра,— але з ним дуже важко говорити серйозно.

— Так, цілком можливо. Ну, то що ж ви знаєте про себе, Ельвіро? Про свою родину?

— Я знаю, що мій батько помер, коли мені було п'ять років і що моя мати пішла до іншого, коли мені було два роки. Я зовсім її не пам'ятаю. Я кепсько пам'ятаю батька. Він був дуже старий і тримав ногу на стільці. Часто лаявся. Я страх його боялась. Коли він помер, я мешкала спершу в тітки, або в кузини, або в батькових родичів. Після смерті тітки я жила у дядька Дерека та його сестри. А коли померла й вона, я подалася до Італії. Тепер дядько Дерек вирішив, що мені слід жити у Мель-фордів, його родичів. Вони дуже ґречні та добрі і в них є дві доньки мого віку.

— Вам там добре?

— Ще не знаю. Я тільки нещодавно до них приїхала. Там дуже нудно. Я хотіла б знати, скільки в мене грошей.

— Отже, вам потрібні відомості про ваше грошове становище.

— Так, — сказала Ельвіра. — Я маю якісь гроші. Чи багато їх? Еґертон споважнів.

— Так,— сказав він,— у вас багато грошей. Ваш батько був вельми багата людина. Ви — єдина його дитина. Коли він помер, власницею маєтку стала кузина. Він не любив її, тож відписав усі свої статки, дуже значні статки, своїй дочці, тобто вам, Ельвіро. Ви вельми багата жінка, точніше кажучи, станете нею, коли вам виповниться двадцять один рік.

— Хочете сказати, зараз я не багата?

— Ні,— відповів Еґертон,— зараз ви багаті, але ви не маєте права розпоряджатися грішми, поки вам не виповниться двадцять одного року або поки ви не вийдете заміж. А доти грішми розпоряджатимуться ваші опікуни— Ласком, я та інші. — Він усміхнувся дівчині. — Ми не розтратили їх і не зробили нічого подібного. Гроші цілісінькі. Фактично, ми неабияк збільшили ваш капітал, удаючись до інвестицій.

— Скільки я матиму?

— У двадцять один рік або в разі вашого заміжжя вам належатиме сума приблизно шість-сім тисяч фунтів.

— Ціла купа грошей,— приголомшено промовила Ельвіра.

— Так, їх багато. Може, саме тому ніхто вам про це не казав.

Він пильнував за виразом її обличчя, поки вона обмірковувала його слова. Вельми цікава дівчина, думав він. Зовні — вилита тендітна панночка, проте далеко розумніша. Куди там до неї панночкам! Він сказав з ледь помітною іронічною посмішкою:

— Ви задоволені? Вона всміхнулася.

— Певна річ, чом би й ні.

— Це краще, ніж виграш на перегонах.

Вона згідливо кивнула головою, але думала про інше. Раптом різко запитала:

— Хто одержить спадщину, якщо я помру?

— Згідно з чинним нині положенням, ці гроші дістануться вашому найближчому родичеві.

— Це означає, що мені не вільно зараз скласти заповіт, чи не так? Тільки як виповниться двадцять один рік. Так мені казали.

.— Достеменно так.

— Далебі, це досить прикро. А якби я вийшла заміж і померла, то мій чоловік одержав би гроші?

— Так.

— А якщо я не вийду заміж, то найближчою моєю родичкою буде моя мати, і вона одержить ці гроші. Фактично, в мене зовсім небагато родичів. Я навіть не знаю своєї матері. Яка вона?

— Дуже чарівна жінка,— лаконічно відповів Еґертон. — Це скаже всяк.

— Чи хотілося їй коли-небудь мене бачити?

— Певно, хотілося. Гадаю, це цілком могло бути. Проте її особисте життя було таке заплутане, що вона, певно, визнала за краще, щоб ви, Ельвіро, виховувалися окремо від неї.

— Ви достеменно знаєте, що вона так вважає?

— Ні, по суті, я нічого про це не знаю. Ельвіра підвелася.

— Дякую,— сказала вона. — Дуже люб'язно з вашого боку, що ви про все це розказали.

— Гадаю, вас слід було поінформувати раніше,— відповів Еґертон.

— Шкода, що я не знаю нічого такого,— сказала Ельвіра. — Певно, дядько Дерек бачить у мені лише дитину.

— Ну, сам він уже не молодий. Як ви знаєте, ми з ним уже встигли підтоптатися. Вам слід враховувати наш вік при оцінці наших поглядів.

Ельвіра на мить завмерла на місці, не зводячи з нього очей.

— Невже ви справді вважаєте, що я ще дитина? — сердито кинула вона і додала:

— Сподіваюся, ви знаєте про дівчат куди більше, аніж дядько Дерек. Він жив тільки зі своєю сестрою. — Вона простягла руку і солодко проспівала: — Вельми вам вдячна. Сподіваюсь, я не стала на заваді виконанню вашої відповідальної роботи, — і вийшла.

Еґертон стояв, дивлячись на двері, які зачинилися за нею. Він випнув губи, свиснув, похитав головою, знову сів, узяв ручку і замислено постукав по столу. Потім підсунув до себе папери, але відразу відкинув їх назад і взяв телефонну слухавку.

— Міс Кордел, будьте ласкаві, розшукайте полковника Ласкома. Спершу зателефонуйте до його клубу, а потім на його адресу на вулиці Шропшир. — Він поклав слухавку, знову підсунув до себе папери і взявся їх читати, але думав про інше. Невдовзі почулися гудки.

— Полковник Ласком на дроті, містере Еґертон.

— Добре, сполучіть із ним. Хелло, Дереку! Говорить Річард Еґертон. Як ся маєш? Тільки-но у мене була клієнтка, ти її знаєш. Твоя підопічна.

— Ельвіра? — почувся здивований Дерекiв голос.

— Так.

— Хай йому чорт, чого вона до тебе приходила? Щось сталося?

— Ні, не в цьому річ. Навпаки, вона якоюсь мірою навіть задоволена своїм становищем. Дівчина хотіла знати все про свої статки.

— Сподіваюся, ти їй не сказав? — стривожився полковник Ласком.

— А чом би й ні? Який сенс приховувати?

— Ну, я вважаю недоцільним доповідати дівчині, що вона має одержати у спадщину такі великі гроші.

— Як не ми, то скаже хтось інший. Розумієш, її треба підготувати. Гроші — це відповідальність.

— Слушно. Але вона ще майже дитина.

— Ти певен у цьому?

— Що ти маєш на увазі? Звичайно, вона ще дитина.

— Я-б так не сказав. З ким із хлопців вона приятелює?

— Не розумію.

— Я питаю, хто її приятель. Вона приятелює з якимось хлопчиком, чи не так?

— Ні. Нічого подібного. Чому ти так думаєш?

— Вона про це не казала. Але я маю певний досвід. Гадаю, невдовзі ти дізнаєшся, що в неї є приятель.

— Запевняю тебе, помиляєшся. Вона отримала досить суворе виховання, вчилася в елітарному навчальному закладі в Італії. Там такі вільнощі не допускаються. Звичайно, вона могла зустрічатися з вродливими хлопцями, але я певний, що того, про що ти кажеш, і в заводі не було.

— Ну, мій діагноз точний — у неї є приятель, ще й, мабуть, небажаний.

— Але чому ти так вважаєш, Річарде? Чому? Що ти можеш знати про дівча?

— Дуже багато,— сухо відказав Еґертон. — Торік у мене були три клієнтки, двох із них звабили, а третю погрозами примусили погодитись на явно згубний шлюб. За дівчатами нині не можна наглядати так, як раніше. Нині обставини такі, що за ними взагалі важко встежити.

— Запевняю тебе, що за Ельвірою стежать як належить.

— Ти навіть уявити собі не можеш, на що здатні молоді жінки. Не спускай її з очей, Дереку. Постарайся з'ясувати, що в неї на душі.

— Дурниці. Вона проста, щира дівчина.

— О, ти не знаєш цих простих, гарних дівчат! її мати втекла з коханцем і стала призвідницею нечуваного скандалу, пам'ятаєш? А була ж іще молодша, ніж Ельвіра зараз. Що ж до старого Коністона, то він був найзапекліший дон жуан у всій Англії.

— Ти дуже мене засмутив, Річарде. Дуже засмутив.

— Тебе теж не завадить застерегти. Та мені надто не сподобалось одне з її запитань. Чому вона так жадає дізнатися, хто одержить у спадщину її гроші в разі її смерті?

— Дивно, що ти про це кажеш, бо вона ставила мені те саме запитання.

— Невже? Чому вона так рано думає про смерть? Між іншим, вона цікавилася своєю матір'ю.

— Я хочу, щоб Бесс зустрілася з дівчиною. — У Ласкомовім голосі почулися тривожні нотки.

— Ти говорив про це з Бесс?

— Ну, аякже... Звичайно, говорив. Я випадково зустрівся з нею. Ми зупинилися в тому самому готелі. Я вмовляв Бесс постаратися зустрітися з дівчиною.

— І що вона сказала? — нашорошив вуха Еґертон.

— Рішуче відмовилася. Сказала щось у тому дусі, що не може надійно захистити дівчину.

— З одного боку, вона має слушність,— сказав Еґертон. — Вона злигалася з тим автоперегонником, чи не так?

— До мене доходили чутки.

— До мене теж. Не знаю, наскільки близькі вони до правди. Гадаю, таке цілком може бути. Через те вона так і переживає. Друзі Бесс — тверді горішки. І все ж таки, яка це жінка, Дереку! Яка жінка!

— Я завжди був її заклятий ворог,— похмуро кинув полковник Ласком.

— Що й казати, щире зізнання,— сказав Еґертон. — Шкода, що я потурбував тебе, Дереку. Проте майся на осторозі, щоб чого, бува, не сталося. Щоб потім не казав, що тебе не застерігали.

Він поклав слухавку і знову підсунув до себе папери. Цього разу йому пощастило засередитись на тому, що він читав.

Розділ одинадцятий

У зв'язку з тим що ввечері мав приїхати канонік Пеніфазер, його економка місіс Маккрей замовила в Дуврі морського язика. Чудовий морський язик із Дувра мав багато переваг проти іншої риби. Його не треба було смажити на рашпері, або на сковороді до самого повернення каноніка додому. При потребі морський язик можна було зберегти на завтра. Канонік Пеніфазер дуже полюбляв морський язик. А коли повідомляв по телефону чи телеграмою, що ввечері не приїде додому, місіс Маккрей сама ласувала смачним дуврським морським язиком. Усе було готове до ка-нонікового приїзду. Після дуврського язика мали принести оладки. Морський язик лежав на кухонному столі, бовтанка у чаші. Все було готове. Мідь блищала, срібло сяяло, ніде ні порошинки, бракувало тільки одного — самого каноніка. За розкладом потяг із каноніком прибував із Лондона о пів на сьому.

Вже й сьома, а його все не було. Потяг безперечно, запізнився. Не повернувся канонік і о пів на восьму. Місіс Маккрей тяжко зітхнула. Вона передчувала, що щось приключилося. Не з'явився канонік і о восьмій. Місіс Маккрей довго і тяжко зітхала. Вона не мала сумніву, що невдовзі пролунає телефонний дзвінок, хоча ні, можливо, його й не буде. Він міг написати їй, ну, звичайно, він написав, та, певно, забув укинути листа в поштову скриньку.

— Боже, Боже! — вигукнула місіс Маккрей.

О дев'ятій вона спекла три оладки на олії. Рибу поклала у холодильник.

— Цікаво, куди він міг зникнути,— сказала сама собі.

З досвіду знала, що він міг бути будь-де. Цілком імовірно, що він вчасно виявить свою помилку і надішле їй телеграму або зателефонує ще перед тим, як вона ляже спати.

— Почекаю до одинадцятої, але не довше,— сказала місіс Маккрей.

О пів на одинадцяту вона лягала спати, проте визнала за свій обов'язок почекати до одинадцятої, а як і тоді не одержить ніякої звістки, то замкне двері на ключ і ляже спати. Не можна сказати, що вона хвилювалася. Таке траплялося і раніше. Не залишалося нічого іншого, як терпляче очікувати якоїсь звістки. Версій було багато. Можливо, канонік Пеніфазер сів не на той потяг і надто пізно спохопився, а може, він і досі в Лондоні, переплутав дати, а повернутися вирішив тільки взавтра, бо зустрівся з приятелем і затримався. Може, мав намір зателефонувати їй, та забув. Ось чому, як уже було сказано, вона не тривожилася. Післязавтра до нього приїздить його давній приятель, архідиякон Сіммонс. Про це канонік пам'ятав, тож, безперечно, завтра прибуде або надішле телеграму чи листа і буде вдома найпізніше через день. Одначе назавтра вранці від нього не було ніяких звісток. Уперше місіс Мак-крей охопила тривога. З дев'ятої до першої години вона не відходила від телефону. У місіс Маккрей було своє ставлення до телефону. Вона користувалася ним і визнавала його потрібність, але більшість товарів воліла купляти особисто, твердо переконана, що як не бачиш товару, який тобі дають, то крамар неодмінно тебе одурить. І все ж удома телефон був корисний. Інколи вона телефонувала своїм друзям або ж родичам, що мешкали в сусідстві. Але страшенно нервувалась, коли доводилося дзвонити

кудись далеко, а надто до Лондона. То була нічим не виправдана трата грошей. А втім, вона почала переглядати своє ставлення.

Не одержавши від каноніка звістки і другого дня, вона, нарешті, поклала діяти. Вона знала, де канонік зупинився в Лондоні. "Бертрамів готель". Гарний, старомодний будинок. Чом би туди не зателефонувати й не розпитатися? Там, мабуть, знають, де канонік. Це ж бо незвичайний готель. Вона з'єднається з міс Ґорріндж. Міс Ґорріндж завжди була уважна і сумлінна жінка. Хоча, звичайно, до дванадцятої тридцять канонік може повернутися. Якщо так, то його можна чекати першої-ліпшої хвилини.

Та хвилини минали, а каноніка не було. Місіс Маккрей тяжко зітхала, нервувала-ся і прохала сполучити її з Лондоном. Вона чекала, кусаючи губи і міцно притискаючи слухавку до вуха.

— Бертрамів готель до ваших послуг,— озвався голос.

— Будь ласка, з'єднайте мене з міс Ґорріндж,— попрохала місіс Маккрей.

— Хто її кличе?

— Місіс Маккрей, економка каноніка Пеніфазера.

— Заждіть хвилинку, будь ласка.

Невдовзі почувся спокійний і виразний голос міс Ґорріндж.

— Міс Ґорріндж слухає. Ви економка каноніка Пеніфазера?

— Достеменно так. Місіс Маккрей.

— О, так, звичайно. Я вас слухаю, місіс Маккрей.

— Канонік Пеніфазер ще в готелі?

— Як добре, що ви зателефонували,— сказала міс Ґорріндж. — Ми дуже стривожені і просто не знаємо, що робити.

— Гадаєте, з каноніком Пеніфазером щось сталося? Нещасливий випадок?

— Ні, ні, нічого такого. Але ми сподівалися, що він повернеться з Люцерна у п'ятницю або в суботу.

— Так і мало бути.

— Проте він не приїхав. Ну, певна річ, у цьому не було нічого дивного. Він забронював свій номер, забронював до вчорашнього дня. Учора він не повернувся і не подав жодної звістки, а його речі досі тут. Майже весь його багаж. Нам було неясно, що з ним робити. Певна річ,— квапливо додала міс Ґорріндж,— ми знаємо, що канонік, як би вам сказати, іноді забуває.

— Ви маєте рацію!

— Це ставить нас у трохи незручне становище. Всі номери в нас зайняті. Його номер нині займає інший клієнт,— і додала: — А ви що про це думаєте? Де він може бути?

— Де завгодно, — зітхнула місіс Маккрей. Вона опанувала себе. — Що ж, дякую вам, міс Ґорріндж.

— Рада допомогти, чим тільки можу,— з готовністю відповіла міс Ґорріндж.

— Гадаю, невдовзі я все з'ясую,— сказала місіс Маккрей, знову подякувала міс Ґорріндж і поклала слухавку.

Вона сиділа біля телефону. Якби з ним щось скоїлося, її б уже сповістили. В цьому вона була певна. Та й взагалі канонік був не з тих, хто легко накликає на себе небезпеку. Таких людей, як він, вона називала легковажними телятами, яким допомагає сам Бог. Вони неуважні, у голові в них вітер, усе це так, а проте вони завжди виходять сухими з води. Ні, вона не могла собі уявити, щоб канонік Пеніфазер лежав у лікарні в тяжкому стані. Вона була певна: він десь сидить із приятелем і втішається щирою балачкою з ним. А може, затримався за кордоном. Проблема в тому, що архідиякон Сіммонс прибуває сьогодні ввечері й сподівається на хазяйську гостинність. Тим часом хазяїна нема, і вона не знає, де він, що ж їй — зачиняти перед ним двері? Ні, цього робити вона не буде. Так, становище дуже складне, але і з найтяжчого становища завжди можна знайти вихід. І його підкаже сам архідиякон Сіммонс. Він знає, що робити. Вона залишить усе на його розсуд. Архідиякон Сіммонс був цілковитою протилежністю її господареві. Він знав, куди йде і що робить, і завжди напевно знав, як треба робити і робив саме так. Коли прибув архідиякон Сіммонс, його зустріла місіс Маккрей. Вона хвилювалася, пояснювала, просила вибачення, а він, як і належить надійній опорі та оборонцеві, зберігав спокій.

— Не хвилюйтеся, місіс Маккрей,— лагідно сказав він, беручись до наїдків, які вона приготувала з нагоди його приїзду. — Ми знайдемо цього неуважного хлоп'ягу. Чи доводилось вам колись чути про Честертона? Був такий письменник. Поїхав він якось читати лекції, а дружині надіслав таку телеграму: "Я на станції. Повідом, куди мені їхати!" — він засміявся.

Місіс Маккрей догідливо всміхнулася. Догідливо, бо їй було не до сміху, бо саме це, можливо, сталося з каноніком Пеніфазером.

— Ах! — радісно вигукнув архідиякон Сіммонс. — Які чудові у вас телячі бите-ники! Ви — чудова кухарка, місіс Маккрей. Сподіваюся, мої друзі гідно оцінять вашу кулінарну майстерність.

Після телячих битеників був пудинг, политий соком чорної горобини. Місіс Маккрей не забула улюбленої архідияконової страви. Архідиякон дуже серйозно поставився до пропажі каноніка і почав його шукати. Він часто телефонував, незважаючи на великі витрати. Місіс Маккрей занепокоєно стискала губи, хоча прямо не заперечувала: належало будь-що знайти її хазяїна. Спершу він докладно розпитав ка-нонікову сестру, яка майже не цікавилася місцем братового перебування і не мала жодного уявлення про те, де той міг бути. Архідиякон розширив коло своїх дій. Він знову звернув увагу на Бертрамів готель і по змозі уточнив певні деталі. Канонік справді відбув увечері дев'ятнадцятого числа з невеликою валізою в руці, решта багажу залишалась у його номері, який він забронював за собою. Він повідомив, що їде на якусь конференцію в Люцерн. Вийшовши з готелю, він не зразу подався до аеропорту. Швейцар, який добре знав каноніка увіч, посадив його в таксі і попросив відвезти за його бажанням у лондонський літературний клуб. Відтоді в Бертрамовім готелі ніхто каноніка Пеніфазера не бачив. Ага, ще одна дрібничка — замість залишити ключа в конторці, він забрав його з собою. Таке траплялося вже не раз. Перед тим, як зателефонувати знову, архідиякон Сіммонс глибоко замислився; можна було подзвонити до лондонського аеропорту. Це, мабуть, займе не дуже багато часу. Він зателефонував докторові Вайсгартену, вченому, знавцеві давньоєврейської мови. Найпевніш він брав участь у конференції. Доктор Вайсгартен виявився вдома.

— Пеніфазер? — спитав він. — Пеніфазер мав бути там. Не знаю, чому не було. Казав, збирається їхати. Я сам це чув тиждень тому в літературному клубі.

— Ви хочете сказати, що він взагалі був відсутній на конференції?

— Саме це я і мав на увазі. Він мав бути там.

— Ви знаєте, чому він не прибув? Чи надіслав він якесь пояснення?

— Звідки мені знати? Він справді казав, що наміряється явитися. Так, зараз я пригадав. Його чекали. Багато людей помітили його відсутність. Припускали, що він застудився. Погода вельми нестійка. — Він хотів сказати ще щось про своїх колеґ-уче-них, але архідиякон Сіммонс поклав слухавку. Перший тривожний факт: канонік Пеніфазер не був присутній на конференції в Люцерні. Але ж він мав намір туди явитися. Архідияконові здалося досить дивним те, що його там не було. Може, він сів не на свій літак, хоча авіакомпанія досить дбайливо опікала пасажирів і така можливість відпадала. А чи не міг канонік Пеніфазер переплутати день від'їзду на конференцію? Цілком можливо, подумав він. Якщо це так, то куди він поїхав? І тут він звернувся до аеропорту. Довелося довго і терпляче ждати, його спроваджували з одного відділу в інший. Кінець кінцем, він виявив безперечний факт — канонік Пеніфазер купив квитка на літак, шо вилітав о 21.40 до Люцерна вісімнадцятого, але в літак так і не сів.

— Потроху посуваємося вперед,— похвалився архідиякон Сіммонс місіс Маккрей, яка досі трималася тихо. — А тепер поміркуймо — до кого ще можна звернутися?

— Усі ці телефонні розмови обійдуться в добру копієчку,— кинула місіс Маккрей.

— Можливо, можливо,— сказав архідиякон Сіммонс,— але нам треба йти цим слідом, розумієте. Адже він не такий то вже й молодий.

— О сер, невже ви думаєте, що з ним справді щось приключилося?

— Сподіваюся, нічого. Я не вірю в це, вам би вже доповіли. Він мав при собі якесь посвідчення?

— О, так, сер. При ньому була візитівка, а ще — листи і таке інше в гаманці.

— Тоді в лікарні його нема,— вирішив архідиякон. — Треба поміркувати. Вийшовши з готелю, він сів у таксі і поїхав до клубу. Зараз я до них зателефоную.

З клубу він одержав певну вірогідну інформацію. Канонік Пеніфазер, якого добре там знали, обідав о пів на восьму дев'ятнадцятого числа. І тут йому стрельнула в голову думка, якою він досі легковажив. Квиток був виданий на вісімнадцяте, а канонік вийшов із готелю і подався до клубу дев'ятнадцятого, сказавши, що від'їздить на конференцію. Наприкінці тунелю заясніло світло.

"Дурний, старий віслюк,— подумав архідиякон Сіммонс, але при місіс Маккрей не сказав ані слова. — Переплутав числа, конференцію призначено на дев'ятнадцяте. Для мене це ясно. Мабуть, він був певен, що від'їздив вісімнадцятого. Помилився на один день".

Він заходився ретельно аналізувати подальші події. Канонік поїхав до клубу, пообідав, відтак вирушив до Кенсінґгонського аеропорту. Там, певна річ, йому сказали, що квиток недійсний, і він зрозумів, що конференція, на яку він їхав, уже скінчилася.

— Ось як воно все було,— сказав архідиякон Сіммонс. Він пояснив усе місіс Маккрей, і та погодилася, що таке цілком могло бути.

— Що йому, в такому разі, залишалося робити?

— Повернутися до готелю,— сказала місіс Маккрей.

— Навряд чи він поїхав би прямо сюди. Гадаю, він зразу поїхав на станцію.

— Але ж у готелі був його багаж. У всякому разі він заїхав би по нього.

— Цілком правильно,— погодився Сіммонс. — Добре, ідемо далі. Він покинув аеропорт із невеликим саквояжем і повернувся до готелю. Принаймні міг вирушити до нього. Можливо, пообідав, хоча ні, він уже обідав у клубі. Отже, він подався до готелю, але так туди й не потрапив. — Він помовчав трохи, потім нерішуче припустив: — А може, таки потрапив? Ні, здається, ніхто його там не бачив. Що ж із ним сталося в дорозі?

— Міг когось зустріти;— нерішуче промовила місіс Маккрей. — Таке цілком могло бути, якогось приятеля, якого давно не бачив. Міг навіть завітати з ним до нього в готель або додому, та навряд чи провів би там три дні, чи не так? Він би не залишив свого багажу на три дні в готелі. Спитав би про нього по телефону, заїхав би по нього, звісно, за умови, що він не поїхав, забувши про все, прямо додому. А він три дні мовчав. Саме це важко пояснити.

— А якщо він опинився в небезпеці...

— Так, місіс Маккрей, звичайно, цього не варто скидати з рахунку. Ми можемо обдзвонити всі лікарні міста. Ви ж казали, що при ньому була купа документів, які засвідчували його особу. Хм, гадаю, нам залишається одне.

Місіс Маккрей тривожно глянула на нього.

— Мабуть, ви здогадуєтесь,— стиха промовив архідиякон. — Ми повинні заявити до поліції.

Розділ дванадцятий

Міс Марпл була дуже задоволена своїм перебуванням у Лондоні. Вона залагодила масу справ, яким досі не мала змоги приділити увагу під час своїх коротких візитів до столиці. Та, на жаль, не скористалася цієї слушною нагодою для широкої культурної діяльності. Не відвідала ні картинних галерей, ні музеїв. Не здогадалася завітати до якогось будинку мод. Побувала тільки у відділах скляного та фарфорового посуду великих універмагів та у відділі білизни. Не змарнувала й нагоди відвідати виставку здешевлених товарів. Витративши, на її думку, скромну суму грошей на господарські закупки, вона також залюбки відвідала низку пам'ятних їй місць, які знала ще з дитинства й іноді оглядала лише для того, щоб задовольнити свою цікавість. Раніше вона не мала часу для таких екскурсій, тож можна уявити, яка була потішена. Після ленчу та короткого сну вона виходила на вулицю, намагаючись непомітно прослизнути повз швейцара, твердо переконаного, що жінка її віку повинна їхати тільки в таксі. Потім вона йшла пішки до автобусної зупинки або до станції метро. Вона купила короткий путівник автобусних маршрутів та карту розташування станцій метро. План своїх поїздок ретельно обмірковувала. Одного чудового дня можна було побачити,' як вона, заглиблена у ностальгічні спогади, радо блукала коло пам'ятних для неї місць і тихо бурмотіла:

— Так, отут був дім місіс Ван Ділен. Звичайно, тепер він виглядає трохи інакше. Здається, його перебудували. О Боже! Я бачу чотири дзвінки. Мабуть, чотири квартири. Цей гарний старовинний майдан зберіг свій колишній вигляд...

Нерішуче і сором'язливо завітала вона до Музею мадам Тюсо, який ще з дитинства викликав у неї щирий захват. У районі Вестборн Гроув марно шукала крамниці хутрових виробів фірми Бредлі. Тітка Гелен часто ходила туди, щоб вибрати собі жакет із котикового хутра. Вітрини крамниць, як такі, не цікавили міс Марпл, але вона відчувала справжню насолоду, милуючись плетеними виробами, новими гатунками вовни для плетіння та іншими такими речами. Вона спеціально відвідала Річмонд, щоб на власні очі побачити будинок, де жив відставний адмірал. Гарна тераса залишилася неторкнутою, але і тут кожен дім, здавалося, був

поділений на помешкання. Надто ж гірко було бачити будинок на майдані, де мешкала колись родичка міс Мерідью. На цьому місці спорудили великий хмарочос сучасної конструкції. Міс Марпл сумно похитала головою і твердо сказала сама собі:

— Здається, поступ неминучий, якби кузина Етель побачила все це, то перевернулася б у домовині.

Одного напрочуд теплого, чудового дня міс Марпл сіла до автобуса і переїхала Баттерсі-Брідж. Вона мала подвійну мету— побачити дім, де раніше жила її гувернантка, і відвідати Баттерсі-парк. Перша частина пошуків виявилася марною. Колишній дім міс Ледбері безслідно зник, і на його місці виросла низка бетонних споруд. Міс Марпл рушила до Баттерсі-парку. Вона завжди була чудовим пішоходам, але мусила визнати, що вже ходить не так прудко, як раніше. Пройшовши лише півмилі, вже підбилася. Досить їй пройти через парк, думала вона, перейти Челсі-Брідж — і вона вийде до автобусної зупинки. Проте поступово вона йшла все повільніше й повільніше і була дуже рада, коли вийшла до чайної, розташованої біля озера.

Незважаючи на осінній холод, там, як і раніш, розливали чай. Сьогодні людей було мало, переважну більшість їх становили матері з колясками і декілька пар закоханих. Міс Марпл узяла чашку чаю та два бісквіти. Обережно піднесла тацю до столика і сіла. Чай їй подобався— гарячий, міцний і підбадьорливий. Попивши чаю, вона огледілася довкола і раптом її погляд привернув один зі столиків. Вона аж підвелася з місця. Справді, дуже дивний збіг, дуже дивний! Спершу в військовій крамниці, тепер тут. Яке незвичайне місце вибрала ця парочка! А втім, вона помилилася. Міс Марпл вийняла з торбинки інші, потужніші окуляри. Так, вона помилилася. Звичайно, якась схожість була, наприклад, довге рівне біле волосся. Але це інша жінка, не Бесс Седжвік. Трохи молодша. Ну, звісно ж! Це її дочка! Молода дівчина, яка заходила до готелю з приятелем міс Селіни Гейзі, полковником Ласкомом. А чоловік — та сама людина, яка обідала з леді Седжвік у

військовій крамниці. Жодного сумніву: вродливий, худорлявий, з орлиним поглядом — нездоланна чоловіча привабливість.

— Погано! — зауважила міс Марпл. — Дуже погано! Жорстоко, безпринципно, мені це не подобається. Спочатку мати, потім дочка. Що це означає? Нічого доброго це не означає. — Міс Марпл у цьому була певна. Міс Марпл рідко кого-небудь виправдовувала за браком доказів. Вона незмінно передбачала найгірше і в дев'яти з десяти випадків мала рацію. Безперечно, всі ці зустрічі якоюсь мірою таємні. Ці двоє, їй це було видно, так низько схилилися над столом, що торкалися лобами одне одного, а як палко вони розмовляли! А ця дівчина... Міс Марпл скинула окуляри, ретельно протерла скельця, потім знову наділа. Так, ця дівчина закохалася, палко закохалася, як тільки буває замолоду. Куди ж дивляться її опікуни, якщо вони дозволили їй вештатися по Лондону і таємно зустрічатися у Баттерсі-парку? Такій благородній, взірцевій дівчині, як вона? Поза всяким сумнівом, вона вельми благородна! Може, її родичі гадають, що вона перебуває в іншому місці. Мабуть, вона брехала. Виходячи з чайної, міс Марпл поминула столик, де вони сиділи, намагаючись іти якомога повільніше.

На жаль, вони розмовляли так тихо, що годі було щось розібрати. Говорив чоловік, дівчина слухала зі змішаним виразом страху та задоволення. "Невже вони замислили спільну втечу? — подумала міс Марпл. — Дівчина ж іще неповнолітня".

Міс Марпл пройшла через хвірточку в паркані. Вона вела на паркову алею. Вздовж тротуару стояли машини, і невдовзі вона зупинилася біля одної з них. Такі машини їй рідко траплялося бачити, тож вона одразу її запримітила. Вона почерпнула деякі відомості про цю марку від невтомного племінника. То був перегоновий автомобіль, чужої марки — вона не могла пригадати назву. Та не тільки тому вона її зацікавила. Міс Марпл бачила цю машину, або таку саму, вчора на тротуарі поблизу Бертрамового готелю. І вона привернула її увагу не тільки своїми розмірами, потужністю та незвичайним виглядом, а й тим, що номер машини викликав у неї невиразні спогади, якісь асоціації в її пам'яті.

Вона пройшла далі і глянула на номер машини*. Так і є. ФАН-2266. Це та сама машина. Міс Марпл глибоко замислилася і, долаючи біль у ногах, перейшла через міст. Вона так стомилася, що рішуче зупинила таксі, перше-ліпше, яке трапилось. Відчувала неспокій, мала щось зробити, але що саме? Все це так неясно. Вона мигцем глянула на заголовки газет.

"Сенсаційні події під час пограбування потяга",— волали одні заголовки газет. "Розповідь машиніста",— волали інші! Оце-то так! Можна було подумати, ніби щодня грабували банки та потяги, ніби щодня нападали на касирів!

Злочинність, здавалося, досягла апогею.

Розділ тринадцятий

Старший інспектор Фред Дейві никав по закутках відділу карного розшуку, мугикаючи якийсь мотив. Він чимось нагадував великого джмеля. Така манера триматися була широковідома і не привертала особливої уваги, хоч і давала привід декому казати, що Батько знову на когось чигає.

Нарешті, після довгих блукань, він зайшов до кімнати, де за столом зі знудженою міною сидів Кемпбел. Інспектор Кемпбел був гонористий молодик, якого вельми гнітила його служба. Проте він досить успішно справлявся з дорученими справами. Вважалося, що він вдало користується з тих повноважень, якими його наділили, тож йому іноді оголошували подяку.

— Доброго ранку, сер,— шанобливо привітався інспектор Кемпбел, коли Батько зайшов до його кабінету. Звичайно, він, як і всі інші, потай величав старшого інспектора Дейві Батьком, але йому ще бракувало належного звання, щоб звертатися так до нього офіційно.

— Чи можу я вам чимось допомогти, сер? — запитав він.

— Ля, ля, бум, бум! — не до ладу проспівав старший інспектор. — Чому звуть мене Марією, коли звуть мене міс Джібс?

Після такого несподіваного звернення до музичної комедії, він підсунув стільця і сів.

— Багато роботи? — запитав він.

— Не дуже.

— Здається, тобі надіслали відомості про зникнення пожильця якогось готелю. Як він зараз зветься? Бертрамів готель, так?

— Ви не помилилися, сер. Бертрамів готель.

— Порушення робочого режиму? Проституція?

— О, ні, сер,— сказав інспектор Кемпбел, злегка шокований такою характеристикою Бертрамового готелю. — Дуже затишне, комфортне, старомодне місце.

— У наш час? Чи таке можливе? Ну, це справді цікаво.

"Чому це йому так цікаво?" — подумав інспектор Кемпбел. Він волів не ставити запитань, бо настрій у вищих керівних колах різко впав із часу пограбування поштового вагона, такого успішного для нападників. Він дивився на велику масивну бичачу Батькову голову і вже вкотре питав самого себе, як старший інспектор Дейві доскочив такої високої посади і чому його так шанують у відділі. "Мабуть, свого часу він був чудовий хлопець,— подумав інспектор Кемпбел, але тут багато

наполегливих хлопців, які могли б претендувати на підвищення, якщо усунути цього сухаря".

А сухар тим часом замугикав нову пісню, лише іноді прохоплюючись одним-двома словами.

— Скажіть мені, о любий чужинцю, чи є у вас вдома хтось схожий на вас? — співав Батько, і раптом закінчив фальцетом:

— Ласкавий сер, там є їх кілька, і ліпших краль ви зроду не знали. Ні, щось не те. Я переплутав стать. "Квітникарка". Чудова вистава.

— Здається, я чув про неї, сер,— сказав інспектор Кемпбел.

— Мабуть, як ваша мати співала вам колискову, — сказав старший інспектор Дейві.

— Отже, що діється в Бертрамовім готелі? Хто зник, за яких обставин і чому?

— Канонік Пеніфазер, сер, старий священик.

— Темна справа, га? Інспектор Кемпбел посміхнувся.

— Так, сер! Либонь, темнувата.

— Який він на вигляд?

— Канонік Пеніфазер?

— Авжеж. Сподіваюсь, ви маєте його опис?

— Певна річ, — Кемпбел попорпався у своїх паперах і прочитав:

— Зріст один метр сімдесят сантиметрів, пишна білява кучма, горбиться.

— І він зник з Бертрамового готелю? Коли?

— Десь із тиждень тому, дев'ятнадцятого листопада.

— А повідомили тільки тепер. Не поспішали, чи не так?

— Бачте, всі сподівалися, що він з'явиться.

— І що ж, по-вашому, може за цим стояти? — запитав Батько. — Порядний, богобоязливий чоловік зненацька втік із жінкою котрогось церковного старости? А може, він нищечком попивав або привласнив церковні гроші, або ж це просто старий склеротик, для якого таке — звичайна річ?

— Судячи з усього, сер, він саме з таких. Для нього це не первина.

— Що саме? Він уже зникав із цього солідного вест-ендського готелю?

— Ні, не зовсім так — не завжди повертався додому, коли його чекали. Іноді на цілий день зупинявся у приятеля непроханим гостем або не з'являвся у призначений час. Отакі-то справи.

— Так, так,— протяг Батько. — Що ж це звучить гарно, правдоподібно і вписується у схему, чи не так? Коли саме, ви сказали, він зник?

— У вівторок, дев'ятнадцятого листопада. Сподівалися, що він візьме участь у конгресі. — Інспектор Кемпбел нахилився і уважно переглянув кілька аркушів на столі. — Ага, Люцерн. "Товариство дослідження

біблійної історії". Це в англійському перекладі. Тепер це, здається, німецьке товариство.

— Конгрес відбувся в Люцерні. Мабуть, він старий?

— Шістдесят три, сер.

— І він так і не з'явився, га?

Інспектор Кемпбел підсунув папери до себе і ознайомив Батька з документальними даними.

— Не схоже на те, що він утік із хлопчиком з церковного хору,— відзначив старший інспектор Дейві.

— Сподіваюся, він щасливо повернеться,— сказав Кемпбел. — Але ми, звичайно, тримаємо справу на контролі. Ви особисто зацікавлені в цій справі, сер? — Він ледве гамував свою допитливість.

— Ні, — замислено проказав Дейві. — Ні, мене ця справа не обходить. Не бачу в ній нічого цікавого.

Запанувала тиша, промовистіша за всякі слова.

— І що ж? — після короткої мовчанки запитав інспектор Кемпбел, надто добре вишколений, щоб говорити ясно і недвозначно.

— Мене цікавить тільки дата, — проголосив Батько,— і Бертрамів готель, звичайно.

— Він завжди був на висоті, сер. Жодних проблем.

— Ну, от і добре, — сказав Батько і замислено додав: — Я хотів би оглянути це місце.

— Звичайно, сер,— сказав інспектор Кемпбел. — У будь-який зручний для вас час. Я сам мав намір там добре розглянутися.

— Я міг би піти з вами,— сказав Батько. — Я зовсім не збираюся втручатись у хід справи, просто хочу глянути на це місце. І цей ваш зниклий архідиякон, чи як там його звати, буде слушним приводом. Не звертайтеся до мене "сер", як ми туди прибудемо — ви підмочите свій авторитет. Я просто буду вашим підлеглим.

— Як, на вашу думку, сер,— поцікавився інспектор Кемпбел,— чи могла ця подія бути пов'язана ще з чимось?

— Поки що нема підстав так думати,— відказав Батько. — Але ж ви знаєте, як воно буває... Репутація готелю бездоганна, а це підозріло.

Він знову перетворився на джмеля, замугикавши пісню "Гайда всі на Стренд".

Два офіцери поліції разом вийшли на вулицю. Кемпбел у костюмі виглядав блискуче (він був стрункий), а на старшому інспекторові Дейві, одягненому в твідову пару, лежала печать провінційності. Костюм сидів на ньому як улитий. І тільки проникливий погляд міс Ґорріндж, коли та відірвалася від свого гросбуха, непомильно розпізнав їхнє ремесло. Вона чекала на їхній візит, бо сама повідомила про зниклого каноніка Пеніфазера і вже мала розмову з молодшими поліційними чинами. Вона ледь помітно кивнула головою дівчині-помічниці, яку тримала напоготові. Та вийшла їм назустріч і відповіла на шаблонні запитання, а міс Ґорріндж тихенько пересунулася у другий кінець столу і звідти з цікавістю спостерігала за обома чоловіками. Інспектор Кемпбел поклав перед нею на стіл своє посвідчення, і вона кивнула головою. Глянувши на гладку постать за його спиною у твідовому костюмі, вона помітила,

що гість, ставши упівоберта, оглядає фойє та клієнтів, оглядає з неприхованим наївним захватом, як і належить добре вишколеному поліційному достойникові.

— Чи не хотіли б ви перейти до кабінету? — запитала міс Ґорріндж. — Там ми зможемо спокійно побалакати.

— Так, гадаю, так було б краще.

— У вас тут чудовий готель,— повернувши до неї голову, сказав гладкий, схожий на бугая, здоровило. — Комфортний,— додав він, захоплено дивлячись на великий камін. — Чудовий, старомодний комфорт.

Міс Ґорріндж задоволено всміхнулася.

— Так, справді. Ми пишаємося тим, що створюємо вигоди для наших відвідувачів, — сказала вона і повернулася до своєї помічниці. — Ти побудеш тут за мене, Алісо? Ось реєстраційна книга. Невдовзі прибуде міс Джослін. Вона неодмінно захоче поміняти свій номер, як тільки його побачить, але ти мусиш пояснити їй, що всі місця зайняті. У разі потреби, покажеш їй номер 340 на третьому поверсі й запропонуєш його натомість. Це не найліпший номер, але я певна, що вона зостанеться ним задоволена, не захоче міняти, щойно його побачить.

— Гаразд, міс Ґорріндж, саме так я і зроблю.

— Нагадайте також полковникові Мортімеру, що його польовий бінокль тут. Він просив потримати до ранку. Припильнуйте, щоб він не пішов без бінокля.

— Звичайно, міс Ґорріндж.

Давши ці вказівки, міс Ґорріндж окинула поглядом обох чоловіків, вийшла з-за столу і рушила до дверей із червоного дерева, проте без номера. Міс Ґорріндж відчинила їх, і вони вступили в невеликий, досить тьмяний кабінет. Усі троє посідали.

— Оскільки я знаю, зниклий чоловік — канонік Пеніфазер,— озвався інспектор Кемпбел. Він зазирнув до свого нотатника. — Я одержав повідомлення від сержанта Ведела. Розкажіть своїми словами, що ж усе-таки скоїлося.

— Я не думаю, що канонік Пеніфазер справді безслідно зник у буквальному розумінні слова. Гадаю, ви знаєте, що він міг просто десь із кимось зустрітися, з якимось давнім приятелем або знайомим, а то й поїхати з ним на науковий конгрес чи симпозіум чи ще кудись. Він такий неуважний.

— Ви давно його знаєте?

— О, так. Він приїздить сюди і наймає номер, дайте подумати, принаймні п'ять, шість років.

— Бачу, ви давно працюєте, мадам,— зауважив старший інспектор Дейві, зненацька втрутившись у розмову.

— Уперше я прийшла сюди, щоб не збрехати, чотирнадцять років тому.

— Чудове місце,— знову повторив Дейві. — І канонік звичайно зупинявся тут, коли приїздив до Лондона, чи не так?

— Так. Він постійно приходив до нас. Ще задовго до приїзду писав нам, щоб за ним зберегли номер. У житті був неуважнішим, аніж можна судити з документів. Він попросив зарезервувати для нього номер із сімнадцятого по двадцять перше. Протягом цього часу мав намір кілька

ночей перебути десь-інде і пояснив, що хотів би зберегти за собою номер на час своєї відсутності. Він робив так частенько.

— Коли ви почали тривожитися з приводу його відсутності? — запитав Кемпбел.

— Ну, як по правді, я не хвилювалася. Певна річ, склалося незручне становище. Розумієте, його номер здано з двадцять третього, і коли до мене дійшло,— спершу я не надавала значення,— що він не повернувся з Лугано...

— У мене тут записано Люцерн, якийсь міжнародний археологічний конгрес.

— Так, так, здається Люцерн, якийсь міжнародний археологічний конгрес. У всякому разі, коли я усвідомила, що він не вернувся і що його багаж досі в його номері, склалося досить незручне становище. Бачите, о цій порі року всі місця в нас зайняті, і я збиралася поселити в його номері іншого клієнта, шановну місіс Саун-дерс. Вона завжди зупиняється в цьому номері. І раптом зателефонувала його економка. Вона страшенно хвилювалася.

— Судячи зі слів архідиякона Сіммонса, економку звуть місіс Маккрей. Ви її знаєте?

— Особисто не зустрічалася, але я розмовляла з нею кілька разів по телефону. Гадаю, вона вельми справна економка і вже кілька років живе у каноніка Пеніфазе-ра. її тривога природна. Гадаю, вона і архідиякон Сіммонс підтримують зв'язки з близькими друзями та родичами, але ті уявлення не мають, де Пеніфазер. Канонік знав, що архідиякон зупиниться в нього, ось чому здавалося досить дивним та, власне, здається й тепер, що канонік не захотів повернутися додому.

— Канонік, і завжди такий неуважний? — запитав Батько.

Міс Ґорріндж не звернула уваги на його запитання. Цей велетень, що супроводив сержанта, видно, забагато бере на себе, подумала вона.

— А тепер я дізналася,— сердито провадила міс Ґорріндж,— я дізналася від архідиякона Сіммонса, що канонік так і не відбув на конференцію до Люцерна.

— Він надіслав якесь повідомлення про відмову від поїздки?

— Навряд, у всякому разі звідси — ні. Ані телеграми, ані чогось такого. Я уявлення не маю про Люцерн. Мене цікавить фактично тільки те, що стосується нас. Про його відсутність на конгресі роздзвонили вечірні газети. Але в них не згадувалось про те, що він зупинився тут. Сподіваюсь, і не згадуватиметься. Ми не хочемо, щоб сюди унадилася преса, нашим відвідувачам це навряд чи сподобається. Якщо ви змусите їх триматися від нас чимдалі, інспекторе Кемпбел, ми будемо вам дуже вдячні.^Я хочу сказати, не треба, щоб думали, ніби він зник звідси.

— Його багаж досі тут?

— Так, у камері схову. Якщо він справді не відбув до Люцерна, то чи не припускаєте ви, що з ним стався нещасливий випадок чи щось на зразок цього?

— Нічого такого з ним не сталося.

— Далебі, це видається дуже й дуже цікавим,— сказала міс Ґорріндж, і в її очах спалахнула іскорка зацікавлення. Вона змінила гнів на ласку. — Мимоволі виникає думка — куди він міг поїхати і чому?

Батько порозуміло глянув на неї.

— Авжеж,— сказав він. — Ви міркуєте про це з погляду готельного працівника. Цілком природно.

— Я знаю,— сказав інспектор Кемпбел, знову переглядаючи свої нотатки, — що канонік відбув звідси о пів на сьому вечора, у вівторок, дев'ятнадцятого. Мав при собі валізку з харчами на всю ніч. Він виїхав звідси у таксі, швейцар сказав за нього водієві, щоб той віз його до клубу.

Міс Ґорріндж кивнула головою.

— Так, він обідав у клубі. Архідиякон Сіммонс повідомив мені, що востаннє його бачили саме там.

Міс Ґорріндж рішуче заявила, що вся відповідальність за останню канонікову поїздку лежить не на Бертрамовім готелі, а на клубі.

— Що ж, факти вперта річ,— сказав Батько лагідним, розкотистим басом. — Зараз ми наведемо такі факти. Він поїхав з невеликим, блакитним саквояжем компанії "БОАК" чи чимось таким. То ж був блакитний саквояж, чи не так? Він поїхав і не повернувся. Отакі-то факти.

— Тепер ви бачите, що я справді нічим не можу вам допомогти, — сказала міс

Ґорріндж і звелася на ноги, явно збираючись знову взятися до роботи.

— Справді, ви навряд чи спроможні нам допомогти,— погодився Батько. — Але хтось інший спроможний,— додав він.

— Хтось інший?

— Ну, звичайно, — сказав Батько,— можливо, хтось із службовців.

— Навряд чи хто-небудь щось знає, інакше вони неодмінно повідомили б мені.

— Може, так, а може, й ні. Я хочу сказати одне: вони повідомили б вам, якби їм було достеменно про щось відомо. Проте зараз я більше думаю про те, що канонік міг сказати.

— Себто? — здивовано звела брови міс Ґорріндж.

— О, просто іноді якесь випадкове слово може дати ключа до відгадки, наприклад, така фраза: "Сьогодні ввечері я збираюся відвідати свого приятеля, якого не бачив з часу нашої останньої зустрічі в Аризоні". Щось на кшталт цього. Або: "Наступного тижня я гостюватиму в своєї племінниці з нагоди конфірмації її дочки. Бачите, коли йдеться про неуважних людей, такі ключі стають у великій пригоді. Вони показують, про що думала людина. Цілком може бути, що по обіді в клубі він сів у таксі і подумав: "То куди ж мені зараз їхати?" — і тільки з'ясувавши це питання, вирушив у дорогу.

— Що ж, я вас розумію,— нерішуче сказала міс Ґорріндж. — Та це здається малоймовірним.

— О, ніхто не знає своєї долі,— весело мовив Батько. — Тут сила всіляких гостей. Гадаю, канонік Пеніфазер знав декотрих із них, бо сюди вчащав.

— Ага,— сказала міс Ґорріндж. — Пригадую. Я бачила, як він розмовляв з... еге ж, із місіс Селіною Гейзі, потім з єпископом із Норвіча. Вони давні друзі, разом вчилися в Оксфорді, потім з місіс Джеймсон та її дочками. Вони походять з тієї самої місцевості. О, так, людей не бракує.

— Ось бачите,— сказав Батько,— можливо, він розмовляв з кимось із них. Можливо, просто згадав якусь деталь, і вона дасть ключа до розгадки. Чи є тут зараз хтось із тих, хто добре знав каноніка?

Міс Ґорріндж нахмурилася.

— Ну, гадаю, генерал Редлі ще тут і якась стара добродійка з села. Казала мені, що замолоду часто зупинялася тут. Треба помізкувати, ніяк не пригадаю імені, але для вас можу з'ясувати. Згадала! Міс Марпл, ось як її звуть. Гадаю, вона його знала.

— Ну, що ж, почнімо з цих двох. Мабуть, повинна бути й покоївка.

— О, так,— сказала міс Ґорріндж. — Але сержант Ведел уже її допитував.

— Знаю, але, певно, його цікавило інше. А як щодо офіціанта, який обслуговував його стіл, старшого офіціанта?

— Ну, це, звичайно, Генрі, — сказала міс Ґорріндж.

— Хто такий Генрі? — запитав Батько.

Міс Ґорріндж була вкрай здивована. їй не вкладалося в голові, що хтось може не знати Генрі.

— Генрі влаштувався сюди набагато раніше за мене, — сказала вона. — Коли ви входили до зали, то, може, зауважили його, він розносив чай.

— Примітна особа,— згадав Дейві. — Пам'ятаю, він зразу впав мені в вічі.

— Навіть не знаю, що б ми робили без Генрі,— розчулено сказала міс Ґорріндж.

— Він просто знахідка. Розумієте, задає тон усьому готелю.

— Може, він і мені приносив чай,— зауважив старший інспектор Дейві. — Гарячі млинці. Я бачив, як він їх розносив. О, аж знову закортіло з'їсти.

— Будь ласка, досить вам забажати,— досить холодно сказала міс Ґорріндж. — Вам замовити дві чашки чаю? — додала вона, звертаючись до інспектора Кемпбела.

— Це було б... — почав інспектор, та раптом відчинилися двері, і на порозі з'явилася велична постать Гамфрі.

Він ледь розгубився, потім запитливо звів очі на міс Ґорріндж. Вона пояснила:

— Це два агенти зі Скотланд-Ярду, містере Гамфрі,— сказала вона.

— Інспектор поліції Кемпбел,— відрекомендувався Кемпбел.

— О, так, так, звичайно,— закивав головою містер Гамфрі. — Мабуть, справа стосується каноніка Пеніфазера. Нечуваний випадок. Сподіваюся, з ним нічого не сталося? Бідолаха.

— От і я те саме кажу,— ввернула міс Ґорріндж. — Такий ласкавий дідусь.

— Вихованець старої школи, — схвально відгукнувся містер Гамфрі.

— У вас, мабуть, тут повно вихованців старої школи,— зауважив старший інспектор Дейві.

— Можливо, — погодився містер Гамфрі. — Так, почасти ми всі пережитки минулих часів.

— Бачте, у нас є постійні клієнти, — сказала міс Ґорріндж з неприхованими гордощами. — Ті самі люди їздять сюди щороку. У нас є багато американців— із Бостона, Вашингтона. Дуже ґречні, тихі люди.

— їм подобається наша англійська атмосфера, — усміхнувся містер Гамфрі, оголивши білі як сніг зуби.

Батько замислено глянув на нього. Інспектор Кемпбел сказав:

— Ви цілком певні, що сюди не надходило жодних звісток від каноніка? Бачте, їх міг хтось прийняти, забувши зареєструвати чи передати кому слід.

— Усі телефонні повідомлення завжди щонайретельніше занотовуються, — крижаним тоном відповіла міс Ґорріндж. — Я не можу собі уявити, щоб мені або відповідному черговому не переказали повідомлення. Вона бликнула на нього сердитим оком. Інспектор на мить розгубився.

— На всі ці запитання ми вже відповіли раніше, — підхопив містер Гамфрі теж крижаним тоном. — Усі відомості, які в нас були, ми передали вашому сержантові. Зараз не пригадаю його імені.

Батько злегка ворухнувся і миролюбно сказав:

— Як бачите, події набувають поважнішого характеру. Це дещо більше, ніж звичайна неуважність. Ось чому я вважаю, що нам слід би було поговорити з отими двома, про яких ви згадували,— з генералом Редлі та міс Марпл.

— Ви маєте намір допитати їх? — похмуро кинув Гамфрі. — Генерал Редлі недочуває.

— Мені здається, нема потреби підходити до цього суто офіційно,— зауважив старший інспектор Дейві. — Не треба тривожити людей. Покладіть це на нас. Просто покажіть нам ту пару, про яку йшлося. Бачте, може, випадково канонік Пеніфазер повідомив комусь про свої плани або про людину, з якою збирався зустрітись у Люцерні, або про того, хто мав їхати з ним до Люцерна. У кожному разі треба спробувати.

Містер Гамфрі трохи заспокоївся.

— Чим ще можемо бути вам корисні? — поцікавився він. — Сподіваюся, ви розумієте, що ми всіляко хочемо вам допомогти, але ви повинні розуміти й те, як гостро ми реагуємо на пресу.

— Як не розуміти, — розуміємо, — сказав інспектор Кемпбел.

— А тепер я хотів би побалакати з покоївкою, — сказав Батько.

— Звичайно, будь ласка, але я дуже сумніваюся, чи зможе вона щось вам повідомити.

— Може, й ні. І все ж, можливо, з'ясується якась деталь, можливо, канонік згадував про якогось листа або про зустріч. Варіантів чимало.

Містер Гамфрі зиркнув на годинника.

— Вона заступає на чергування о шостій, — сказав він. — Другий поверх. А тим часом, може, вип'єте чаю?

— Згоден, — швидко сказав Батько. Вони разом вийшли з кабінету.

Міс Ґорріндж сказала:

— Генерал Редлі звичайно буває в курильні, далі по коридору перші двері ліворуч. Він полюбляє сидіти біля каміна з газетою "Тайме". — І застережливо додала:

— Можливо, він спить, сподіваюсь, ви не хочете, щоб я...

— Ні, ні, я матиму це на увазі, — запевнив Батько. — А як щодо тої старої добродійки?

— Вона сидить там, біля каміна, — сказала міс Ґорріндж.

— Це ота з пухнастим волоссям і плетінням? — запитав Батько. — Вона часом на сцені не виступала, га? Типова двоюрідна бабуся.

— Двоюрідні прабабусі тепер зовсім не такі, — сказала міс Ґорріндж. — Якщо вже на те пішло, то бабусі й прабабусі теж. Учора в нас була одна така бабуся. Коли вона зайшла, я не впізнала її. Вона тільки-но з Парижа. Обличчя — суцільна червоно-біла маска, снігово-біле волосся і мало не штучна постать, але вигляд у неї чудовий.

— Ах, — сказав Батько, — я сам маю сентимент до старомодних. Що ж, дякую вам, мадам.

Він повернувся до Кемпбела.

— Я'подбаю про це, сер. Я знаю, у вас запланована важлива зустріч.

— Слушно, — відказав Кемпбел, зрозумівши натяк. — Навряд чи це щось дасть, та все ж варто спробувати.

Містер Гамфрі пішов до свого кабінету, на порозі зупинився і сказав:

— Міс Ґорріндж, прошу на хвилинку.

Міс Ґорріндж зайшла слідом за ним і зачинила за собою двері. Гамфрі ходив по кабінету туди-сюди.

— Навіщо їм потрібна Роза? Ведел спитав усе, що треба, — гостро запитав він.

— Гадаю, звичайна формальність, — нерішуче сказала міс Ґорріндж.

— Спершу ліпше було б із нею побалакати. Міс Ґорріндж ледь стенулася.

— Але ж інспектор Кемпбел...

— О, мене не хвилює Кемпбел. Той другий. Ви знаєте, хто він?

— Здається, він не назвався. Якийсь сержант. Схожий скоріше на сільського парубка...

— Селянин! — брутально урвав Гамфрі. — Мабуть, це старий лис— старший інспектор Дейві. Дуже шанований у Скотланд-Ярді. Хотів би я знати, що він тут робить? Грає роль сільського детектива, щось винюхує... Не подобається мені все це.

— Важко сказати, чого він тут крутиться...

— Не знаю, що й подумати. Знаю одне: мені це не подобається. Чи зустрічався він іще з ким, окрім Рози?

— Здається, має намір побалакати з Генрі. Містер Гамфрі посміхнувся, міс Ґорріндж теж.

— Щодо Генрі нам не варто турбуватися.

— Свята правда.

— А відвідувачі, які знали каноніка Пеніфазера? Містер Гамфрі знову посміхнувся.

— Я бажаю йому приємної зустрічі зі старим Редлі. Той наробить галасу, але пуття з нього не буде ніякого. Для Редлі та цієї кумедної бабусенції, міс Марпл, він— бажаний гість. І все ж, мені не подобається, що він пхає свого носа до...

Розділ чотирнадцятий

— Розумієте, — замислено сказав старший інспектор Дейві, — щось не до душі мені цей хлоп'яга Гамфрі.

— Чим же він вам не до душі? — поцікавився Кемпбел.

— Бачте,— немовби вибачаючись, сказав Батько, — іноді виникає таке враження, ніби цей хлоп'яга— підлесник. Цікаво, хто він,— власник готелю чи тільки управитель?

— Я міг би його поспитати,— Кемпбел підійшов до столу.

— Ні, ні, не треба, — замахав руками Батько. — З'ясуйте без галасу. Кемпбел з цікавістю зирнув на нього.

— У вас є якась думка, сер?

— Нічого певного,— відповів Батько. — Просто добре було б зібрати якомога більше відомостей про цей готель. Хотілося б знати, хто ним керує, як там у них із грішми. Мати про це докладну інформацію.

Кемпбел похитав головою.

— Мушу сказати, що в Лондоні навряд чи знайдеться бодай одне місце, що лишалося б поза підозрою.

— Знаю, знаю,— сказав Батько. — Як і те, яка це корисна річ — мати таку бездоганну репутацію!

Кемпбел кивнув головою і вийшов. Батько рушив коридором до курильні.

Генерал Редлі тільки-но прокинувся. Газета "Тайме" упала йому з колін, і окремі аркуші розсипалися по підлозі. Батько зібрав їх і подав йому.

— Дякую вам, сер. Ви дуже люб'язні, — грубувато промовив генерал Редлі.

— Генерал Редлі?

— Так.

— Даруйте, — Батько підвищив голос. — Я хотів би поговорити з вами про каноніка Пеніфазера.

— Га? Ви про що? — генерал притис руку до вуха.

— Про каноніка Пеніфазера, — загорлав Батько.

— Про Лазаря? Він уже давно помер.

— Канонік Пеніфазер.

— О, а що з ним? Я бачив його днями. Він тут зупинився.

— Він збирався дати мені адресу. Казав, що залишив її в вас. Утовкмачити це генералові виявилося не так-то просто, та зрештою йому це вдалося.

— Мені не давали ніякої адреси. Напевно, мене з кимось переплутали. Тупий, старий дундук. Завжди був такий. Ви ж знаєте цих вчених. Вони завжди роззяви.

Батько вперто намагався що-небудь з'ясувати, але невдовзі дійшов висновку, що бесіда з генералом Редлі практично неможлива і майже зовсім безплідна. Він пішов до зали і сів за столик недалеко від міс Джейн Марпл.

— Чай, сер?

Батько підвів очі. Постать Генрі справила на нього глибоке враження, як і на кожного, хто того бачив. Він виявився огрядним здоровилом, сказати б, яскравою пародією на Аріеля1, який міг виникати і зникати за власним бажанням.

Батько замовив чай.

— Я бачив, у вас тут є гарячі млинці? — поспитав він. Генрі ласкаво всміхнувся.

— Так, сер. Смію вам зауважити, що наші млинці дуже смаковиті. Вони подобаються всім. Вам замовити млинці, сер? Чай індійський чи китайський?

— Індійський, — сказав Батько. — Або цейлонський, якщо у вас є.

— Певна річ, у нас є цейлонський, сер.

Ледве Генрі ляснув пальцями, як блідий молодик, либонь, його улюбленець, зразу ж подався по цейлонський чай та млинці. Генрі повагом рушив до інших столиків. "Велике цабе, — подумав Батько. — Цікаво, де тебе доп'яли і скільки тобі платять? Закладаюся, мабуть, добрячу грошву, але ти вартий того". Він бачив, як Генрі чемно нахилився до старої панії. Цікаво, про що Генрі думав, якщо він думав взагалі? Як на Батькову думку, він зовсім непогано призвичаївся до заведеного у Бертрамовім готелі ладу. Його можна було взяти за вдатливого фермера або спадкового, схожого на букмекера, пера. Батько знав двох перів, вельми схожих на простих смертних. Загалом, думав він, Генрі витримав іспит, але не відпадало й те, що Генрі просто не спіймався на гачок. "Так, ти велике цабе", — знову подумав Батько. Принесли чай та гарячі булочки. Батько відкусив великий шмат. Масло побігло по підборіддю. Він утерся носовиком. Випив дві чашки чаю, щедро присмаченого цукром. Потім нахилився вперед і звернувся до панії, що сиділа на стільці поблизу нього.

— Пробачте, — сказав він. — Ви не міс Джейн Марпл?

Міс Марпл відірвалася від плетіння і глянула на старшого інспектора Дейві.

— Так, — сказала вона. — Я міс Марпл.

— Сподіваюсь, ви не заперечуватимете, якщо я про дещо у вас запитаю. Насправді я офіцер поліції.

— Невже? Сподіваюся, тут не сталося чогось серйозного? Батько поквапився її заспокоїти.

— О, не турбуйтеся, міс Марпл, — сказав він. — Це зовсім не те, що ви думаєте. Ні крадіжки з виламом, ні якогось іншого злочину. Дрібне непорозуміння у зв'язку з неуважним священиком, та й годі. Здається, він ваш друг. Канонік Пеніфазер.

— О, канонік Пеніфазер! Цими днями він тут був. Я трошки знайома з ним уже багато років. Ви правильно сказали— він страшенно неуважний. — І з очевидною цікавістю додала: — А що він устругнув тепер?

— Загубився.

— О Боже, — вигукнула міс Марпл. — А де ж він мав би бути?

1 Аріель — ім'я одного з ідолів моавітів, народу, що жив на узбережжі Мертвого моря. Згодом став синонімом упалого ангела. (Прим. ред.)

— Удома, в своєму кафедральному соборі, — сказав Батько. — Але його там нема.

— Він хвалився мені, — сказала міс Марпл,— що збирається їхати на конференцію в Люцерн, присвячену стародавнім сувоям Мертвого моря. Він видатний знавець давньоєврейської мови.

— Так, ви маєте рацію, — сказав Батько. — Саме туди він... хм... саме туди він лаштувався їхати...

— Ви хочете сказати, він туди не приїхав?

— Ні, — сказав Батько, — не приїхав.

— Ну, що ж,— сказала міс Марпл,— мабуть, він переплутав числа.

— Цілком може бути, цілком може бути.

— Боюся, — провадила міс Марпл,— із ним це не вперше. Якось я ходила з ним пити чай. Він справді пропадає з дому в Чедмінстері. Його економка казала мені тоді, який він страшенно неуважний.

— Можливо, він щось вам казав, коли був тут, що могло б дати нам ключа до відгадки, — спокійно, довірчим тоном запитав Батько. — Ви розумієте, що я маю на увазі: давніх друзів, з якими він зустрічався, або його плани, не пов'язані з конференцією в Люцерні?

— О, ні. Він згадував тільки про конференцію в Люцерні. Здається, він казав, що її призначено на дев'ятнадцяте. Правильно?

— Так, це дата відкриття конференції в Люцерні.

— Я не звернула на дату особливої уваги. Я хочу сказати... — як більшість старих дам, міс Марпл почала плутатися. — Мені здалося, він сказав дев'ятнадцятого, і він, може, й сказав дев'ятнадцятого, але водночас він, може, мав на увазі дев'ятнадцяте, а правильна дата була двадцяте, тобто двадцяте могло йому здатися дев'ятнадцятим або дев'ятнадцяте — двадцятим.

— Овва! — не без подиву згукнув Батько.

— Я невдало висловилася,— сказала міс Марпл. — Я хотіла сказати, якщо такі люди, як канонік Пеніфазер, запевняють, що вони поїдуть кудись у четвер, то це зовсім не означає, що вони мають на увазі четвер, насправді вони мають на увазі середу чи п'ятницю. Звичайно, вони вчасно спохоплюються, а іноді й ні. От я й подумала: щось подібне сталося і цього разу.

Батько був ледь спантеличений.

— Ви так говорите, наче вже знали, міс Марпл, що канонік Пеніфазер не поїхав до Люцерна.

— Я знала, що в четвер він не був у Люцерні, — сказала міс Марпл. — Цілий або майже цілий день він був тут. Ось чому я подумала... авжеж, подумала... що, може, він казав мені про четвер, а мав на увазі п'ятницю. Поза всяким сумнівом, він пішов звідси в четвер увечері з саквояжем авіакомпанії "БЕА".

— Ваша правда!

— Я ще тоді подумала, що він їде до аеропорту, — вела далі міс Марпл. — Ось чому я так здивувалася, коли побачила, що він повернувся назад.

— Пробачте, що ви розумієте під словами "повернувся назад"?

— Ну, що він повернувся сюди знову.

— Ось що, давайте внесемо цілковиту ясність, — запропонував Батько, намагаючись говорити приємним голосом, що наштовхував би на спогади, і так, ніби не йшлося про щось справді важливе. — Ви бачили, як цей старий ідіот, цей, з дозволу сказати, канонік, поїхав із саквояжем у руці, коли починало сутеніти, чи не так?

— Так, годинник показував десь о пів на восьму або за чверть сьому.

— Але ви сказали, він повернувся.

— Можливо, спізнився на літак, тоді його поведінку можна зрозуміти.

— Коли він повернувся?

— Ну, я точно не знаю. Я не бачила, коли він повернувся.

— О! — здивовано вигукнув Батько. — А я гадав, ви його бачили.

— Так, пізніше бачила,— сказала міс Марпл. — Я хотіла сказати, що насправді я не бачила, коли він повернувся до готелю.

— Ви бачили його пізніше. Коли саме? Міс Марпл замислилася.

— Дайте подумати. Була десь третя ночі. Я довго не могла заснути. Мене щось розбудило. Якийсь шум. Лондон дуже гамірний. Я глянула на годинник— десять хвилин на четверту. Не знаю чому, але я злякалася. Можливо, почулися кроки за дверима. Коли живеш у селі, надто гостро реагуєш на звук кроків у глупу ніч. Тож я зразу відчинила двері і виглянула в коридор. Зі свого номера виходив канонік Пеніфазер. Ми з ним сусіди. Він став спускатися сходами. Був одягнений у пальто.

— Отже, він вийшов зі свого номера одягнений у пальто і спустився сходами о третій ночі?

— Так, — підтвердила міс Марпл і додала: — Тому це здалося мені дивним. Батько пильно подивився на неї.

— Міс Марпл, — запитав він, — чому ви про це нікому досі не казали?

— Ніхто мене не питав, — скромно відказала міс Марпл.

Розділ п'ятнадцятий

Батько глибоко зітхнув.

— Ні, — сказав він. — Ні. Гадаю, ніхто вас і не запитав би. Це очевидно. Він знову замовк.

— Гадаєте, з ним щось сталося, чи не так? — запитала міс Марпл.

— Минув уже тиждень, — відповів Батько. — Його не вхопив грець, і він не впав десь на вулиці. Не потрапив до лікарні після нещасливого випадку. То де ж він? Про його зникнення сповіщалось у газетах, і на тому край. Жодної додаткової інформації ніхто не подав.

— Можливо, для всіх це загадка. Для мене— так.

— Схоже на те, — проголосив Батько, — що він хотів зникнути. Він пішов звідси у глупу ніч. Ви ж цілком у цьому певні, так? — гостро запитав він. Вам не здалося?

— Жодних сумнівів, — рішуче відповіла міс Марпл. Батько тяжко підвівся.

— Я хотів би зустрітися з тією покоївкою, — сказав він.

Батько знайшов чергову й окинув її зграбну постать захопленим поглядом.

— Пробачте, що турбую вас, — сказав він. — Я знаю, ви вже зустрічалися з нашим сержантом. Але справа надто серйозна: йдеться про зниклого пана— каноніка Пеніфазера.

— О, так, сер, вельми приємний добродій. Він часто в нас зупиняється.

— Але роззявкуватий, — сказав Батько.

Легка посмішка промайнула по Розиному обличчю із застиглим виразом шаноби.

— А тепер давайте подумаємо. — Батько вдав, ніби проглядає свої нотатки. — Останнього разу ви бачили каноніка Пеніфазера...

— У четвер вранці, сер. Четвер, дев'ятнадцятого. Він попередив мене, що цієї ночі не повернеться, а то й наступної. Збирався їхати, здається, до Женеви. У кожному разі десь у Швейцарію. Залишив мені дві сорочки для прання, і я сказала, що назавтра вранці вони будуть готові.

— І більше його не бачили?

— Ні, сер. Бачте, увечері я не чергую, а знову виходжу о шостій. Доти він, мабуть, уже встиг поїхати, а може, спустився вниз. У номері його не було. Він залишив дві валізи.

— Правильно, — підтвердив Батько. — Валізи перетрусили, та це нічого не дало. — І вів далі: — Ви заходили до нього вранці другого дня?

— До нього? Ні, сер. Його в покої не було.

— Що ви звичайно робили— приносили йому ранковий чай, сніданок?

— Чай, сер. Снідав він завжди внизу.

— Отже, другого дня ви взагалі не заходили до його номера?

— Ба ні, сер, — Роза, здавалося, була здивована. — Я за звичкою зайшла до нього в номер. Спершу взяла сорочки і, певна річ, прибрала покій. Щодня ми прибираємо всі покої.

— На ліжку спали?

Вона пильно глянула на нього.

— На ліжку, сер? О, ні.

— Постіль була зібгана, розкидана жужмом? Вона тріпнула головою.

— А ванна кімната?

— Там висів вогкий рушник, сер. Я вважаю, ним користувалися напередодні ввечері. Мабуть, перед відходом він мив руки.

— І не було ніяких ознак того, що він повертався до номера, може, навіть дуже пізно— глупої ночі?

Вона розгублено вп'ялася в нього очима. Батько розтулив був рота і знову стулив. Або вона ні сном ні духом не знала про повернення каноніка, або вправно грала свою роль.

— А як щодо його одежі, костюмів — лежали в його валізах?

— Ні, сер, висіли у шафах. Він підтримував у своєму номері лад, сер.

— Хто їх спакував?

— Міс Ґорріндж розпорядилася, сер. Коли номер треба було здавати новому пожильцеві, якійсь дамі.

На диво доладна оповідь. Але якщо та стара дама не дурить, що бачила, як канонік Пеніфазер виходив із номера у п'ятницю о третій ночі, то, виходить, у свій покій він мусив колись та повернутися. Але ніхто не бачив, коли він зайшов до готелю. Невже з якихось причин навмисне уникав зустрічі? У номері не залишив ніяких слідів, навіть не лягав у ліжко. Невже міс Марпл усе це вигадала? В її віці таке цілком можливе. І тут йому стрельнула думка:

— А що ви скажете про авіасаквояж?

— Не розумію, сер.

— Невеликий блакитний саквояж авіакомпанії "БЕА" чи "БОАК", ви його бачили?

— Ах, он ви про що! Так, сер. Але він узяв його з собою за кордон, звичайно.

— Але він не поїхав за кордон. Зрештою, так і не потрапив до Швейцарії. Отже, цілком можливо, що десь його забув або повернувся назад і залишив тут з іншим багажем.

— Так, так, можливо. Я не зовсім певна, можливо, залишив.

Раптом у нього промайнула думка: "Тебе не інструктовано на цей предмет, чи не так?"

Досі Роза Шелдон зберігала спокійний, певний вигляд, але це запитання вибило її з колії. Вона не знала, як правильно відповісти. Проте, як було насправді, вона запевне знала.

Канонік поїхав із саквояжем до аеропорту, повернувся звідти. Якщо він повернувся до готелю, то саквояж був з ним. Та міс Марпл ані словом не прохопилася про це, коли розповідала, як канонік виходив з номера і спускався сходами.

Можливо, саквояж залишився у спальні, а не був покладений у багажне відділення разом з валізами. Чому? Бо припускалося, що канонік подався до Швейцарії?

Він чемно подякував Розі і знову спустився вниз.

Канонік Пеніфазер! Якась загадка, цей канонік Пеніфазер. Весь час торочив про поїздку до Швейцарії,.але так усе переплутав, що не поїхав туди, так непомітно прослизнув у готель, що ніхто його не побачив, а перед світом знову пішов. Куди, навіщо?

Чи міг забудько відповідати за це?

Якщо ні, то що він збирався робити? І, що найважливіше, де він був? Стоячи на сходах, Батько обвів пильним поглядом гостей у фойє і подумав: "Чи ті вони, за кого себе видають?" Перед ним була сцена! Старі та літні (молодих нема) приємні старомодні люди, майже всі заможні й респектабельні. Військові, юристи, священики; американське подружжя біля дверей, французька родина біля коминка. Нічого, що свідчило б про несмак, нічого недоречного; більшість із них п'ють традиційний англійський чай. Невже в такому місці, де подають традиційний англійський чай, могла розігратися така драма?

Француз нагадував своїй дружині, без жодної на те потреби:

— Le five o'clock1. C'est Bien Anglais Ha n'est ce pas?2 Він гордовито розглянувся довкола.

"Le five o'clock", — подумав Дейві, виходячи обертовими дверима на вулицю. Той хлопець не знає, що "le five o'clock така сама мертвота, як викопний птах дронт!"

На вулиці в таксі вантажили всілякі великі американські гардеробні скрині та валізи. Скидалося на те, що подружжя Елмерів Кабо перебирається у паризький

1 П'ять годин (калічена англійська).

2 Добре звучить по-англійському, чи не так? (франц.)

"Вандом". Стоячи біля чоловіка на бровці, місіс Елмер Кабо ділилася з ним своїми враженнями.

— Подружжя Пендлберсів цілком слушно схарактеризувало цей готель, Елмере. Це достеменна стала Англія. Така розкіш— меблі часів короля Едварда! Мені здавалося, що Едвард Сьомий міг зайти першої-ліпшої хвилини і сісти до столу пити свій вечірній чай. Наступного року я маю намір сюди повернутися. їй-Богу, повернуся!

— Якщо вдасться зібрати мільйон доларів, — сухо відказав чоловік.

— Ну, Елмере, ніде не було так добре, як тут.

Вантаж повантажено. Високорослий швейцар допоміг їм сісти у машину і квапливо пробурмотів: "Дякую вам, сер", коли пан Кабо зробив сподіваний жест.

Пан Кабо махнув рукою, таксі рушило з місця. Швейцар звернув увагу на Батька.

— Таксі, сер?

Батько глянув на нього. Майже два метри зросту. Добродушний хлоп'яга, злегка обрезклий, ветеран, весь у медалях, мабуть, справжні. Микуляє очима? Забагато п'є. Уголос він сказав:

— Військовий?

— Так, сер. Служив у Ірландській гвардії.

— Бачу, багато медалей. Де ви їх одержали?

— У Бірмі.

— Як вас звуть?

— Майкл Гормен. Сержант.

— Як робота? Подобається?

— Тиха місцина.

— А працювати в "Гілтоні" не хотіли б?

— Ні. Мені тут подобається. Тут зупиняються путящі люди і не бракує добродіїв, що працюють на перегонах в Аскоті й Ньюбері. Вони не шкодують мені чайових.

— Ах, то ви ірландець і запальний гравець, га?

— О! Ну, що за життя без азартної гри?

— Тихе і нудне, — сказав старший інспектор Дейві. — Таке, як я.

— Невже, сер?

— Ви здогадалися, яке моє ремесло? — спитав Батько.

— Не хочу ображати вас, сер, але оскільки я можу судити, ви — з поліції.

— Угадали з першого разу, — похвалив старший інспектор Дейві.

— Ви пам'ятаєте каноніка Пеніфазера?

— Канонік Пеніфазер. Імені не пам'ятаю.

— Старий священик. Майкл Гормен посміхнувся.

— А, цей товстий, як морж, священик!..

— Він пішов звідсіль і не повернувся.

— Ах, он воно що! — Швейцар здавався ледь ошелешеним.

— Ви його знали?

— Я не запам'ятав би його, якби мене про нього не питали. Можу лише сказати, що я посадив його в таксі, і він поїхав до клубу. Більш я його не бачив. Хтось казав мені, що він поїхав до Швейцарії, та я чув, що він туди не доїхав. Певно, загинув.

— І більше ви його не бачили того дня?

— Потім... ні, не бачив.

— Коли у вас закінчується чергування?

— О пів на дванадцяту.

Старший інспектор Дейві кивнув головою і, відмовившись узяти таксі, повільно рушив Понд-стріт. Зовсім близько від нього промчала машина і, скреготнувши гальмами, зупинилася біля Бертрамового готелю. Старший інспектор Дейві неквапом повернув голову і відзначив номер— ФАН-2266. Номер про щось йому нагадував, але про що саме, годі було збагнути. Він повільно пішов назад і ледве наблизився до входу, як водій машини, що хвилину тому пройшов через двері, вийшов знову. Він був до пари своїй машині. То була перегонова модель, біла, з довгим, блискучим корпусом. Молодик теж скидався на неї: чарівне обличчя і струнка постать без зайвого грама м'яса. Швейцар відчинив

дверцята, молодик ускочив у кабіну, кинув монету швейцарові і, заревівши потужним двигуном, блискавично рушив з місця.

— Ви знаєте, хто це? — спитав Майкл Ґормен.

— У всякому разі, хвацький водій.

— Ладислав Малиновський. Два роки тому здобув Ґран-прі, був чемпіоном світу. Торік мав серйозну аварію. Тепер знову, кажуть, у блискучій формі.

— Тільки не кажіть мені, що він зупиняється у Бертрамовім готелі. Ніяк не підходить для такої ролі.

— Він тут не зупиняється, ні. Зате його друг... — Він підморгнув.

Носій у смугастому фартухові вийшов з готелю, несучи в руках розкішне американське туристичне спорядження.

Батько стояв, неуважно спостерігаючи, як багаж запихають до машини, взятої у тимчасове користування, і силкуючись пригадати, що він знає про Ладислава Мали-новського. Хлопець—шибайголова. Кажуть, його судили разом з якоюсь славнозвісною жінкою— як же її звати? Він уже одвертався, відриваючи очі від гарної гардеробної скрині, коли раптом змінив свій намір і знову зайшов до готелю. Приступивши до конторки, попрохав міс Ґорріндж дати йому реєстраційну книгу. Панна Ґорріндж, заклопотана від'їздом американців, посунула до нього книгу, що лежала на столі. Він перегорнув сторінки. Він прізвищ мерехтіло в очах—то повний перелік пожильців Бертрамового готелю. Вони були, подумав він, своєрідним зліпком суспільства.

Коли він згортав книгу, в вічі йому впало ім'я на першій сторінці — сер Вільям Ладроув.

Сер Джастіс Ладроув, канонік Пеніфазер— обидва постійні мешканці Бертрамового готелю.

— Сподіваюся, вам сподобався чай, сер?

То був Генрі. Він стояв обіч, говорив чемно, ледь занепокоєно, як і належить щирому господареві.

— Чудовий чай. Давно такого не пив, — сказав старший інспектор Дейві. Він згадав, що ще не розплатився і простяг гроші, але Генрі застережно підніс руки.

— О, ні, сер. Мені дали зрозуміти, що ви п'єте чай коштом готелю. Так розпорядився містер Гамфрі.

Генрі відійшов, а Батька охопив сумнів, чи повинен він був пропонувати Генрі чайові. Він уражено подумав, що Генрі куди краще за нього знає відповідь на цю соціальну проблему!

Уже йдучи вулицею, він раптом зупинився, вийняв записника і, не гаючи часу, записав ім'я та адресу, потім зайшов до телефонної будки. Він вирішив піти на ризик. Хай там що, він боротиметься з усієї сили, аби з'ясувати справу до кінця.

Розділ шістнадцятий

Каноніка Пеніфазера тривожив гардероб. Ще не прокинувшись остаточно, він тривожно думав про нього. Потім забув про свій клопіт і знову заснув. Та коли його очі розплющилися вдруге, гардероб, як і раніше, стояв не на своєму місці. Він лежав на лівому боці обличчям до вікна, тож гардероб мав бути в лівій стіні між ним та вікном. А його там не було. Він містився праворуч, і це його тривожило. Тривожило до виснаження, до знемоги. Мало того, що голова йому як не розколюється з болю, так ще й гардероб стоїть не на своєму місці! З цією думкою він

знову заплющив очі. А коли прокинувся, в кімнаті було вже далеко світліше. Але світло було ще бліде, не денне, світанкове.

"Боже правий, — сказав сам собі канонік Пеніфазер, раптом розв'язавши питання з гардеробом. — Який же я бовдур! Усе ясно, я не вдома".

Він обережно поворухнувся. Ні, це не його ліжко. Він був далеко від домівки. Він був, де ж він був? О, звісно ж! Він приїхав до Лондона, чи не так? Він у Бертрамовім готелі... ба ні, він не в Бертрамовім готелі. Там його ліжко стояло узголів'ям до вікна. Тож і цей варіант відпадав.

— Боже мій, то де ж я? — вигукнув канонік Пеніфазер. І тут він згадав, що збирався їхати до Люцерна. "Звичайно, — сказав він сам собі. — Яв Люцерні".

Він почав думати про наукову доповідь, яку збирався виголосити. Але це тривало недовго. Здавалося, від думок про доповідь у нього ще дужче розболілася голова, і він знову поринув у сон.

Коли він прокинувся втретє, біль у голові майже вщух, а в кімнаті стало ще світліше. Він був не в своїй хаті, не в Бертрамовім готелі й, поза всяким сумнівом, не в Люцерні. Спальня ця аж ніяк не готельна, він уважно її оглянув. Це зовсім не знайома кімната з вельми вбогими меблями. Якась подоба буфета (те, що спочатку він переплутав з одежною шафою) і вікно з квітчастою завіскою, крізь яке цідилося світло. Стілець, стіл та комод— оце, власне, і всі меблі.

— Боже правий, — сказав канонік Пеніфазер. — Диво, та й годі. Де я? — Він хотів був устати, щоб обстежити світлицю, та коли сів на ліжко, голова заболіла знов, і він ліг.

"Може, я захворів, — гадав канонік Пеніфазер. — Так, безперечно, захворів". Подумавши трохи, він сказав про себе: "їй-Богу, мабуть, я ще

не одужав. Може, це грип? Кажуть, грип може вражати зненацька. Мабуть, грип уразив мене за обідом, у клубі. Так, так". Він пригадав, що обідав у клубі. Чути було, як у домі хтось ходить. Може, він опинився у приватній лікарні. Та ні, навряд чи це приватна лікарня. Коли стало видніше, він побачив, що це досить убога, зі злиденними меблями невелика спальня: як і раніше, чулися чиїсь кроки. Унизу пролунав голос:

— До побачення, голубоньки. На вечір сосиски з картопляним пюре. Канонік Пеніфазер стрепенувся. Сосиски з картопляним пюре. Ці слова були

приємні для його вуха.

— Здається, я голодний, — сказав він сам собі.

Двері прочинилися. Зайшла жінка середнього віку, підступила до завісок, трохи розсунула їх і підійшла до ліжка.

— О, ви вже прокинулися, — зраділа вона. — Ну, як ваше самопочуття?

— Далебі, не розберу, — промовив канонік Пеніфазер кволим голосом.

— Ах, я вже й не сподівалася. Ви були у дуже тяжкому стані. У вас небезпечна тріщина після удару тупим предметом. Так сказав лікар. Лихо з цими автомобілістами! Збили вас і навіть не зупинилися.

— Зі мною стався нещасливий випадок? — запитав канонік Пеніфазер. — Попав під машину?

— Авжеж, — потвердила жінка. — Ми знайшли вас край шляху дорогою додому. Спершу подумали, п'яний. — Вона захихотіла. — Потім

мій чоловік вирішив вас оглянути. "Може, він попав під машину", — сказав він. Запаху спиртного не виявили, крові теж не було. Та хай там як, а ви лежали, мов колода. Тому мій чоловік сказав: "Ми не можемо залишити його тут", — і привіз вас сюди. Зрозуміли?

— Ах, — кволо озвався канонік Пеніфазер, приголомшений щойно зробленими відкриттями. — Добрий самаритянин.

— Побачивши, що ви священик, мій чоловік сказав: "Це діло благородне". Потім вирішив краще не викликати поліції, позаяк ви священик і все це навряд чи припало б вам до вподоби: може, ви все ж п'яні, хоча горілчаного духу й не чути. Ну, ми й умовили лікаря Стокса прийти і вас оглянути. Ми, як і раніше, звемо його доктором Стоксом, дарма що його звільнено. Чудовий чоловік, хоча, звісно, трохи сердитий, нервовий: як-не-як утратив роботу. Тільки за велінням свого доброго серця допоміг багатьом дівчатам стати на путь істинний. Хоч би що там було, він чудовий лікар, і ми вмовили його прийти і вас оглянути. Він каже, що ваше життя в безпеці, мовляв, легка контузія. Нам тільки залишалося пильнувати, щоб ви спокійно і тихо лежали в темній кімнаті. "Майте на увазі, — сказав він. — Ніякого діагнозу я не ставив. Це моя неофіційна думка. Я не маю права давати пораду чи прописувати ліки. Згідно з законом, ви повинні заявити до поліції, та якщо ви не хочете, то що вас змушує?" Дайте нещасному старому шанс, ось що він сказав. Пробачте, якщо я нетактовна. Лікар грубуватий і за словом до кишені не лізе. Ну, а тепер поїжте супу або випийте гарячого молока з хлібом.

— Залюбки, — кволим голосом промовив канонік Пеніфазер. — І те, і друге. Він замовк і витягнувся на подушках. Нещасливий випадок? Так он воно що! Нещасливий випадок, і він нічого не пам'ятає!

За кілька хвилин жаліслива жінка повернулася, на таці в її руках парувала чашка.

— Вам після цього полегшає, — сказала вона. — Я хотіла крапнути віскі чи бренді, та лікар сказав: не можна.

— Певна річ, — притакнув канонік Пеніфазер. — Надто за контузії. Ні, це було б нерозумно.

— Вам покласти під спину ще одну подушку, голубчику? Ось так, добре?

Почувши слово "голубчик", канонік Пеніфазер ледь здригнувся. Він дійшов висновку, що це сказано з найкращими намірами.

— Ну от! — сказала жінка. — Тепер усе добре!

— Гаразд, але де ми? — запитав канонік Пеніфазер. — Тобто, де я? Де міститься ця лікарня?

— Мілтон-Сент-Джон, — відповіла жінка. — А ви не знали?

— Мілтон-Сент-Джон? — перепитав канонік Пеніфазер і похитав головою. — Ніколи не чув про таку лікарню.

— О, то це ж назва не лікарні, а звичайного собі села.

— Ви такі добрі, — зауважив канонік Пеніфазер. — Скажіть, будь ласка, як вас звуть.

— Міс Вілін, Емма Вілін.

— Ви такі ласкаві, — повторив Пеніфазер. — Але я ніяк не можу пригадати цей нещасливий випадок.

— Викиньте його з голови. Вам стане краще, і ви все згадаєте. "Мілтон-Сенм-Джон, — чудувався канонік Пеніфазер. — Ця назва ні про що

мені не промовляє. Чудасія, та й годі!

Розділ сімнадцятий

Рональд Ґрейвс намалював кота на промокашці, потім зиркнув на солідну, огрядну постать старшого інспектора Дейві, який сидів напроти нього, і намалював бульдога.

— Ладислав Малиновський? — перепитав він. — Може бути. С свідоцтва свідків?

— Ні, але в нього підходящі дані, чи не так?

— Урвиголова, залізні нерви, переможець світового чемпіонату. Десь із рік тому серйозна аварія, непевні зв'язки з жінками, непевні джерела прибутків, смітить грішми, часто їздить на континент. Чи не здається вам, що саме він стоїть за всіма цими організованими грабунками та нападами на касирів?

— Не думаю, що він організатор, проте вважаю, що він брав участь у цих акціях.

— Чому ви так думаєте?

— З однієї причини: він кермує автомашиною "мерседес-отто". Швидкісна модель. Схожу машину, згідно з описом, бачили неподалік Бедгемптона вранці під час пограбування пошти. Так, номерні знаки різні, але ми вже до цього звичні. І майже подібний трюк— і схожі, й несхожі. ФАН-2299, замість 2266. "Мерседесів" такої моделі не так-то вже й багато.

— Гадаєте, Малиновський керує цією підпільною організацією?

— Ні, на мою думку, в керівництві є кращі, ніж у нього, голови. Я знову проглянув досьє. Візьмімо, наприклад, напад у районі Мідленда та західного Лондона. Три машини випадково, ні сіло ні впало, перекрили вулицю. Завдяки цьому, "мерседе-сові-отто" пощастило зникнути з місця події.

— Пізніше машину зупинили.

— Так, і видали бездоганне "карантинне свідоцтво". Тим більше, що люди, які повідомили про це, не були певні в автентичності номерного знаку: повідомили, що номер машини ФАМ-3366, а реєстраційний номер Малиновського — ФАН-2266. Та сама картина.

— І ви твердите, що це пов'язане з Бертрамовим готелем. Ви маєте якийсь матеріал щодо Бертрамового готелю?

Батько ляснув себе по кишені.

— Він тут. Належним чином зареєстрована компанія. Баланс — сплачена частка ' акціонерного капіталу — рада директорів і т. ін., і т. ін. Усе це нісенітниця! Ці фінансові установи — всі на один кшталт— це збіговисько гадюк, що ковтають одна одну! Від усіх цих компаній і компаній-фундаторів голова йде обертом!

— Ну, ну, Батьку, просто такі в Сіті норови. Доводиться сплачувати податки.

— Що мені потрібне, то це секретна інформація. Якщо ви дасте мені рекомендацію, сер, я піду до певних високопоставлених осіб.

Шеф поліції пильно поглянув на нього.

— І що ж це за високопоставлені особи? Батько назвав ім'я.

Шеф поліції був явно розчарований.

— Не знаю, що з цього вийде. Навряд чи нас до нього допустять.

— Але ця зустріч може бути вельми корисною.

Запанувала тиша. Двоє чоловіків дивилися один на одного. Батько спокійно, терпляче чекав, і шеф відступив.

— Ти впертий старий чортяка, Фреде. Іди й розвороши цих високопоставлених осіб, що стоять за міжнародною фінансовою олігархією Європи.

— Він повинен знати,— запевнив старший інспектор Дейві. — Він повинен знати, або зможе дізнатися, натиснувши кнопку селектора на столі або накрутивши номер телефону.

.— Не знаю, чи йому це сподобається.

— Може, й ні, — сказав Батько. — Але це не забере в нього багато часу. Я повинен мати авторитетну підтримку.

— Невже ти справді вважаєш випадок у Бертрамовім готелі таким серйозним? Що тобі там робити? Ведеться їм добре, солідна, респектабельна клієнтура, порушень закону нема.

— Знаю, знаю, ні порушень правил продажу спиртних напоїв, ні наркотиків, ні азартних ігор, ні притулку злодіям. Усе ясно, як день. Ні розбишак, ні недолітків-злочинців, тільки розсудливі, шановні панії часів королеви Вікторії та короля Едвар-да, вельможне панство, туристи з Бостона та інших респектабельних міст США. І незважаючи на все це,

бачили, як шановний канонік таємно покинув готель о третій годині ночі.

— Хто бачив?

— Якась дама похилого віку.

— Як їй пощастило його побачити? Чому вона не спала?

— Старі жінки всі такі, сер.

— Ти говориш про... Як його ім'я... здається канонік Пеніфазер?

— Саме так, сер. Повідомили про його зникнення. Цією справою займається Кемпбел.

— Дивний збіг — його ім'я якраз було темою розмови у зв'язку з поштовим пограбуванням у Бедгемптоні.

.— Невже? Як це зрозуміти, сер?

— Так твердить інша дама похилого віку, а може, середніх років. Коли за сигналом потяг зупинився, багато пасажирів прокинулися і визирнули в коридор. Ця жінка— мешканка Чедмінстера, знає каноніка Пеніфазера в вічі і запевняє, що бачила, як він заходив до вагона через одні з дверей. Вона гадала, ніби він виходив дізнатися, в чім річ, і знову сідав до вагона. Ми мали намір активно зайнятися цим після повідомлення про його пропажу.

— Поміркуймо. Потяг зупинився о пів на шосту ранку. Канонік Пеніфазер пішов з Бертрамового готелю о третій. Так, це могло бути, якщо він погнав туди, скажімо, перегоновим автомобілем.

— Отже, ми знову повернулися до Ладислава Малиновського! Шеф поліції кинув оком на свої малюнки на промокашці.

— Який же ти бульдог, Фреде,— кинув він.

За півгодини старший інспектор Дейві вже заходив до затишної і досить убогої контори.

Товстун, що сидів за столом, підвівся і простяг руку.

— Старший інспектор Дейві? Прошу сідати,— запросив він. — Сиґару? Старший інспектор Дейві похитав головою.

— Даруйте, — озвався він низьким голосом селюка,— що забираю у вас дорогоцінний час.

Містер Робінсон усміхнувся. То був солідний, зі смаком убраний чоловік. Мав жовте обличчя з великим ротом, чорні очі, сумний вигляд. Він часто всміхався, оголюючи чималенькі зуби. "З тобою краще посидіти десь за обідом", — недоречно подумав старший інспектор Дейві. Господар говорив бездоганною англійською мовою, без акценту, хоча й не був англієць. Батько марно намагався вгадати, як і багато відвідувачів до нього, справжню національність містера Робінсона.

— Отже, чим можу прислужитись?

— Я хотів би знати,— запитав старший інспектор Дейві,— хто власник Бертрамового готелю?

Містер Робінсон анітрохи не змінився на виду. Не висловив ні подиву, ані схвалення. Лише глибокодумно проголосив:

— Хочете знати, хто господар Бертрамового готелю. Цей готель, здається, стоїть на Понд-стріт, неподалік Піккаділлі?

— Авжеж, сер.

— Іноді я сам там зупиняюся. Тиха місцина, чудове обслуговування.

— Так, — потвердив Батько. — Незрівнянне.

— Отже, хочете знати, хто ним володіє? Певні, що це легко з'ясувати? — На його обличчі промайнула ледь помітна іронічна посмішка.

— Ви маєте на увазі ваші звичні канали? О, так.

Батько вийняв з кишені клаптик паперу і прочитав кілька імен та адреси.

— Розумію, — сказав містер Робінсон — Хтось ускочив у добрячу халепу. Цікаво. І ви прийшли до мене. •

— Якщо хтось і знає, то це ви, сер.

— Насправді я не знаю. Звичайно, у мене є джерела інформації, є агенти, — він знизав великими, дебелими плечима.

— Так, сер, — байдуже сказав Батько.

Містер Робінсон глипнув на нього, потім узяв телефонну трубку.

— Соня? Запроси Карлоса.

Почекавши кілька хвилин, він озвався знову:

— Карлос? — квапливо запитав він і сказав кілька фраз чужою мовою.

Батько її не знав. Він міг вільно розмовляти англійською, французькою, сяк-так італійською, розумів мову простих німецьких туристів. Розрізняв на слух іспанську, російську та арабську мови, хоча й не розумів. Та ця була йому незнайома. Він лише невиразно здогадувався, що це могла бути турецька, перська або вірменська, але певності не мав і тут. Містер Робінсон поклав рурку на місце.

— Гадаю, нам не довго доведеться чекати, — добродушно мовив він. — Вельми цікаво. Я сам іноді замислювався...

Батько запитливо глянув на нього.

— Щодо Бертрамового готелю,— пояснив Робінсон. — Про фінанси ви знаєте. Бажано знати його платоспроможність. Однак мене це ніколи не цікавило. І треба врахувати, — він знизав плечима, — готельні вигоди і надзвичайно талановитих службовців. Так, я здивований. — Він кинув оком на Батька. — А ви гадаєте, що там і як?

— Поки що ні, — сказав Батько, — але хотів би знати.

— Є декілька можливостей, — замислено проказав містер Робінсон. — Розумієте, це як музика, октави можна поєднувати у кілька мільйонів різних комбінацій. Одного разу музика сказав мені, що не можна видобути той самий звук двічі. Надзвичайно цікаво.

На столі озвався ледь чутний гудок, і він знову взяв слухавку.

— Так? Так, ви вельми старанні. Я задоволений. Розумію. О, Амстердам, так. Ах... дякую вам... Так. Прошу продиктувати по буквах. Так, записую. — Притиснувши аркушик ліктем, він швидко занотував. — Сподіваюся, вам це стане у пригоді, — сказав він, одірвав аркушика й

передав через стіл Батькові, який голосно прочитав ім'я: Вільгельм Гофман.

— За національністю швейцарець,— сказав містер Робінсон, — а втім, ні, він тільки народився у Швейцарії. Вельми впливовий у банківських колах. І, хоча суворо додержується букви закону, — таємний учасник багатьох непевних операцій. Діє тільки на континенті, в цьому краю — ні.

— Овва!

— Але має брата, — провадив містер Робінсон,— Роберта Гофмана. Мешкає в Лондоні, торгівець діамантами, найпочесніший бізнес. Його дружина— голландка. Брат має також контори в Амстердамі. Ваші люди, мабуть, про нього знають. Як я вже казав, він торгує здебільшого діамантами, справжній багатій, у нього сила-си-ленна маєтків, як правило, на підставних осіб. Так, він таємний власник багатьох підприємств. Він і його брат — справжні господарі Бертрамового готелю.

— Дякую вам, сер. — Старший інспектор Дейві звівся з-за столу, — зайве казати, що я вам багато чим маю завдячувати. І це чудово, — додав він, не приховуючи свого захвату.

— Мені слід це знати,— широко, як він умів, усміхнувся містер Робінсон. — Це один з моїх фахових обов'язків. Інформація. Мені подобається знати. Ви ж через це сюди прийшли, чи не так?

— Що ж, — сказав старший інспектор Дейві,— ми справді знаємо про вас. Міністерство внутрішніх справ, особовий відділ і таке інше. — І тихо додав:

— Мені коштувало величезних зусиль, щоб дістатися до вас.

— Я вважаю, що ви цікава особистість, старший інспекторе Дейві, — мовив Робінсон. — Зичу успіхів у всіх ваших починаннях.

— Дякую вам, сер. Гадаю, успіх мені конче потрібен. Між іншим, як на вашу думку, чи не вдаються ці два брати до насильницьких дій?

— Звичайно, ні, — відказав містер Робінсон. — Це в корені суперечить їхній політиці. У ділових операціях брати Гофмани не вдаються до насильства. Вони воліють інші засоби. З кожним роком, я б сказав, вони стають багатші. Про це я знаю з відомостей, одержаних у швейцарських банківських колах.

— Золоте місце — Швейцарія, — зауважив старший інспектор Дейві.

— Так, справді, не знаю, що б ми без неї робили. Незрівнянна чесність, витончене ділове чуття! Так, ми, бізнесмени, маємо бути вельми вдячні Швейцарії. —Я сам, — додав Робінсон,— високо ціную Амстердам. — Він пильно глянув на Дейві, потім знову всміхнувся, і старший інспектор пішов.

Коли він знову повернувся в управління, на нього чекала записка.

— Канонік Пеніфазер з'явився, живий, хоч і не здоровий. Очевидно, його збила машина в селі Мілтон-Сент-Джон. У нього серйозна травма голови.

Розділ вісімнадцятий

Канонік Пеніфазер дивився то на старшого інспектора Дейві, то на інспектора Кемпбела, а ті теж не зводили з нього очей. Канонік Пеніфазер був удома. Він сидів у великому фотелі у своїй бібліотеці, голова спочивала на подушці, а вкриті пледом ноги— на пуфі, підкреслюючи його хворобливий стан.

— Боюся, — чемно озвався він,— я просто не зможу нічого пригадати.

— Невже ви не пам'ятаєте, коли вас збила машина?

— Пробачте, справді не пам'ятаю.

— Звідки тоді ви знаєте, що вона вас збила? — Інспектор Кемпбел кинув на нього проникливий погляд.

— Жінка, пані... пані... Здається, її звали Вілін, сказала мені про це.

— А як вона дізналася?

Канонік Пеніфазер був спантеличений.

— Боже мій, ви маєте рацію, звідки вона могла знати, га? Мабуть, вважала, що саме так і сталося.

— І ви направду нічого не пам'ятаєте? Як ви опинились у селі Мілтон-Сент-Джон?

— Уявлення не маю, — знизав плечима канонік Пеніфазер. — Навіть назви села доти не чув.

Інспектор Кемпбел не на жарт розсердився, але старший інспектор Дейві спокійно, діловито вів далі:

,— Розкажіть-но нам ще раз про останнє, що ви пам'ятаєте, сер.

Канонік Пеніфазер радо повернувся до нього. Він почував себе ніяково через інспекторів холодний скептицизм.

— Я збирався їхати до Люцерна на конгрес. Найняв таксі до аеропорту... принаймні до Кенсінґтонської авіастанції.

— Так, а потім?

— Та й квит. Більше нічого не пам'ятаю. Пам'ятаю ще гардероб.

— Який гардероб? — спитав інспектор Кемпбел.

— Він був не на своєму місці.

Інспектор Кемпбел хотів був продовжити розпити про гардероб, але втрутився старший інспектор Дейві.

— Чи ви пам'ятаєте, як прибули до аеродрому, сер?

— По-моєму, так,— відповів канонік Пеніфазер з надзвичайно непевним виглядом.

— І ви вчасно вилетіли до Люцерна?

— Я? Щодо цього нічого не пам'ятаю.

— А пам'ятаєте, як повернулися до готелю тої ночі?

— Ні.

— А Бертрамів готель пам'ятаєте?

— Звичайно, я був його постоялець. Вельми комфортабельний готель, я зарезервував за собою номер.

— А пам'ятаєте, що їхали в потязі?

— У потязі? Ні, не пригадую.

— Там було пограбування. Пограбували потяг. Каноніку Пеніфазер, ви, певно, маєте це пам'ятати.

— Маю пам'ятати? — розгубився канонік Пеніфазер. — Але я чомусь не пам'ятаю, — провинно сказав він, дивлячись по черзі то на того, то на того офіцера з поштивою, лагідною усмішкою.

— Отже, судячи з вашої розповіді, ви нічого не пам'ятаєте, що було з вами після поїздки в таксі до аеропорту, аж поки не прокинулись у сільськійлікареньці Вілінів у селі Мілтон-Сент-Джон.

— А що тут дивного? — знизав плечима канонік. — Після серйозної черепно-мозкової травми таке частенько трапляється.

— Про що ви думали, коли прокинулися?

— Мені страх боліла голова, де вже було про щось думати! Звичайно, потім я зацікавився, де я, та міс Вілін мені все розтлумачила і принесла чудового супу. Вона ласкаво називала мене голубчиком, золотком, серденьком,— ніяково зізнався канонік. — Була вельми ласкава, вельми, вельми ласкава.

— їй слід було заявити про нещасливий випадок до поліції. Тоді вас узяли б до лікарні і подали належну допомогу.

— Вона годила мені як могла, — палко відказав канонік. — Та й чим ще можна допомогти хворому після черепно-мозкової травми, як не тим, щоб по змозі його заспокоїти!

— Якби ви пригадали ще щось, каноніку Пеніфазер... Канонік перепинив його:

— Здавалося, цілих чотири дні випали з мого життя і десь згубилися, — сказав він. — Дуже дивно, далебі. Я стільки думав про те, де я був і що робив! Лікар запевняє, що пам'ять може ще до мене повернеться. З другого боку, може, й ні. Мабуть, я так і не дізнаюся, що мене спіткало в ті дні. — Його повіки затремтіли. — Вибачте. Здається, я дуже стомився.

— На сьогодні годі,— сказала місіс Маккрей, яка стояла біля дверей, ладна пер-шої-ліпшої хвилини втрутитися, якщо визнає за потрібне. Вона підійшла до нього. — Лікар каже його не турбувати, — рішуче кинула вона. Поліцаї підвелися і рушили до дверей. Місіс Маккрей випровадила їх із палати, як собака, що стереже стадо. Канонік щось пробурмотів, а старший інспектор Дейві, що виходив через двері останнім, раптом рвучко обернувся.

— Ви про що? — запитав він. Але канонік уже заплющив очі.

— Як ви гадаєте, що він сказав? — запитав Кемпбел, коли вони вийшли з палати, відмовившись від пропозиції місіс Маккрей випити кави.

Батько замислено промовив:

— Гадаю, він пробубонів "Єрихонські мури".

— Що він цим хотів сказати?

— Це має біблійний сенс, — відповів Батько.

— Як ви гадаєте, дізнаємось ми коли-небудь,— запитав Кемпбел,— як цей дід опинився в селі Мілтон-Сент-Джон.

— Малоймовірно, що він зможе нам чимось допомогти,— відказав Дейві.

— А та жінка, яка запевняє, ніби бачила його в потязі після пограбування? Невже вона має рацію? Невже він якось причетний до тих грабунків? Це здається неймовірним. Він цілком пристойний дід. Чи гоже підозрювати каноніка кафедрального собору в причетності до пограбування потяга?

— Ні,— замислено сказав Батько. — Ні. Це так само важко уявити, як те, що пан Джастіс Ладроув вплутаний у справу пограбування банку.

Інспектор Кемпбел здивовано глянув на старшого за званням офіцера. Поїздка до Чедмінстера закінчилася короткою розмовою з лікарем Стоксом. Той поводився войовничо, неприязно і брутально.

— Я давно знаю подружжя Вілінів. Це мої сусіди. Вони підібрали якогось старигана на узбіччі дороги. Не знали, чи він п'яний як чіп, чи хворий. Запросили оглянути його. Я запевнив їх, що він не п'яний, що у нього серйозна травма голови.

— І ви потім його лікували?

— Аж ніяк! Я не лікував його, не прописував йому ліків і не доглядав його. Я не лікар, колись був, а тепер ні. Я сказав, що їм слід зателефонувати до поліції. Телефонували вони чи ні, не знаю. Не мій це клопіт. Вони обоє трохи пришелепуваті, але добрі люди.

— А ви самі не збиралися заявити до поліції?

— Ні, не збирався. Я не лікар. Мене це не обходить. Просто, як людина, я порадив їм не давати йому віскі і держати його в ліжку до прибуття поліції.

Він глянув на них чортом, і вони неохоче пішли.

Розділ дев'ятнадцятий

Містер Гофман був статечний на вигляд здоровань, наче вирубаний з дерева і не просто собі з дерева, а з тику.

Він мав таке невиразне обличчя, що мимоволі закрадалася думка, чи зугарна така людина думати, виказувати якісь почуття? Це здавалося неможливим. Він поводився напрочуд коректно. Підвівся, вклонився і простяг клинувату руку.

— Старший інспектор Дейві? Збігло вже чимало років, відколи я мав задоволення... може, ви навіть не пам'ятаєте...

— О, ні, пам'ятаю, містере Гофман. Справа про Аронберові діаманти. Ви свідок звинувачення і, мушу сказати, блискучий свідок. Оборона була просто безсила похитнути вас.

.— Мене похитнути нелегко, — серйозно мовив Гофман. І справді, на чоловіка, якого легко похитнути, він не виглядав.

— Я завжди намагаюся ладнати з поліцією. Я просто в захваті від вашої чудової поліції. Чим можу прислужитися? — провадив він. — Сподіваюся, нічого прикрого?

— О, нічогісінько. Просто ми хотіли б одержати від вас потвердження певних відомостей.

— Щасливий допомогти, чим зможу. Кажу ж, я високої думки про вашу лондонську поліцію. У вас такі чудові працівники — справедливі, чесні, неупереджені!

— Ви мене змушуєте червоніти,— засоромився Батько.

— Я до ваших послуг. То що вас цікавить?

— Сущі дрібниці. Дещиця інформації про Бертрамів готель. Був би вельми вдячний. Містер Гофман лишився спокійний. Хіба на мить чи дві вся його постава заклякла ще дужче, та й край.

— Бертрамів готель? — перепитав він. У голосі його вгадувалося легке замішання. Чи то він ніколи не чув про Бертрамів готель, чи просто не міг пригадати, знає Бертрамів готель чи ні.

— Ви підтримуєте з ним зв'язок, га, містере Гофман? Містер Гофман знизав плечима.

— Стільки справ, усього в голові не вдержиш,— поскаржився він. — Справ тьма-тьмуща, вічний клопіт.

— Так, знаю. У ваших руках сходиться багато віжок.

.— Слушно,— Гофман усміхнувся дерев'яним усміхом. — Хочете сказати, я впливаю на хід багатьох справ? А отже, на вашу думку, підтримую зв'язок і з цим, як його, Бертрамовим готелем?

— Я б не сказав — просто зв'язок. Фактично, ви його власник, чи не так? — добродушно всміхнувся Батько.

Цього разу містер Гофман справді задерев'янів.

— Цікаво, хто вам це сказав? — тихо промовив він.

— Отже, це правда, чи не так? — запитав старший інспектор Дейві.

— Мушу сказати, вельми вигідне місце. Ви цілком можете ним пишатися.

— О, так, — сказав Гофман. — Зараз я просто не можу пригадати, розумієте, — він запобігливо всміхнувся. — у мене значна нерухомість у Лондоні. У нерухомість дуже вигідно вкладати капітал. Коли на ринок надходить якийсь перспективний товар і є змога дешево його запопасти, я його купую.

— І Бертрамів готель коштував вам дешево?

— Цей заклад був на межі закриття,— похитав головою містер Гофман.

— Але нині він твердо стоїть на ногах,— підкреслив Батько. — Цими днями я там був. Мене вельми вразила тамтешня атмосфера. Чарівні старомодні клієнти, вигідні старомодні номери, кругом тиша, ряснота предметів розкоші і водночас ніщо не свідчить про марнотратство.

— Особисто я дуже мало з цим знайомий,— пояснив містер Гофман.

— Це лише одна зі сфер ужитку мого капіталу, та я думаю, справи там ідуть добре.

— До речі, ви, здається, маєте чудового керівника. Як його звуть? Гамфрі?

— Так, Гамфрі. Золотий чоловік,— сказав Гофман. — Я цілком на нього покладаюсь. Щороку переглядаю баланси і пересвідчуюсь, що все в ажурі.

— У готелі мешкає сила вельможного панства,— вів далі Батько.

— І американські багатії там зупиняються теж, — він замислено похитав головою.

— Чудове поєднання.

— Ви кажете, цими днями там були? — запитав містер Гофман. — Сподіваюсь, неофіційно?

— Нічого серйозного. Просто намагався з'ясувати маленьку таємницю.

— Таємницю? У Бертрамовім готелі?

— Схоже на те. Офіційно це можна назвати "Справа про зникнення священика".

— Якийсь жарт, — сказав містер Гофман. — У вас мова Шерлока Холмса.

— Одного вечора цей священик вийшов з готелю і більше його не бачили.

— Дивно, — сказав містер Гофман, — але такі випадки трапляються. Пам'ятаю, багато років тому зчинився неймовірний фурор. Полковник, як пак його ім'я? Здається, полковник Фергюссон, один зі шталмейстерів королеви Марії. Якось уночі він вийшов із клубу і більше його теж ніхто не бачив.

— Звичайно, — зітхнув Батько,— багато таких зникнень бувають навмисними.

— Ви про це краще знаєте, аніж я, вельмишановний старший інспекторе,— зауважив Гофман і додав: — Сподіваюсь, вам усіляко сприяли в Бертрамовім готелі?

— Кращого годі було й бажати,— запевнив його Батько. — А оця панна Ґорріндж... здається, вона працювала якийсь час із вами?

— Можливо. Далебі, я дуже мало знаю про готельні справи. Розумієте, не виявляю жодного особистого зацікавлення. Зізнаюсь, я був вельми здивований, — він усміхнувся усмішкою, що обеззброювала,— що вам навіть відомо, що готель належить мені. — В його очах скакали неспокійні іскорки. Поза всяким сумнівом. Помітивши це, Батько і бровою не повів.

— Сіті, наче велетенська пила, не перестає відтинати зайві гілки, — зауважив він.

— Я мав би вічний головний біль, якби мені довелося цим займатися. Я розумію так: компанія "Мейфер Ґолдінг траст" або інша подібна компанія— офіційний власник, а нею володіє інша компанія і т. д. і т. ін. А правда в тому, що вона належить вам. Простіше простого. Я маю рацію, чи не так?

— Так, мені та моїм партнерам-керівникам. Вони теж, можна сказати, до цього причетні, — досить неохоче зізнався містер Гофман.

— Ваші партнери-керівники. А хто вони? Ви особисто і, здається, ваш брат?

— Так, брат Вільгельм — мій партнер у цьому ділі. Вам слід зрозуміти, що Бертрамів готель лише одна ланка в ланцюгу всіляких готелів, офісів, клубів та іншої власності в Лондоні.

— Є ще й інші члени правління?

— Лорд Памфрет, Абель Ісаакштайн, — у голосі Гофмановім раптом почулися нотки роздратування. — Невже вам справді потрібні всі ці

відомості? Тільки тому, що ви розслідуєте справу про зникнення священика?

Батько похитав головою і провинно глянув на співрозмовника.

— Я— вважаю, це справді цікаво. Пошуки зниклого священика привели мене до Бертрамового готелю. І тоді я поцікавився, ну, ви розумієте, що я маю на увазі. Одна подія іноді тягне за собою іншу, чи не так?

— Добре, припустімо, так і було. — Ну, що? — Гофман посміхнувся.

— Задовольнили вже цікавість?

— Якщо хочеш здобути інформацію, вона сама до рук не припливе, правда ж? — добродушно мовив Батько. Він підвівся. — Мені хотілося з'ясувати тільки одне, та я не думаю, що ви мені скажете.

— Слухаю вас, старший інспекторе, — нерішуче промовив містер Гофман.

— Де взявся готельний персонал? Дивина, та й годі! Наприклад, отой хлопець, здається, його звуть Генрі, схожий на архієпископа. Він розносить у вас чай та гарячі млинці, пречудові млинці! Незабутній смак!

— Вам подобаються млинці з маслом? — іронічний погляд містера Гофмана на мить затримався на огрядній Батьковій постаті.

— Сподіваюся, ви можете у цьому впевнитися, — сказав Батько. — Що ж, не смію вас затримувати. Вважаю, ви дуже заклопотані: приймаєте відвідувачів, робите ділові пропозиції і таке інше.

— Ах, вам приємно вдавати з себе невігласа в цих питаннях. Ні, я не заклопотаний. Я не дозволяю, щоб бізнес займав у мене забагато часу. Моє кредо просте: я просто живу, маю вільний час, вирощую троянди, і в мене є родина, якій я вельми відданий.

— Звучить ідеально,— відзначив Батько. — Хотів би я так жити. Містер Гофман посміхнувся, тяжко піднявся з місця і потис йому руку.

— Сподіваюся, невдовзі ви знайдете зниклого священика.

— О, з цим усе гаразд! Шкода, що я сам не вніс ясності. Його знайшли — справді сумний випадок. Він попав під машину і дістав серйозну черепно-мозкову травму. Усе дуже просто.

Батько рушив до дверей. Потім обернувся і спитав:

— Між іншим, леді Седжвік — член правління вашої компанії?

— Леді Седжвік? — Гофман на хвилину замислився. — Ні. А чому вона повинна бути в нашій компанії?

— О, нічого особливого, ходять усілякі чутки. Вона просто має акції?

— Так.

— Що ж, буває, містере Гофман. Вельми вам вдячний.

Батько повернувся до Скотланд-Ярду і пішов зразу ж до шефа поліції.

— Двоє братів Гофманів беруть участь у фінансових справах Бертрамового готелю.

— Що? Ці поганці? — заревів Рональд.

— Так.

— Вони зберігали це у глибокій таємниці.

— Так, і Роберт Гофман був не дуже радий, що ми розкрили цю таємницю. Для нього це був шок.

— Що він сказав?

— О, ми провадили дуже ввічливу, формальну бесіду. Він усіляко намагався вивідати, як я про це дізнався.

— Гадаю, ви не примушували його дати ці відомості?

— Звичайно, ні.

— Як ви пояснили свій прихід до нього?

— Ніяк,— відказав Батько.

— Йому не здалося це трішки дивним?

— Можливо, а взагалі, я подумав, що гра варта свічок, сер.

— Якщо за всім цим стоять брати Гофмани, тоді багато що стає ясним. Особисто вони ніколи не брали участі у злочинних діях.

— О, ні. Вони не чинили злочину, вони його фінансували! Вільгельм має справи зі швейцарськими банкірами. Він був причетним до махінацій із чужою валютою по війні. Ми знали про це, але не мали змоги довести. Ці два брати контролюють силу-силенну грошей, які вони

використовують для підтримки всіляких підприємств, як легальних, так і нелегальних. Проте вони дуже обачні — знають усі трюки в цій сфері. Робертові посередницькі операції з діамантами досить красномовні. На підставі всього цього можна уявити собі картину— діаманти, банківські операції та нерухомість — клуби, культурні заклади, будинки офісів, ресторани, готелі — усім цим володіють, напевно, підставні особи.

— Гадаєш, Гофман — організатор цих грабунків?

— Ні, гадаю, ця двійка крутить тільки грішми. Ні, організатора треба шукати деінде. Десь діє першорядний розумака.

Розділ двадцятий

I

Того вечора на Лондон раптом упав туман. Старший інспектор Дейві підняв комір пальта і звернув на Понд-стріт. Він ішов повільно, як іде глибоко замислена людина. У нього був злегка очужілий вираз обличчя, проте кожен, хто добре його знав, зрозумів би, що він чимось заклопотаний. Він блукав, наче кіт у пошуках своєї здобичі.

Увечері на Понд-стріт було тихо. Машин на вулиці було мало. Спочатку туман був густий, потім порідшав, потім знову згуснув. Шум вуличного руху з боку Парк-Лейн був не гучніший, як на глухій вулиці передмістя. Більшість автобусів стояло, і лише час від часу приватні автомобілі їздили з колишнім оптимізмом. Старший інспектор Дейві звернув у глухий провулок, дійшов до кінця і повернувся назад. Він звернув знову, здавалося, без усякої мети, і пішов спочатку по одному боці вулиці, потім по другому. Проте ходив він не безцільно, насправді він блукав, наче кіт, навколо одного будинку — Бертрамового готелю. Уважно оглядав усе, що впадало в вічі на сході, заході, півночі та півдні від готелю: машини, поставлені на узбіччі хідника, і машини, припарковані у глухому завулку. Надто пильно обстежував стоянку

машин, одна з них привернула особливу його увагу. Він стиснув губи і тихо сказав:

— Ага, ти знову тут, красуне.

Він звірив номер і мовчки хитнув головою.

— Сьогодні увечері ФАН-2266, та невже?

Він нахилився і злегка торкнувся пальцями номерного знаку, потім схвально кивнув головою.

— Непогано тебе обробили,— прошепотів він і рушив далі. Він дійшов до кінця стоянки, завернув праворуч раз і вдруге і знову вийшов на Понд-стріт десь за п'ятдесят метрів від входу до Бертрамового готелю, потім на хвилю зупинився, захоплено дивлячись на чудовий корпус іншої перегонової машини.

— І ти тут, крале,— промовив старший інспектор Дейві. — Твій номер такий самий, як я бачив останнього разу. Я так і думав, що в тебе той самий номер. А це означає,— він затнувся. — А втім, що це означає? — промурмотів він, звів голову і поглянув на небо. — Туман гусне,— сказав він сам собі.

Надворі біля дверей Бертрамового готелю стояв ірландський швейцар і вимахував руками, щоб зігрітися. Старший інспектор Дейві поздоровкався з ним.

— Добридень, сер. Мерзенна погода.

— Так, гадаю, навряд чи вийде сьогодні хто на вулицю без нагальної потреби. — Обертові двері крутнулися, надвір вийшла жінка середніх літ і нерішуче зупинилася на ґанку.

— Вам таксі, мадам?

— О Боже! Я хотіла йти пішки.

— Я б не радив вам, мем. Такий густющий туман! Навіть у таксі нелегко їздити.

— А ви гадаєте, можна знайти таксі? — з сумнівом запитала жінка.

— Постараюся. Зайдіть у приміщення і погрійтеся. Я прийду і скажу вам, якщо добуду таксі. — Він перейшов на благальний тон. — Якби не ви, мем, то сьогодні я взагалі не потикався б надвір.

— О Боже! Може, й ваша правда. Але на мене чекають друзі у Челсі. Не знаю, як бути. Певно, дуже важко буде повертатися сюди, як гадаєте?

Чергував Майкл Ґормен.

— Бувши на вашому місці, мем,— твердо сказав він,— я зайшов би до приміщення і зателефонував вашим друзям. Не личить такій шановній пані, як ви, виходити на вулицю в такий туманний вечір.

— Що ж, справді, мабуть, ви маєте рацію. Вона знову зайшла до приміщення.

— Мені доводиться за ними наглядати,— сказав Міккі Ґормен, звертаючись до Батька. — Такі люди звичайно хапають свою валізу, виходять у таку туманну ніч і блукають у районі Челсі, Кенсінгтона й де завгодно.

— Певно, у вас багатий досвід стосунків із дамами похилого віку? — сказав Дейві.

— О, так, справді. Це місце для них — другий дім. Бог їм у поміч. А ви як, сер? Не хочете взяти таксі?

— Навряд чи ви зможете добути мені таксі, якби я й захотів,— сказав Батько. — Тут їх, здається, не густо, але я не нарікаю.

— О, ні, одне таксі для вас я дістав би. Там, за рогом, є місце, де таксисти звичайно ставлять свої машини. Там вони гріються і щось п'ють, аби не заклякнути.

— Таксі мені не підходить,— зітхнув Батько.

Він тицьнув указівним пальцем у бік Бертрамового готелю. — Мені треба зазирнути всередину. На мене чекає праця.

— Невже зараз? Знов у зв'язку зі зникненням каноніка?

— Не зовсім так. Його знайшли.

— Знайшли? — швейцар тупо вп'яв у нього очі. — Де знайшли?

— Блукав із важкою травмою голови. З ним стався нещасливий випадок.

— Цього й слід було чекати. Певно, переходив дорогу, не роззираючись.

— Схоже на те,— сказав Батько.

Він кивнув головою, штовхнув у двері і зайшов досередини. Того вечора в залі було малолюдно. Він побачив, що міс Марпл сидить на стільці біля коминка, і міс Марпл також його побачила. Однак не подала

знаку, що пізнала. Він підійшов до конторки. Міс Ґорріндж, як звичайно, сиділа за своїми книгами.

"Трохи занепокоїлась, побачивши мене",— подумав він. То була хвилинна реакція, але він устиг це помітити.

— Ви пам'ятаєте мене, міс Ґорріндж,— звернувся він до неї,— цими днями я сюди заходив.

— Так, звичайно, пам'ятаю, старший інспекторе. Ви хочете з'ясувати ще щось? Вам потрібен Гамфрі?

— Ні, дякую. Навряд чи в цьому є потреба. Я просто хотів ще раз глянути на вашу реєстраційну книгу, якщо ваша ласка.

— Прошу,— вона підсунула її до нього.

Він розгорнув книгу і неквапно переглянув сторінки. Міс Ґорріндж мала таке враження, ніби він шукає якогось конкретного запису. Насправді ж було не так. Батько ще замолоду розвинув у собі певні здібності і міг творити чудеса. Йому нічого не варто було запам'ятати ім'я та адресу; наче фотограф, фіксував він їх у своїй пам'яті і тримав там протягом одного-двох днів. Згорнувши книгу, він похитав головою і повернув її назад.

— Здається, канонік Пеніфазер так і не приходив,— недбало кинув він.

— Канонік Пеніфазер?

— Ви знаєте, що він знову з'явився?

— Ні, ні, ніхто мені не казав. А де?

— Десь за містом. Здається, попав під машину. Нам зразу не повідомили, якийсь добрий самаритянин підібрав його і ходив за ним.

— О, я рада. Так, далебі, страшенно рада. Я так за нього тривожилася.

— Його друзі теж,— сказав Батько. — Я сподівався, що хтось із них зараз мешкає тут. Архідиякон, архідиякон... ніяк не пригадаю імені, та якби побачив, пригадав би.

— Томлінсон,— ґречно сказала міс Ґорріндж. —— Має прибути наступного тижня. З Солсбері.

— Ні, не Томлінсон, а втім, це не так важливо. — Він відвернувся. Того вечора у фойє було тихо.

Чоловік середнього віку й аскетичного вигляду читав якийсь кепсько надрукований текст, час від часу роблячи нотатки на берегах. Письмо було таке кострубате й дрібне, що важко було щось розібрати. Роблячи нотатки, він зловтішно посміхався. Було тут кілька подружніх пар, вони мешкали тут уже давно й не мали палкого бажання розмовляти одна з одною. Іноді сходилося двоє-троє душ, аби погомоніти про примхи погоди, вони їх тривожили, адже їм з родинами треба було якось дістатися потрібного місця.

— Я телефонував Сусанні і благав не їхати в машині. У тумані так небезпечно...

— А ось у центрі країни, кажуть, сонячна погода.

Старший інспектор звернув на них увагу мимохідь. Неквапливо й немовби без певної мети, він приступив до об'єкта свого зацікавлення. Міс Марпл сиділа біля коминка, спостерігаючи за ним, поки він до неї йшов.

— Так ви досі тут, міс Марпл? Я радий.

— Завтра від'їжджаю,— похвалилася міс Марпл. Це було виразно видно з її пози: вона сиділа рівно, не злягаючи на бильце стільця, як сидять у залі аеропорту чи залізничного вокзалу. її багаж, певна річ, був спакований, залишилося тільки покласти в валізу речі туалету та нічну сорочку.

— От і закінчилася моя двотижнева відпустка,— пояснила вона.

— Сподіваюся, чудово відпочили? Міс Марші відповіла не одразу.

— З одного боку — так. — Вона замовкла.

— А з другого — ні?

— Мені важко пояснити.

— Чи не заблизько сидите ви біля коминка? Тут надто гаряче. Чи не могли б ви перейти бодай у той куток?

Міс Марпл глянула в показаний куток, відтак на старшого інспектора Дейві.

— Мабуть, ви маєте рацію,— згодилася вона.

Він допоміг їй підвестися, взявши в неї торбинку та книгу, і посадовив її у тихому куточку, який щойно показав.

— Тут добре?

— Чудово.

— Чи знаєте ви, чому я запропонував пересісти?

— Гадали, що мені надто гаряче сидіти біля коминка. Вельми ґречно з вашого боку. Крім того ,— додала вона,— нашої розмови тут не почують.

— Ви маєте щось мені сказати, міс Марпл?

— Чому ви так думаєте?

— У вас такий вигляд, ніби маєте,— пояснив Дейві.

— Пробачте, що показувала це так відкрито,— сказала міс Марпл. — Я не хотіла говорити.

— А хіба що таке?

— Не знаю, чи повинна я це робити. Повірите, інспекторе, чого я не зношу, то це втручань. Я категорично проти. Хоча часто те, що вважаєш за добре, може заподіяти велику шкоду.

— Так само і в цьому разі, га? Зрозуміло. Ну, це цілком ваш клопіт.

— Іноді бачиш, як люди чинять так, що це здається комусь нерозумним і навіть небезпечним. Та чи має хтось право втручатися? Звичайно, ні, у мене така думка.

— Ви говорите про каноніка Пеніфазера?

— Канонік Пеніфазер? — вражено перепитала міс Марпл. — О, ні, о Боже, ні. Це не має до нього ніякої дотичності. Йдеться про дівчину.

— Про дівчину? Ось як! І ви гадали, я міг би допомогти?

— Не знаю,— відповіла міс Марпл,— просто не знаю. Але мене це дуже й дуже непокоїть.

Батько не став її примушувати. Він сидів зі спокійним і досить безглуздим виразом на обличчі. Він її не підганяв. Вона хотіла в міру своїх сил допомогти йому, а він був готовий зробити все можливе, щоб допомогти їй. Можливо, він був і не дуже зацікавлений. З другого боку, важко все передбачити.

— У газетах,— тихо, але чітко проказала міс Марпл,— повідомляють про судові процеси, про молодиків, про дітей та дівчат, які потребують "піклування та заступництва". Як на мою думку, в такого роду юридичному формулюванні відбивається реальне життя.

— Ви вважаєте, що згадана щойно дівчина, потребує піклування та заступництва?

— Так, так, я так вважаю.

— Кругом сирота?

— О, ні,— сказала міс Марпл. — Значною мірою не так, якщо можна так висловитися! Судячи з усього, її посилено опікають і дуже про неї піклуються.

— Вельми цікаво,— кивнув Батько.

— Вона мешкала в цьому готелі,— вела далі міс Марпл,— здається, з місіс Карпентер. Я знайшла її ім'я в реєстраційному журналі. Дівчину звуть Ельвіра Блейк.

Батько з неприхованою цікавістю зиркнув на неї.

— Це чудова дівчина, дуже молода, яку, як я вже казала, опікають і щодо якої виявляють заступництво. її опікун, полковник Даском,— дуже порядна людина, вельми чарівний чоловік. Певна річ, похилого віку, а наївність, либонь, жахлива.

— У опікуна чи в дівчини?

— Я маю на увазі опікуна,— сказала міс Марпл. — Дівчини я не знаю. Проте певна, що вона в небезпеці. Зовсім випадково я наткнулася на неї в парку. Вона сиділа у кав'ярні з якимось молодиком.

— Ах, он воно що,— сказав Батько. — Либонь, небажана особа: аферист, розбишака.

— Вельми приємний чоловік,— сказала міс Марпл. — Не такий уже й молодий, за тридцять. Із тих чоловіків, які, на мою думку, надто подобаються жінкам, та в нього брутальні риси обличчя — жорстокі, яструбині, хижі.

— І все ж, певно, він не такий поганий, як виглядає,— заспокійливо промовив Батько.

— Він ще гірший, ніж здається на вигляд,— заперечила міс Марпл. — Я певна. Він ганяє на великому перегоновому автомобілі.

Батько жваво звів очі.

— Перегоновий автомобіль?

— Так, я не раз бачила, як він стояв біля готелю.

— А номера не пам'ятаєте?

— Так, звичайно, пам'ятаю ФАН-2266. У мене була двоюрідна сестра-заїка,— пояснила міс Марпл. — Ось чому я добре запам'ятала номер.

Батько зачудовано зирнув на неї.

— Ви знаєте, хто він? — запитала міс Марпл.

— Мабуть, таки знаю,— неквапливо відповів Батько. — Напівфранцуз, напівполяк. Вельми відомий перегонник, три роки тому був чемпіоном світу, звуть Ладислав Малиновський. Ви цілком правильно оцінили деякі його риси. У нього лиха слава, сумнівні зв'язки з жінками. Інакше кажучи, пара для дівчини непідходяща. Проте в таких справах важко щось удіяти. Здогадуюсь: вона таємно з ним зустрічається, чи не так?

— Майже вгадали,— кивнула міс Марпл.

— Ви розмовляли з її опікуном?

— Я з ним не знайома,— відказала міс Марпл. — Тільки раз мене назвав йому наш спільний приятель. Я не хотіла б іти до нього — пощо розпускати плітки? От і подумала: чи не могли б ви якось зарадити?

— Спробую,— пообіцяв Батько. — Між іншим, вам приємно було б дізнатися, що ваш друг канонік Пеніфазер з'явився. Власною персоною.

— Невже! — жваво вигукнула міс Марпл. — Де?

— У селі Мілтон-Сент-Джоні.

— Оце так дивина. Що він там робив? Можете дати на це відповідь?

— Мабуть,— підкреслив це слово старший інспектор,— з ним стався нещасливий випадок.

— Який саме?

— Збила машина. Травма голови чи щось таке. Певно, його вдарили по голові.

— О, розумію,— міс Марпл на хвилину замислилася. — Він щось пам'ятає?

— Каже,— знову зробив наголос на першому слові старший інспектор,— що нічого не пам'ятає.

— Вельми цікаво.

— Ще б пак! Останнє, що пам'ятає — поїздка в таксі до кенсінґтонського аеродрому.

Міс Марпл спантеличено похитала головою.

— Знаю: таке буває за струсу мозку,— промурмотіла вона. — Він щось сказав із приводу цього випадку?

— Бурмотів щось за Єрихонські мури.

— Христос? — випалила міс Марпл. — Археологія, розкопи? А ще я пам'ятаю давню п'єсу, здається, містера Сутра.

— Увесь цей тиждень на північ Темзи в кінотеатрах ішов фільм "Єрихонські мури", в головних ролях Ольга Редберн і Варт Левін,— сказав Батько.

Міс Марпл кинула на нього недовірливий погляд.

— Певно, він пішов на цей фільм Кромвелівським шосе. Мабуть, вийшов об одинадцятій, а тоді повернувся сюди, але в такому разі, його мав хтось бачити, до півночі ще було далеко.

— Сів не в свій автобус,— припустила міс Марпл. — Чи щось на зразок цього...

— Скажімо, він повернувся сюди після півночі,— розмірковував уголос Батько. — Міг непомітно прослизнути до свого номера. Якщо так, то що сталося потім і чому він знову вийшов за три години?

Міс Марпл шукала підходящого слова.

— Я дотримуюся того погляду, що... Ах! — Вона здригнулася: з боку вулиці долинув оглушливий вибух.

— Газовий вибух у циліндрі мотора,— заспокоїв її Батько.

— Прошу пробачити, сьогодні все мене дратує, таке відчуття...

— Що має щось статися? Гадаю, ви не маєте підстав хвилюватись.

— Я завжди ненавиділа туман.

— Я хотів вам сказати, що ви мені дуже допомогли,— заявив старший інспектор Дейві. — Те, що ви тут розказали, лише дрібні деталі, проте вони доповнили картину.

— Отже, тут щось не так?

— Усе не так.

Міс Марпл зітхнула.

— Спочатку все здавалося дивним, не підвладним змінам, неначе повертаєшся в минуле, яке любиш і яким захоплюєшся. — Вона замовкла. — Звичайно, насправді було не так. Я зрозуміла (вважаю, я давно вже зрозуміла), що годі вернутися в минуле і цього не варто й прагнути, що життя по суті — рух уперед. Насправді життя — вулиця з однобічним рухом, чи не так?

— Щось таке,— погодився Батько.

— Пам'ятаю,— вела далі міс Марпл, у характерний для себе спосіб відхиляючись від основної теми,— пам'ятаю, я була в Парижі з мамою та бабусею. Ми подалися чаювати до готелю на Єлисейських Полях. Раптом моя мати роззир-нулася довкола і сказала:

— Кларо, їй-богу, я тут єдина жінка в жіночому капелюшку.

Так воно й було. Приїхавши додому, вона спакувала всі свої капелюшки та накидки і відіслала їх...

— На доброчинний базар? — співчутливо запитав Батько.

— О, ні, нікому на базарі вони не потрібні. Вона відіслала їх до театру з постійною трупою. Вони вельми високо їх оцінили. Даруйте,— отямилася міс Марпл,— на чому я зупинилася?

— Ви намалювали загальну картину цього готелю.

— Так, здавалося, все тут гаразд, та це було не так. Змішалися справжні люди й несправжні. Говорити з тими чи тими зосібна не було жодної змоги.

— Що означає ваше визначення — несправжні?

— Були справжні військові у відставці, та були й ті, хто тільки видавав себе за військового, айв армії ніколи не служив, священики, які насправді священиками не були, адмірали та капітани, що ніколи не служили на флоті. Моя подруга Селіна Гейзі спочатку розважала мене тим, що завжди намагалася дізнатися про знайомих їй людей (цілком природно, звичайно) і часто помилялася, бо вони виявлялись насправді не тими, за кого вона їх вважала. Та оскільки це почало траплятися аж надто часто, то воно й спонукало мене до роздумів. Навіть Розу, покоївку, дівчину напрочуд гарну, я запідозрила в тім, що й вона теж несправжня: і, якщо вам цікаво знати, вона — таки колишня акторка, чудова акторка. Тут вона одержує більшу платню, аніж на сцені.

— Але чому?

— Насамперед як частина декору. Мабуть, він тут цінується вище. Я рада, що від'їжджаю звідси,— провадила міс Марпл і ледь здригнулася. — Перше, ніж щось скоїться.

Старший інспектор Дейві здивовано глянув на неї.

— А що, по-вашому, може скоїтися?

— Якесь лихо,— відказала міс Марпл.

— Лихо — доволі широке поняття.

— Гадаєте, це надто мелодраматично? Але я маю певний досвід і то вельми багатий, пов'язаний з убивствами.

— З убивствами? — старший інспектор Дейві похитав головою. — Я не припускаю вбивства. Просто приємна, необтяжлива облава на кількох напрочуд розумних злочинців.

— Ні, тут інше. Вбивство — бажання вбивати — це не переступ розумного злочинця. Це, як би вам краще сказати? Це виклик Богові.

Він звів на неї очі і тихо, заспокійливо похитав головою.

— Жодного вбивства не буде,— запевнив він.

Знадвору долетів гострий, оглушливий ляскіт, ще гучніший, як раніше. За ним почулися вищання гальм і новий ляскіт.

Старший інспектор Дейві зірвався на рівні з незвичайною для такого товстуна спритністю. За лічені секунди він вибіг через обертові двері надвір.

II

Жіночий крик, сповнений жаху, розітнувся в тумані. Старший інспектор Дейві побіг на крик Понд-стріт. Перед ним невиразно забовваніла жіноча постать, притиснута до загороди. Він швидко підбіг до неї. Незнайомка була одягнена в довге блакитне хутряне пальто, обабіч обличчя спадало волосся. У нього промайнула думка, що він знає цю жінку, потім він зрозумів, що то лише худорлява дівчина. На асфальті біля її ніг лежало розпростерте тіло чоловіка в мундирі. Старший інспектор упізнав його. То був Майкл Ґормен.

Коли Дейві підбіг до дівчини, та вчепилась у нього обіруч і, тремтячи всім тілом, затинаючись, безладно забурмотіла:

— Мене намагались убити... В мене стріляли. Якби не він... — вона показала на нерухоме тіло біля її ніг. — Він відштовхнув мене і затулив собою, потім пролунав другий постріл... він упав. Він урятував мені життя. Мені здається, він поранений, тяжко поранений.

Старший інспектор укляк на одне коліно. Його ліхтарик погас. Високий ірландець-швейцар загинув як солдат. На лівому боці сорочки з'явилася мокра пляма, яка дедалі намокала кров'ю, що юшила з рани. Дейві закотив повіку на оці, помацав пульс і знову підвівся.

— Усе скінчено,— проголосив він. Дівчина різко вигукнула:

— Ви сказали — він мертвий? О, ні, ні. Він не повинен померти!

— Хто у вас стріляв?

— Не знаю. Я залишила машину за рогом і йшла попід загородою, прямуючи до готелю. Раптом пролунав постріл, біля вуха просвистіла куля, а потім він — швейцар із Бертрамового готелю — помчав вулицею до мене, затулив мене грудьми, і відразу ж пролунав другий постріл... мені здається... мені здається, там хтось сховався.

Старший інспектор Дейві глянув туди, куди вона показувала. По цей бік готелю, трохи нижче від рівня вулиці містилося старовинне подвір'я з хвірткою, до якої спускалося кілька сходинок. Оскільки там розташувалися лише складські приміщення, хвірткою майже не користувались, але людина легко б там сховалася.

— Ви його бачили?

— Мигцем. Він промайнув повз мене, як привид. Усе було повите густою мрякою.

Дейві кивнув головою. Дівчина істерично заголосила.

— Кому треба було вбивати мене? Чому мене хотіли вбити? І це вже вдруге. Не розумію навіщо.

Схопивши дівчину одною рукою, старший інспектор Дейві другою занишпо-рив у кишені. Проникливий звук поліцайського свистка прорізав млу.

Міс Ґорріндж, що сиділа в залі Бертрамового готелю, гостро глянула з-за столу. Один із двох відвідувачів теж звів очі.

Генрі, що збирався поставити на стіл склянку зі старим бренді, так і закляк із склянкою в руці. Міс Марпл сиділа у фотелі, стискаючи бильця. Адмірал у відставці насмішкувато кинув:

— Нещасливий випадок! У тумані зіткнулись автомобілі.

Обертові двері крутнулися від поштовху знадвору, і всередину зайшов, судячи з вигляду, поліцай, на диво гладкий. Він підтримував рукою дівчину у блакитному хутряному кожушку. Та ледве переставляла ноги. Поліцай трохи збентежено розглянувся довкола, сподіваючись на допомогу. Міс Ґорріндж із готовністю вийшла їм назустріч із-за конторки. Але ту ж мить спустився ліфт, і звідти виринула висока на зріст жінка. Дівчина випручалася з поліцаєвих рук і, охоплена відчаєм, бігцем перетяла залу.

— Мамо! — вигукнула вона. — О мамо, мамо! — і, ридаючи; впала на руки Бесс Седжвік.

Розділ двадцять перший

Старший інспектор Дейві знову сів у фотель і глянув на двох жінок, що сиділи напроти нього. Годинник показував пів на першу ночі. Поліцаї сновигали туди-сюди. Лікарі, дактилоскопісти, працівники швидкої допомоги — всі тепер скупчились у цій кімнаті, яку віддала адміністрація готелю для розв'язання правничих питань. По один бік столу сидів старший інспектор Дейві, з другого боку сиділи Бесс

Седжвік та Ельвіра. Під стіною притулився і щось писав поліцай, а біля дверей сидів агент розшуку сержант Ведел.

Батько замислено дивився перед себе на двох жінок. Матір і дочку. Він помітив між ними велику зовнішню схожість і збагнув, чому в тумані взяв Ельвіру Блейк за Бесс Седжвік. Та тепер, дивлячись на них, був більше вражений не схожими, а відмінними їхніми рисами. Насправді вони не були подібні, за винятком кольору обличчя. І все ж він не міг позбутися думки, що тут, перед ним, сидять позитивний і негативний різновиди однієї й тієї самої людини. У Бесс Седжвік усе було позитивне. Діяльна, енергійна, магнетично приваблива жінка. Він захоплювався леді Седжвік. Він нею завжди захоплювався, захоплювався її мужністю, його завжди хвилювали її подвиги. Читаючи недільні газети, він бурмотів:

— Ні, сухою з води вона не вийде!

Та вона незмінно виходила! Він навіть уявити собі не міг, що вона досягне кінцевого пункту маршруту, а вона досягла. Надто захоплювався він її витривалістю. Вона перетерпіла аварію в літаку, кілька автомобільних аварій, двічі на перегонах падала з коня і, незважаючи на все це, явилася сюди, наче й не було нічого. Таку жваву людину просто неможливо було не помітити. Він ладен був скинути перед нею капелюха. Звичайно, колись вона зазнає краху. Та як же ти довго провадила красиве життя! Він дивився по черзі то на матір, то на дочку. Він міркував, він посилено міркував.

У Ельвіри Блейк, думав він, усе було повернуте досередини, в її душу. Бесс Седжвік усе своє життя підкорила своїй залізній волі. Ельвіра, здогадувався він, жила інакше. Вона скорялася, думав він, вона улесливо всміхалася, а потім вислизала наче крізь пальці. "Хитра,— сказав він сам собі, гідно оцінивши цей факт. — Тільки так, гадаю, вона здатна досягти успіху. Вона ніколи не зможе поводитися зухвало або накидати свою волю. Ось чому, гадаю, люди, які її опікають, не мають ані найменшого уявлення про те, що вона намислює. Цікаво, думав він,

чого вона прибігла до готелю такого пізнього туманного вечора. Він хотів зразу ж запитати її про це, але навряд чи вона дасть правдиву відповідь. Ось як, подумав він, ця сердешна дитина захищається. Вона прийшла сюди зі своєю матір'ю чи знайти матір? Це останнє було цілком можливе, проте він так не думав. Ні хвилини. Раптом йому згадався великий спортивний автомобіль із номерним знаком ФАН-2266. Ладислав Малиновський має бути десь поблизу, бо машина його тут".

— Ну,— добродушно звернувся Батько до Ельвіри. — Як почуваєтесь тепер?

— Зі мною все гаразд,— відказала Ельвіра.

— Чудово. Я хотів би, щоб ви відповіли на кілька запитань, якщо здужаєте. Бачте, у таких випадках важить час. У вас стріляли двічі і вбили людину. Ми хочемо знати якнайбільше про вбивцю.

— Скажу вам усе, що зможу, але все це так несподівано. Та у тумані важко щось розгледіти. Сама не маю уявлення, хто це міг бути, ані як він виглядав. Усе це було так жахливо.

— Ви сказали, хтось намагався вбити вас удруге. Отже, і раніше на вас учиняли замах?

— Невже я це казала? Не пам'ятаю. — Вона неспокійно кліпала очима. — Невже я так сказала?

— О, це справді так,— запевнив Батько.

— Мабуть, я просто була в істериці.

— Ні,— заперечив Батько,— не думаю. Вважаю, ви сказали те, що думали.

— Це могло бути плодом моєї уяви,— припустила Ельвіра і знову неспокійно закліпала очима.

Утрутилася Бесс Седжвік. Вона спокійно звернулася до доньки:

— Краще відкрийся йому, Ельвіро.

Ельвіра кинула на матір швидкий, неспокійний погляд.

— Вам не слід хвилюватися,— заспокоїв її Батько. — Поліція добре знає, що дівчата не завжди щирі з матір'ю та опікунами. Ми не судимо надто за такі речі, але повинні знати про них — в інтересах справи.

Бесс Седжвік запитала:

— Це сталося в Італії?

— Так,— призналася Ельвіра. Батько запитав:

— Здається, ви там вчилися у школі чи на курсах, як це нині зветься?

— Так. Я вчилась у приватній гімназії графині Мартінеллі, нас там було вісімнадцятеро-двадцятеро чоловік.

— І ви вважали, що хтось намагався вас убити? Як це було?

— Ну, на мою адресу надіслали коробку шоколаду, а з нею — поштову листівку, де було написано по-італійському закрутистим письмом. Знаєте, як пишуть такі листівки,— "To the bellissima Signorina*1,— приблизно так. Ну, ми з подругами посміялися над цим та й давай міркувати, хто її міг би надіслати.

— Вона надійшла поштою?

— Ні, поштою не могла, просто лежала в моїй кімнаті. Хтось, мабуть, її підкинув.

— Ясно. Певно, підкупили котрогось служника. Наскільки я розумію, ви не довели цього до відома графині?

Ледве помітна посмішка ковзнула по Ельвіриному обличчю.

— Ні, ні. Звичайно, ми не сказали. Хоч би що там було, ми відкрили коробку і побачили чудовий шоколад. Різних гатунків, але було там і кілька фіалкових кремів. Це той шоколад, де згори утворюються кристалики фіолетової барви. Мій улюблений. І, природно, я перша з'їла кілька плиток. А за якийсь час, уночі, відчула страшенний біль. Я не здогадалася, що причиною був шоколад, просто подумала, що, мабуть, чи не з'їла щось за обідом.

— Хтось іще захворів?

— Тільки я. Ну, спершу було дуже зле, але надвечір другого дня я почувалася чудово. За два дні з'їла ще кілька шоколадних цукерок і знову відчула біль. Я похвалилася Бріджет — своїй близькій подрузі. Ми переглянули шоколадні цукерки і виявили в них на споді дірочку, також заповнену кремом. От ми й вирішили, що хтось поклав усередину отруту, але тільки в цукерки з фіолетовим кремом — з тим, щоб я їх з'їла.

— Ніхто більше не заслаб? —Ні.

— Отже, ніхто більше не їв фіолетових цукерок?

— Ні, навряд чи їх їли. Бачте, то був мій подарунок, і вони знали, як я люблю фіолетові цукерки. Тож їх залишили для мене.

— Хоч би хто був той хлопець, він дуже ризикував,— зауважив Батько. — Могла отруїтися вся школа.

— Нісенітниця! — скрикнула леді Седжвік. — Неймовірна нісенітниця! Ніколи ще не чула такого глупства!

Старший інспектор Дейві злегка підвів руку.

— Будьте ласкаві,— сказав він і знову звернувся до Ельвіри. — Це мене дуже цікавить. Отже, ви так і не сказали графині?

— Ні, ми не казали. Вона зчинила б страшенний галас.

— Що ви зробили з шоколадними цукерками?

— Викинули,— сказала Ельвіра. — Смачні були цукерки,— з жалем додала вона.

— Ви так і не намагалися дізнатись, хто їх надіслав? Ельвіра явно зніяковіла.

— Бачте, я гадала, що це міг бути Гвідо.

— Як? — бадьоро перепитав старший інспектор Дейві. — Хто такий Гвідо?

— О, Гвідо! — Ельвіра замовкла і зиркнула на матір.

— Будь розумницею,— попрохала Бесс Седжвік. — Розкажи старшому інспекторові Дейві про Гвідо, хоч би хто той був. Кожна дівчина у твоєму віці має свого Гвідо. Може, здибала його на вулиці, га?

— Так, саме тоді, коли нас водили до опери. Там він до мене й озвався. Гарний, вельми симпатичний хлопець. Іноді я бачила його дорогою на заняття. Він, звичайно, передавав мені записки.

— І, звичайно ж,— сказала Бесс Седжвік,— ти відчайдушно брехала, придумувала з подругами плани, а потім примудрялася вислизати і зустрічатися з ним. Правда ж?

Ельвіра мусила зізнатися.

— Іноді Гвідо примудрявся...

— Як прізвище Гвідо?

— Не знаю,— відповіла Ельвіра. — Він ніколи мені не казав. Старший інспектор Дейві всміхнувся до неї.

— Волієте не казати? Добре. Гадаю, ми з'ясуємо правду і без вашої допомоги, якщо це справді так. А звідки ви взяли, що той молодик, який вас чи не кохав, захотів вас убити?

— О, цим він погрожував часто. Між нами раз у раз спалахували сварки. Він приводив своїх приятелів, а я вдавала, ніби вони більше мені подобаються, аніж він, і тоді його опадала лють, і він аж сатанів. Він попередив, щоб я ретельно обмірковувала свої вчинки, що я не можу просто так із ним порвати. Що коли я не буду йому вірна, він мене порішить! Я просто думала, ніби він розігрує якусь мелодраматичну роль! — Ельвіра раптом посміхнулась. — Авжеж, це скоріше скидалося на жарт, я не думала, що його погрози реальні та серйозні.

— Ну,— виснував старший інспектор Дейві,— навряд, щоб такий молодик, як ви описали, направду поклав отруту в шоколад і надіслав його вам.

— Так, я сумнівалася теж,— зауважила Ельвіра. — І все ж, мабуть, це справа його рук, бо я не уявляю когось іншого. Тож душа в мене була не на місці, а потім, повернувшись сюди, я одержала записку. — Вона замовкла.

-Яку?

— Вона надійшла у конверті й була видрукувана на машинці. Ось н текст: "Будь напоготові, хтось хоче тебе вбити".

Старший інспектор Дейві підвів брови:

— Невже? Вельми цікаво. Еге ж, надзвичайно цікаво. І це вас бентежило? Вам було страшно?

— Авжеж. І я почала міркувати, кому могло б хотітися усунути мене зі свого шляху. Я спробувала з'ясувати, чи справді я дуже багата.

— Ну, ну.

— А потім у Лондоні стався ще один випадок. Я була в метро, і на платформі юрмилися люди. Мені здалося, ніби хтось спробував турнути мене на колію.

— Бідолашна дитино! — вигукнула Бесс Седжвік. — Облиш вигадувати. Батько знову ледь підвів руку.

— Так,— винувато сказала Ельвіра. — Не виключено, що все це плід моєї уяви, але по сьогоднішній лихій пригоді мені видається, ніби таке справді могло бути. — Вона раптом обернулася до Бесс Седжвік і палко вигукнула: — Мамо! Ти повинна знати, хто хоче мене вбити? Хто це може бути? Невже в мене є вороги?

— Бійся Бога, які в тебе вороги! — нетерпляче сказала Бесс Седжвік. — Не будь дурною. Ніхто не збирається тебе вбивати. Навіщо це?

— Хто ж тоді стріляв у мене ввечері?

— У такий туман,— сказала Бесс Седжвік,— тебе могли з кимось переплутати. Ви не припускаєте такої можливості? — спитала вона, звертаючись до Батька.

— Так, гадаю, таке цілком можливе,— відказав старший інспектор Дейві. Бесс Седжвік пильно глянула на нього. Йому навіть здалося, ніби вона тихо сказала: "пізніше".

— Добре,— бадьоро сказав він,— краще обговоримо зараз деякі інші факти. Звідки ви йшли увечері? Чого ви йшли такого мрячного вечора Понд-стріт?

— Вранці я відвідала навчальні заняття з мистецтва, потім пішла обідати зі своєю подругою Бріджет. Вона мешкає на майдані Сіслоу. Ми пішли до кінотеатру, а коли вийшли, упав туман, він дедалі густішав — от я й подумала, що, мабуть, краще не їхати додому.

— Ви вмієте кермувати, га?

— Так, торік улітку я склала іспит і одержала права. Щоправда, з мене ще не бозна-який водій і в тумані їздити я боюся. Ось чому мати Бріджет запропонувала мені залишитися на ніч. Я зателефонувала двоюрідній сестрі Мільдред, у якої я мешкаю в Кенті.

Батько кивнув головою.

— Я повідомила, що залишаюся на ніч. Вона відповіла, що це вельми розумно.

— А що далі? — запитав Батько.

— Зненацька туман немовби порідшав. Ви ж бо знаєте, які тут тумани. Тож я заявила, що таки поїду до Кента. Попрощалася з Бріджет і вирушила в путь. Потім знову впав туман. Мені це було дуже неприємно. Я потрапила у смугу густої мли і збилася зі шляху. Я не знала, де я. За якийсь час зрозуміла, що опинилася біля лондонського Гайд-парку і дійшла висновку, що було б шаленством їхати до Кента в такому тумані. Спочатку я мала намір повернутися до Бріджет, та потім згадала, що збилася зі шляху. І тут до мене дійшло, що я зовсім близько від цього затишного готелю, куди дядько Дерек водив мене після мого повернення з Італії. От я й подумала — поїду туди, може, мені дадуть номер. Я дуже легко знайшла готель — за місцем автостоянки — і рушила вулицею до готелю.

— Ви когось зустріли чи хтось ішов неподалік від вас?

— Смішно сказати, але мені справді здалося, ніби хтось позад мене йде. Звичайно, Лондон людьми кишить, проте в такому тумані чуття загострюються. Я стала і прислухалася, але кроків більше не було, і я подумала, що мені причулося. На той час до готелю вже було як рукою кинути.

— А потім?

— А потім зовсім зненацька гримнув постріл, Як я вам уже казала, куля, здається, пролетіла біля правого вуха. Швейцар, що стояв біля готелю, побіг до мене і затулив мене своїм тілом. І раптом розлігся другий постріл. Він... він упав, і я скрикнула.

Вона вся тремтіла. її мати озвалася до неї:

— Заспокойся, дівчино,— тихо, але твердо мовила Бесс. — Заспокойся. — Зазвичай так Бесс Седжвік зверталася до своїх коней, і ці

слова справили не менше враження і на її дочку. Ельвіра глянула на неї, злегка вирівнявши спину і знову заспокоїлася.

— От і добре,— похвалила Бесс.

— Потім прийшли ви,— звернулася Ельвіра до Батька. — Свиснули у свій свисток і звеліли поліцаєві відвести мене до готелю. Тільки-но я зайшла досередини, як побачила... побачила матір. — Вона обернулася і глянула на Бесс Седжвік.

— А це вже щось означає,— кинув Батько. Його дебеле тіло ледь зворухнулося на стільці.

— Ви знайомі з чоловіком на ім'я Ладислав Малиновський? — запитав Батько. Він говорив рівним, недбалим тоном і, хоча не дивився на дівчину, проте чуйно запримітив її перелітне, ледь чутне зітхання. Він дивився не на дочку, а на матір.

— Ні,— трохи помовчавши, відказала Ельвіра. — Ні, я його не знаю.

— О,— здивувався Батько,— а я гадав, ви з ним знайомі. Гадав, сьогодні увечері він був тут.

— О, навіщо йому сюди приходити?

— Проте його машина тут,— сказав Батько. — Ось чому я подумав, що він теж чи не був тут.

— Я не знаю його,— відповіла Ельвіра.

— Тоді я помилився,— сказав Батько.— А ви, звичайно, його знаєте,— він повернув голову до Бесс Седжвік.

— Звичайно,— сказала Бесс Седжвік.— Знаю вже багато років,— додала вона, ледь посміхнувшись. — Бачте, він божевільний, жене як дідько, він невдовзі скрутить собі в'язи. Півтора року тому він розбився вщент.

— Так, пам'ятаю, читав про це,— сказав Батько. — Більше не бере участі в перегонах, га?

— Ні, ще ні. І навряд чи братиме.

— Ви дозволите мені лягти у ліжко,— жалібно запитала Ельвіра. — Страшенно стомилася, далебі.

— Будь ласка, можете йти,— сказав Батько. — Розказали все, що знаєте?

— О, так.

— Я піду з тобою,— проголосила Бесс. Мати з дочкою пішли разом.

— Вона добре його знає,— сказав Батько.

— Ви певні? — запитав сержант Ведел.

— Мені це відомо. Кілька днів тому вона пила з ним чай у Парку.

— А як ви довідались?

— Багатостраждальна стара дама сказала. Сумнівалася, що він підходяща пара для молодої дівчини. Звичайно, він їй не годиться в приятелі.

— Зважаючи на те, що він і мати... — Ведел делікатно вмовк. — Ходять чутки. Так, може, правда, а може,— ні.

— У такому разі постає запитання, за котрою з них він справді упадає? Батько пропустив запитання повз вуха. Він сказав:

— Я хочу з ним познайомитися. Він украй мені потрібен. Його машина тут — зразу за рогом.

— Гадаєте, він направду зупинився в готелі?

— Ні. Це явно виходило б за рамки картини. Навряд чи він був тут. Як і приїздив сюди, то тільки для зустрічі з дівчиною. Я б сказав, вона приходила саме для того, щоб з ним зустрітися.

Двері відчинилися, і знову з'явилася Бесс Седжвік.

— Я повернулася,— сказала вона,— щоб із вами побалакати. Вона перевела очі з нього на двох інших чоловіків.

— Чи не можна віч-на-віч? Я дала всі відомості, які маю на цей час. А проте хотіла б ще побалакати з вами сам на сам.

— Не смію вам відмовити,— сказав старший інспектор Дейві. Він махнув головою, молодий констебль узяв записника і зник. Слідом за ним вийшов Ведел.

— Слухаю вас,— повернувся до неї старший інспектор Дейві. Леді Седжвік сіла навпроти нього.

— Щодо історії з отруєними цукерками,— сказала вона. — Все це дурниці. Цілковите безглуздя. Я не вірю в такі випадки.

— Не вірите?

— А ви?

Батько недовірливо похитав головою.

— Ви вважаєте, що ваша дочка все це вигадала?

— А хіба ні?

— Ну, якщо не знаєте ви,— сказав старший інспектор Дейві,— то звідки знати мені? Вона — ваша дочка. Можна припустити, що ви її знаєте краще за мене.

— Я взагалі нічого про неї не знаю,— гірко сказала Бесс Седжвік. — Я не бачила її і не мала з нею ніяких зв'язків, відколи їй виповнилося два роки. Тоді я втекла від свого чоловіка.

— О, так. Усе це я знаю. Це вельми цікаво. Бачте, леді Седжвік, звичайно суд дає матері, хай вона й винна у розлуці, право опіки над дитиною, якщо вона того бажає. Виходить, ви не просили про це, ви не бажали цього?

— Я гадала, для неї так буде краще.

— Чому?

— Я сумнівалася, що вона почуватиме себе в безпеці зі мною.

— З моральних міркувань?

— Ні, не з моральних. У наш час багато адюльтерів. Дітям доводиться знати про це, з цим рости. Ні. Просто я ненадійна людина.

Спосіб мого життя не можна назвати спокійним. Нічого не вдієш. Така я вродилася. Мені судилося жити в небезпеці. Я не звичайна, законослухняна громадянка. Я гадала, що для Ель-віри було б краще дістати звичайне, нормальне англійське виховання, щоб про неї піклувалися, щоб її опікали.

— Проте без материнської любові?

— Я думала, якщо вона мене полюбить, то накличе на себе лихо. О, ви, мабуть, не повірите, але я почувала саме це.

— Розумію. Ви і нині вважаєте, що мали рацію?

— Ні,— сказала Бесс— Ні, я так не думаю. Тепер я думаю, що, мабуть, помилялася.

— Ваша дочка знайома з Малиновським?

— Я певна, що ні. Вона сама так казала. Ви чули її слова.

— Атож, чув.

— То в чому ж річ?

— Бачте, вона боялася, коли сиділа тут. Наша професія зобов'язує нас знати причину страху, коли ми з ним стикаємося. Вона боялася. Чому? Хай навіть історія з шоколадом сумнівна — на її життя вчиняли замах. Випадок у метро міг справді мати місце.

— Глупство. Справжній трилер.

— Можливо. Але подібні випадки трапляються, леді Седжвік. Частіше, аніж ви гадаєте. Чи можете ви сказати, хто міг бути зацікавлений у вбивстві вашої дочки?

— Ніхто, абсолютно! — палко вигукнула вона. Старший інспектор Дейві зітхнув і похитав головою.

Розділ двадцять другий

Старший інспектор Дейві терпляче ждав, поки місіс Мельфорд закінчить розмову. То була пренеприємна бесіда. Двоюрідна сестра Мільдред здавалася непослідовною, недовірливою і взагалі пришелепуватою. Можливо, то була особиста Батькова думка.

її міркування про Ельвірині добрі манери, золотий характер, клопоти з зубами, дивні вибачення по телефону викликали серйозні сумніви щодо того, чи Ельвірина подруга Бріджет справді підходяща для неї подруга. Всі ці питання враз постали перед старшим інспектором. Місіс Мельфорд нічого не знала, нічого не чула, нічого не бачила і, певно, мало що розуміла.

Коротка телефонна розмова з Ельвіриним опікуном була ще безпліднішою, хоча, на щастя, не такою багатослівною.

— Марна розмова,— процідив він крізь зуби сержантові, поклавши рурку. — Наче китайська мавпа: не бачу нічого поганого, не слухаю нічого поганого, не кажу нічого поганого. Все лихо в тім, що кожен із тих, хто спілкується з цією дівчиною, прошу зрозуміти мене правильно, далеко не ідеальний. Забагато гарних людей, які уявлення не мають про зло. На відміну від моєї старої дами з Бертрамового готелю.

— Так, саме її я маю на увазі. Вона прожила довге життя і має великий досвід, розпізнає зло, уявляє його, передчуває і сміливо

виходить з ним на герць. А тепер поміркуймо, що ми можемо вивідати у подруги Бріджет.

Шалені труднощі цієї розмови були щонайщільніше пов'язані з мамою Бріджет, балачка з Бріджет без посередництва матері вимагала від старшого інспектора Дейві кмітливості й лестощів.

Треба визнати: Бріджет йому вміло допомагала. Після багатьох стереотипних запитань і відповідей, після жахливих зойків матері Бріджет, коли та почула, як Ельвіра ледве уникнула смертельної небезпеки, Бріджет нагадала:

— Нене, час скликати опікунську раду. Ти казала, це дуже важливо.

— О Боже, Боже,— зітхнула мати Бріджет.

— Ти ж бо знаєш, мамусю, без тебе вони заблукають у трьох соснах.

— О, так, звичайно. Та, може, мені слід...

— Заспокойтеся, мадам, усе буде гаразд,— по-батьківському тепло, добродушно звернувся до неї старший інспектор Дейві. — Не варто турбуватися. Можете собі йти. Я закінчив усі важливі справи. Далебі, ви сказали мені все, що мене цікавило. Залишилося одне-двоє банальних запитань про італійське оточення. Гадаю, ваша дочка Бріджет зможе стати мені у пригоді.

— Що ж, Бріджет, якщо ти вважаєш, що зможеш відповісти...

— О, звичайно, зможу, мамусю,— запевнила Бріджет.

Нарешті, після довгої метушні, мати Бріджет подалася на засідання комісії у справах опікунства.

— О Боже,— полегшено зітхнула Бріджет, зачинила парадні двері і повернулася на місце. — Що й казати, з неньками тяжко.

— Мені це часто кажуть,— підхопив старший інспектор Дейві. — Багато молодих жінок мають силу-силенну клопотів із матерями.

— А я гадала, ви скажете інакше,— зауважила Бріджет.

— О, так, скажу, скажу,— відповів Дейві. — Проте не так, як це уявляють молоді дівчата. Тепер, гадаю, можна розповісти мені трохи більше.

— Справді, при матінці я не могла говорити відверто,— пояснила Бріджет. — Але, звичайно, відчуваю, як важливо, щоб ви дізналися про все якнайбільше. Я знаю: Ельвіру щось страшенно бентежило і лякало. Вона, звичайно, і думки не припустила б, що їй загрожує небезпека, але вона таки їй загрожувала.

— Я припускаю таку можливість. Звичайно, я не хотів докладно вас розпитувати при вашій матері.

— О, ні,— сказала Бріджет,— не треба, щоб мати про це чула. Такі речі вкидають її у жахливий стан, вона роздзвонить про все кожному. У мене така думка: якщо Ельвіра не хоче, щоб про щось таке дізналися...

— Насамперед,— урвав старший інспектор Дейві,— я хочу знати про коробку шоколадних цукерок. Наскільки я розумію, в Італії їй надіслали коробку цукерок, і ті цукерки, можливо, були отруєні.

Бріджет здивовано витріщила очі.

— Отруєні? — перепитала вона. — О, ні, я так не думаю. Хоча...

— Щось сталося?

— О, так. Надіслали коробку шоколаду, Ельвіра наїлася цукерок і тої ночі відчула себе дуже зле. Не на жарт захворіла.

— Але не запідозрила отруєння?

— Ні, хоча — так, вона таки казала, що хтось намагався отруїти когось із нас, тож ми ретельно обстежили шоколад: ану ж у ньому й справді якась отрута!

— Ну і як?

— Нічого там не було,— сказала Бріджет. — Принаймні, судячи з наслідків нашого огляду.

— Може, ваша подруга, міс Ельвіра, все ж була іншої думки?

— Що ж, може, й так, проте нічого нам більше не казала.

— І все ж ви вважаєте, що вона когось боялася?

— Тоді я так не думала і нічого не помічала. Лише тут, за якийсь час...

— Що ви можете сказати про такого собі Гвідо? Бріджет захихотіла.

— Він по самі вуХа закохався в Ельвіру,— відповіла вона.

— І ви з вашою подругою часто з ним зустрічалися?

— Що ж, я не від того, щоб вам розказати,— промовила Бріджет. — Врешті-решт, ви ж поліція. Для вас це не важливо, сподіваюсь, ви

розумієте. Графиня Мартінеллі була страшенно сувора або вдавала, ніби сувора. Звичайно, ми пускалися на всілякі хитрощі. Розумієте, ми грудьми стояли одне за одного.

— І, мабуть, відчайдушно брехали?

— Еге ж, доводилося,— зізналася Бріджет. — А що було робити, коли графиня така недовірлива?

— Отже, ви зустрічалися з Гвідо. Чи він коли погрожував Ельвірі?

— О, не було поважних підстав.

— Може, вона зустрічалася ще з ким-небудь?

— Ах, ви про це, ну, не знаю.

— Прошу вас, міс Бріджет, відкрийтеся мені. Бачте, це може бути життєво важливим.

— Так, так, розумію. Еге ж, хтось у неї був. Не знаю, хто саме, але був ще один, вона завше про нього пам'ятала і брала його наповажне. Гадаю, це було дуже серйозно.

— Зустрічалася з ним?

— По-моєму, так. Бачте, вона казала, що зустрічається з Гвідо, але насправді то була зовсім інша людина.

— Не скажете, хто саме?

— Ні,— непевно відповіла Бріджет.

— Часом не автоперегонник на ймення Ладислав Малиновський? Бріджет здивовано зиркнула на нього.

— Отже, ви знаєте?

— Я не помиляюся?

— Ні, гадаю, ні. Вона мала його фото, видерте з газети. Зберігала в панчосі.

— Може, просто портрет якогось кіногероя?

— Не відпадає, звичайно, але навряд.

— Вона зустрічалася з ним, у цій країні, як на вашу думку?

— Не знаю. Бачте, я справді не знаю, що вона поробляла після повернення з Італії.

— Приїздила в Лондон до зубного лікаря,— нагадав Дейві. — Так, у всякому разі, запевняла. А натомість прийшла до вас. Вона зателефонувала місіс Мель-форд і розповіла якусь історію про стару гувернантку.

Бріджет ледь чутно захихотіла.

— То була брехня, чи не так? — посміхнувся старший інспектор. — Куди вона насправді подалася?

Бріджет помовчала, відтак відповіла:

— Вона їздила до Ірландії.

— Он як! До Ірландії? Чого?

— Не казала. Згадала тільки, що треба щось з'ясувати.

— Не знаєте, куди саме вона поїхала до Ірландії?

— Напевно не знаю. Вона згадувала якусь назву, чи то Болі, чи то Боліговлен.

— Ясно. Ви певні, що вона їздила до Ірландії?

— Я проводжала її в Кенсінгтонський аеропорт. У неї був рейс літаком компанії "Ер-Лінгус".

— Коли повернулася?

— Другого дня.

— Теж літаком?

— Так.

— Цілком певні, що літаком?

— Ну, звісно, а як же!

— Вона брала квиток на зворотний рейс?

— Ні, не брала. Це я добре пам'ятаю.

— Вона могла повернутися іншим шляхом, га?

— Так, звичайно.

— Наприклад, потягом?

— Вона про це не казала.

— Але не казала і про те, що повернеться літаком, га?

— Ні,— погодилася Бріджет. — Але навіщо їй повертатися пароплавом чи потягом, а не літаком?

— Ну, дізнавшись про те, що її цікавило і не мавши нічлігу, вона могла наважитися повернутись потягом.

— Так, цілком може бути. Дейві ледве помітно посміхнувся.

— Не можу собі уявити, щоб ви, дівчата,— сказав він — сьогодні вирушали кудись не літаком.

— Справді,— погодилася Бріджет.

— Хоч би що там було, вона повернулася до Англії. А що потім? Прийшла до вас чи зателефонувала?

— Зателефонувала.

— У яку пору дня?

— Здається, вранці. Так, десь об одинадцятій чи дванадцятій.

— І що сказала?

— Ну, тільки запитала, чи все гаразд.

— І ви підтвердили?

— Ні, бо зателефонувала місіс Мельфорд, а мати взяла рурку, виникло досить скрутне становище, і я не знала, що казати. Тож Ельвіра заявила, що не поїде на майдан Онслоу, що зателефонує своїй двоюрідній сестрі Мільдред і постарається вигадати якусь історію.

— І це все, що ви можете пригадати?

— Це все,— сказала Бріджет, замовчуючи дещо інше. Вона думала про містера Болларда і про браслет. Певна річ, вона не збиралася зізнаватися в цьому старшому інспекторові Дейві.

Батько добре знав, що від нього щось приховують. І міг тільки сподіватися, що це не причетне до його розслідування. Він знову запитав:

— Гадаєте, ваша подруга справді чогось або когось боялася?

— Так, у мене така думка.

— Вона казала вам про це чи ви їй?

— О, я запитала навпростець. Спочатку вона заперечувала, потім зізналася, що боїться. І я знаю, їй загрожувала,— палко провадила Бріджет,— їй загрожувала небезпека. Вона не мала жодного сумніву. Проте я не знаю, що там було і як, нічогісінько про це не знаю.

— Ви остаточно в цьому переконалися того самого ранку, коли вона повернулася з Ірландії?

— Так, так, саме тоді я в цьому переконалася.

— Того самого ранку, коли вона, можливо, повернулася потягом?

— Це малоймовірно. Чому б вам не спитати її?

— Врешті-решт, я так, мабуть, і зроблю. Проте не хочеться загострювати увагу на цьому питанні, надто нині. Це може неабияк ускладнити їй життя.

Бріджет зробила великі очі.

— Що ви маєте на увазі?

— Мабуть, ви не пам'ятаєте, міс Бріджет, але тої ночі, певніше, рано-вранці, вчинено пограбування потяга.

— Ви хочете сказати, що Ельвіра була в тому потязі й не прохопилася мені ані словом?

— Припускаю, що це малоймовірно,— зауважив Батько. — Проте мені спало на думку, що вона могла побачити щось чи когось або стався якийсь інцидент, пов'язаний з цим потягом. Скажімо, могла побачити якогось знайомого, після чого опинилася в небезпеці.

— О,— вигукнула Бріджет і, трохи поміркувавши, запитала: — Ви хочете сказати, що знайома їй людина причетна до цього грабунку?

Старший інспектор Дейві підвівся.

— На сьогодні досить,— кинув він. — Більше вам нічого сказати? Куди, наприклад, ходила ваша подруга того дня чи напередодні?

Знову перед очима у Бріджет зринув містер Боллард і вулиця Замкова.

— Ні,— відповіла вона.

— Здається, ви щось замовчуєте,— скривився старший інспектор Дейві. Бріджет охоче відгукнулася на ці слова.

— Ах, забула,— похопилася вона,— я хотіла сказати, вона ходила до якихось правників, аби дещо з'ясувати. Правники були опікунами.

— О, вона ходила до правників, своїх довірених осіб! То ви знаєте, як їх звуть?

— Імен багато. Адвокатська контора "Форбс Еґертон та Ще-Хтось-Там",— відказала Бріджет. — Гадаю, так буде більш-менш правильно.

— Ясно. І вона хотіла щось з'ясувати, га?

— Дізнатися, скільки має одержати грошей,— пояснила Бріджет. Інспектор Дейві здивовано звів брови.

— Он як! — вигукнув він. — Цікаво. Як же так, що вона не знала?

— Бо ніхто не згадував їй про гроші,— промовила Бріджет. — Можливо, вважається, що негоже знати, скільки в тебе грошей.

— А їй дуже хотілося дізнатися, чи не так?

— Так,— сказала Бріджет. — Певно, для неї це багато важило.

— Що ж, дякую,— сказав старший інспектор Дейві. — Ви багато в чому мені допомогли.

Розділ двадцять третій

Річард Еґертон глянув знову на офіційний документ перед собою, потім на старшого інспектора.

— Дивний випадок,— озвався він.

— Так,сер,— погодився старший інспектор Дейві,— вельми дивний.

— Бертрамів готель,— провадив Еґертон,— у тумані. Так, минулої ночі впав густий туман. У таку мряку, гадаю, у вас коїться багато подібних приключок, чи не так? Вихоплюють, рвуть із рук торбинки, так?

— Ні, це не зовсім те,— заперечив Батько,— у міс Блейк нічого не вкрали.

— А звідки стріляли?

— У тумані важко визначити. Вона сама точно не знає. Та ми вважаємо — це найвірогідніша версія — що той тип був десь поблизу.

— Кажуть, він стріляв у неї двічі?

— Так, спершу схибив. Швейцар саме стояв біля готельних дверей, кинувся до неї і встиг затулити її своїм тілом перед другим пострілом.

— Того-то куля влучила в нього, га?

— Так.

— Сміливий хлопець.

— Так, він був зух,— притакнув старший інспектор. — У нього чудовий по-служний список. Він — ірландець.

— Як його звали?

— Гормен. Майкл Гормен.

— Майкл Ґормен. — Еґертон на мить зсунув брови. — Ні,— сказав він. — На хвильку мені здалося, ніби за цим ім'ям щось стоїть.

— Звичайно, це найтиповіше ім'я. Хай там як, він урятував дівчину.

— А чому ви звернулися саме до мене, інспекторе?

— Потрібна певна інформація. Ми завжди прагнемо мати найповнішу інформацію про кожен смертельний випадок.

— О, звичайно, звичайно. Проте я бачив Ельвіру всього двічі з тих пір, як вона була дитиною.

— Ви зустрічалися з нею близько тижня тому. Вона приходила до вас, чи не так?

— Еге ж, достеменно так. Що ви конкретно хочете з'ясувати? Коли щось про неї особисто, про її подруг та знайомих хлопців, про любовні сварки і таке інше, то вам ліпше запитати в жінок. Наприклад, у місіс Карпентер, вона привезла її з Італії, та в міс Мельфорд, з нею вона мешкає в Кенті.

— Я зустрічався з міс Мельфорд.

— Он як!

— Нічого корисного, нічогісінько, сер. Мене надто цікавить інформація про цю дівчину особисто. Врешті-решт я сам з нею зустрічався, і вона виклала мені все, що знала, точніше кажучи, все, що вважала за потрібне мені сказати.

По тому, як Еґертон ледь помітно ворухнув бровами, він зрозумів, що той належно оцінив його останнє речення.

— Мені розповіли, що Ельвіра була збентежена, засмучена, чогось боялася і не мала сумніву, що їй загрожує небезпека. У вас склалося таке враження, коли вона завітала до вас?

— Ні,— повагом відказав Еґертон,— ні, я б так не сказав, хоча деякі її слова мене вразили.

— Які, наприклад?

— Ну, наприклад, вона хотіла знати, кому вигідна її раптова смерть.

— Ах! — вигукнув старший інспектор Дейві,— виходить, вона думала про таку можливість, га? Тобто про те, що могла нагло померти. Цікаво.

— Щось крутилось у неї в голові, але я не здогадувався, що саме. Вона також хотіла дізнатися, скільки в неї грошей чи скільки вона їх матиме, як їй виповниться двадцять один рік. Тут її, певно, легше зрозуміти.

— Мабуть, гроші чималі?

— Це дуже великий маєток, старший інспекторе.

— Для чого, по-вашому, їй треба було знати?

— Грошову суму?

— А також те, хто її успадкує.

— Не знаю,— знизав плечима Еґертон. — Суцільний морок. Вона також порушила питання про заміжжя.

— У вас склалося враження, ніби тут уплутаний чоловік?

— Я не маю доказів, проте справді так гадаю. Я був певний, що десь поблизу треба шукати коханця. Звичайна річ! Ласком, тобто полковник Ласком, її опікун, здається, і не здогадується про коханця. Але в такому разі, любий старий Дерек Ласком зовсім сліпий. Він був геть засмучений, коли я висловив припущення, що за всім цим криється її приятель, ще й до того, мабуть, непідходящий для неї.

— Він — непідходяща пара,— зронив старший інспектор Дейві.

— О, то ви знаєте, хто він?

— Маю вельми обґрунтований здогад. Ладислав Малиновський.

— Автоперегонник? Оце-то так! Прекрасний шибайголова. Жінки легко в нього закохуються. Цікаво, як він познайомився з Ельвірою? Я не зовсім виразно уявляю собі, де зійшлися їхні шляхи. Гадаю, не інакше, як у Римі, де він був кілька місяців тому. Може, там вона з ним і здибалася.

— Цілком можливо. А може, вона зустрілася з ним завдяки своїй матері?

— Що? Завдяки Бесс? Важко в це повірити. Дейві кашлянув.

— Леді Седжвік і Малиновський, подейкують,— близькі приятелі, сер.

— О, так, так. Я знаю цю плітку. Може, правда, а може, й ні. Вони близькі друзі. їхній спосіб життя раз у раз зводить їх один з одним. У Бесс, звичайно, свої справи, хоча, майте на увазі, вона зовсім не німфоманка. Люди нерідко готові охрестити цим словом якусь жінку, але у випадку Бесс це неправда. У всякому разі, наскільки я знаю, Бесс та н дочка практично навіть не знайомі між собою. Так запевняла мене леді Седжвік. Ви згодні?

Еґертон кивнув головою.

— Яких іще родичів має міс Блейк?

— Фактично ніяких. Два брати її матері полягли на війні, і вона лишилась єдиною дитиною старої Коністон. Місіс Мельфорд (дівчина кличе її "кузина Мільдред") —фактично двоюрідна сестра полковника Ласкома. Ласком по-своєму, принципово по-старомодному, піклується про цю дівчину, проте йому, як чоловікові, важко...

— Ви згадували, що міс Блейк порушувала питання про заміжжя? Гадаю, це неможлива річ, щоб вона на сьогодні вже була заміжня?

— Вона неповнолітня і повинна заручитися згодою свого опікуна та довірених осіб.

— Теоретично так, але не завжди вистачає терпцю на неї чекати,— зауважив Батько.

— Знаю. І це гідне найбільшого жалю. Доводиться проводити їх крізь складну процедуру судового скасування опіки та решту формальностей. Та навіть це не усуває труднощів.

— І все ж, якщо вони одружені, то таки одружені,— підкреслив Батько.

— Припустімо, вона заміжня і раптом помирає. Хто тоді спадкоємець? її чоловік?

— Думка про її заміжжя — цілковитий абсурд, за нею дивляться в чотири ока і... — Він замовк, примітивши цинічну посмішку старшого інспектора Дейві.

Гай-гай, хоч як пильнували за Ельвірою, їй, здається, таки пощастило завести знайомство з украй небажаним Ладиславом Малиновським!

— її мати поводиться, наче норовливий кінь, що правда, то правда,— замислено промовив він.

— її мати, так, як норовливий кінь. її вже не виправити, але міс Блейк зовсім інша. Вона теж лаштується йти своїм шляхом, але це вже буде інший шлях.

— Чи не думаєте ви...

— Я нічого не думаю,— відрубав старший інспектор Дейві. — Наразі.

Розділ двадцять четвертий

Ладислав Малиновський перевів погляд з одного офіцера на іншого, відкинув голову і засміявся.

— Кумедія, та й годі! — сказав він. — Ви такі напиндючені, наче сови. Смішно, що ви повинні просити мене сюди прийти і що хочете мене допитувати. У вас нема нічого проти мене, нічогісінько.

— Ми вважаємо, що ви можете допомогти нам у розслідуванні, містере Малиновський,— сухим, офіційним тоном сказав старший інспектор. — Ви власник автомобіля "мерседес-отто", номер ФАН-2266.

— Невже є якась причина, з якої я повинен не мати такої машини?

— Такої причини нема, сер. Просто є маленька неясність щодо точності номера. Вашу машину помічено на автостраді М-7, але під іншим номером.

— Нісенітниця! То була запевне інша машина.

— Не так-то вже й багато машин цієї марки. Ми вже перевірили всі тутешні.

— По-моєму, ви вірите всьому, що тільки вам скаже поліцай-реґулювальник. Та це просто смішно! Де все це було?

— Там, де вас зупинив поліцай і зажадав показати ваші водійські права. Це було зовсім недалеко від Бедгемптона, тої ночі, коли пограбовано ірландський поштовий потяг.

— Ви справді насмішили мене,— кинув Ладислав Малиновський.

— Ви маєте револьвер?

— Певна річ, я маю револьвер, а також автоматичний пістолет. У мене є на них відповідний дозвіл.

— Достеменно так. І обидва вони ще у вас?

— Звичайно.

— Я вас попередив, містере Малиновський.

— Горезвісне попередження поліції! Все, що ви кажете, буде занотоване і використане на суді проти вас.

— Не зовсім правильне формулювання,— м'яко заперечив Батько. — Використане — так, проти — ні. Не бажаєте змінити вашу заяву?

— Ні, в жодному разі.

— І ви певні, що обійдетесь тут без адвоката?

— Мені не подобаються адвокати.

— Декому подобаються. Де тепер ваша зброя?

— Гадаю, ви добре знаєте, де сховані пістолети, старший інспекторе. Малий пістолет у кишені моєї машини за номером ФАН-2266, як я вже казав, а револьвер у комоді в мене у хаті.

— Ви не помилилися щодо револьвера в комоді у вас у хаті,— сказав Батько,— а от другого пістолета у вашій машині нема.

— Є. Він у лівій кишені.

Батько похитав головою. — Мабуть, він був там раніше, а зараз його нема. Оцей, містере Малиновський? — Він штовхнув невеликий автоматичний пістолет через стіл.

Ладислав Малиновський вражено підхопив його.

— О, так. Це він. То це ви взяли його з моєї машини?

— Ні,— відказав Батько. — Ми не брали його з вашої машини. Його там не було. Ми знайшли його деінде.

— Де саме?

— Ми знайшли його,— провадив Батько,— на Понд-стріт, яка, як ви запер-не знаєте, пролягає поблизу парку. Його міг загубити той, хто йшов цією вулицею чи біг нею.

Ладислав Малиновський знизав плечима.

— Це мене не тичеться. Я його там не лишив. Він був у моїй машині два дні тому. Не можна ж завжди перевіряти, чи лежить річ на тому самому місці, де її покладено. Завжди думаєш, що вона там.

— Чи знаєте ви, містере Малиновський, що з цього самого пістолета вночі двадцять шостого листопада застрелено Майкла Ґормена?

— Майкла Ґормена? Не знаю ніякого Майкла Ґормена.

— Швейцар із Бертрамового готелю.

— Ага, це той, кого застрелили. Читав, читав. То ви кажете, його застрелили з мого пістолета? Дурниці!

— Ні, не дурниці. Його досліджували експерти з балістики. Ви знаєтесь на вогнепальній зброї, тож не можете не розуміти, що це поважний доказ.

— Ви намагаєтесь висунути проти мене хибне звинувачення. Я чудово знаю, на що здатні в поліції!

— Гадаю, ви непогано знайомі з нашою поліцією, містере Малиновський.

— Отже, ви натякаєте, що то я вбив Майкла Ґормена?

— Поки що ми тільки ставимо запитання і вас ще ні в чому не оскаржують.

— Проте ви думаєте, що то я застрелив людину, вираджену в безглузду форму. На якого дідька це мені здалося? Я не заборгував йому грошей, я не мав проти нього нічогісінько.

— Стріляли в дівчину, Ґормен побіг їй на допомогу, і друга куля влучила йому в груди.

— Хто ця дівчина?

— Гадаю, ви її знаєте. Міс Ельвіра Блейк.

— Отже, ви твердите, що хтось намагався застрелити Ельвіру з мого пістолета?

У голосі його забриніли скептичні нотки.

— Мабуть, між вами спалахнула сварка.

— Ви хочете сказати, що я посварився з Ельвірою і застрелив її? Якась бридня! Навіщо мені було стріляти в дівчину, з якою я збираюся одружитися?

— Це ваша офіційна заява? Ви збираєтеся одружитися з міс Ельвірою Блейк? На хвилину Ладислав завагався, потім знизав плечима і сказав:

— Вона ще дуже молода. Це питання лишається відкритим.

— Може, вона обіцяла вийти за вас заміж, а потім передумала. Вона когось боялася. Чи не вас, містере Малиновський.

— Навіщо мені бажати її смерті? Мені не випадає брати з нею шлюб незалежно від того, кохаю я її чи ні, маю намір одружуватися з нею, чи ні. Усе дуже просто. Навіщо ж мені її вбивати?

— Не так багато людей, настільки їй близьких, щоб бажати її вбити. — Дейві замовк на хвилину, відтак наче недбало кинув: — Таких, наприклад, як її мати.

— Що! — здригнувся Малиновський. — Бесс? Бесс убиває свою власну дочку? Ви — божевілець! Чому Бесс повинна вбивати Ельвіру?

— Може, тому, що на правах близького родича вона успадкувала б великі статки.

— Бесс? Ви хочете сказати, що Бесс ладна вбити задля грошей? У неї купа грошей від її американського чоловіка. У всякому разі для неї досить.

— Досить — це ще не великі статки,— зауважив Батько. — Люди чинять убивства задля великих статків. Відомо, що матері вбивають своїх дітей, а діти вбивають своїх матерів.

— А я вам кажу: ви — божевілець!

— Ви твердите, що, либонь, збираєтеся брати шлюб із міс Блейк. А може, ви вже з нею побралися? Якщо це справді так, то тоді вам перейшли б у спадщину великі статки.

— Більшого божевілля, більшого глупства важко собі уявити! Ні, я не одружений з Ельвірою. Вона гарна дівчина, я кохаю її, і вона кохає мене. Так, я зізнаюся в цьому. Я зустрічався з нею в Італії. Ми весело перебули час, та й годі. Нічого більше, розумієте?

— Справді? Щойно, містере Малиновський, ви недвозначно заявили, що збирались одружитися з цією дівчиною.

— Ах, он ви куди!

— Таж не куди. Це правда?

— Я сказав це тому, що так звучало добропристойніше. Ця країна занадто педантична.

— Таке пояснення мені здається далеким від істини.

— Та ви взагалі нічого не розумієте. Ми з матір'ю — полюбовники, я не хотів до цього признаватися. От я й вирішив за краще, щоб ми з дочкою були заручені. Це звучить вельми пристойно, вельми по-англійському.

— Такий довід мені здається ще непереконливішим. Ви в неабиякій грошовій скруті, чи не так, містере Малиновський?

— Шановний старший інспекторе, мені завжди потрібні гроші. Дуже прикро, але факт.

— Проте я дізнався, що кілька місяців тому ви смітили грішми в найлегко-важніший спосіб.

— Ах, мені дуже поталанило. Я азартний гравець, зізнаюся.

— Охоче вірю. Де ж вам так "дуже поталанило"?

— Цього я не скажу. Навряд чи ви повірите.

— Так, я не повірю.

— І це все, що ви хочете знати?

— Поки що так. Ви впізнали свій пістолет. Це красномовний факт.

— Я не розумію, не можу собі уявити... — Він не доказав і простяг руку. —Прошу вас, дайте його мені.

— Боюся, що тим часом нам доведеться зберігати його в себе. Натомість я випишу вам квитанцію.

Виписавши квитанцію, він вручив її Малиновському, і той вийшов, грюкнувши дверима.

— Запальний хлоп'яга,— зауважив Батько.

— Ви не намагалися дізнатися в нього про фальшивий номер на його машині, поміченій у Бедгемптоні?

— Ні, я хотів, щоб він понервувався, але не занадто. Ми неквапливо підкидатимемо йому деякі запитання, які змусять його хвилюватись. Та він хвилюється вже й так!

— Старий хотів вас бачити, сер, тільки-но ви закінчите.

Старший інспектор Дейві кивнув головою і рушив до кабінету сера Рональда

— А, Батько. Є успіхи?

— Так, справа посувається — у неводі повно риби. Переважно дрібнота, проте вже наближаємось упритул до великих акул. Усе впирається в потяг...

— Добра робота, Фреде,— сказав шеф поліції.

Розділ двадцять п'ятий

Міс Марпл зійшла з потяга у Паддінггоні і побачила огрядну постать старшого інспектора Дейві, що чекав на неї на платформі. Він звернувся до неї.

— Вельми люб'язно з вашого боку, міс Марпл.

Відтак узяв її під руку і повів до машини, що чекала на них. Водій відчинив дверцята, міс Марпл сіла до кабіни, за нею старший інспектор Дейві, і машина рушила в дорогу.

— Куди ви мене везете, старший інспекторе Дейві?

— До Бертрамового готелю.

— Боже, знову Бертрамів готель. Що нам там робити?

— Офіційна відповідь така: на думку поліції, ви можете допомогти в розслідуванні.

— Знайоме формулювання, та чи не надто лиховісне? Адже часто воно прелюдія до арешту, чи не так?

— Я не збираюся заарештовувати вас, міс Марпл. — Батько всміхнувся. — У вас алібі.

Міс Марпл мовчки перетравлювала його слова. Нарешті озвалася:

— Розумію.

Вони в тиші їхали до Бертрамового готелю. Міс Ґорріндж визирнула з конторки, коли вони зайшли, але старший інспектор повів міс Марпл ліворуч.

— Другий поверх.

Ліфт піднявся, зупинився, і Батько рушив попереду вздовж коридору. Коли він відчинив двері вісімнадцятого номера, міс Марпл сказала:

— Цей покій я займала, як тут мешкала.

— Так,— сказав Батько. Міс Марпл сіла у фотель.

— Вельми затишна кімната,— відзначила вона, ледь зітхнула і розглянулася довкола.

— Тут знають ціну комфорту,— погодився Батько.

— У вас стомлений вигляд, старший інспекторе,— зненацька зауважила міс Марпл.

— Мені треба трошки оговтатися. Фактично, я тільки-но з Ірландії.

— Справді? З Балліговлена?

— Як у дідька ви дізналися про Балліговлен? О, пробачте, даруйте мені, будь ласка.

Міс Марпл провинно всміхнулася.

— Цікаво, Майкл Ґормен, вам, бува, не розповідав, що він прибув звідти?

— Ні, запевняю вас,— відказала міс Марпл.

— Звідки ж тоді, пробачте за нескромне запитання, ви дізналися?

— О Боже! — забідкалася міс Марпл. — Мені справді ніяково. Так вийшло, що я... підслухала.

— О, розумію.

— Тобто я не підслуховувала. То була загальна кімната, принаймні формально. Щиро кажучи, мені подобається слухати сторонні розмови. Дехто любить поляпати язиком. Надто це стосується старих людей, які не часто виходять із хати. Іншими словами, якщо поряд із тобою точиться бесіда, ти слухаєш.

— Що ж, мені це здається цілком природним,— сказав Батько.

— Почасти так,— не вгавала міс Марпл. — Якщо люди воліють не притишувати голосу, можна вважати, що вони готові до того, що їх почують. Але, звичайно, може бути всяко. Іноді виникає ситуація, коли ви усвідомлюєте: хоча це загальна кімната, інші, розмовляючи, не здають собі справи, що в ній, окрім них, є ще хтось. І тоді доводиться вирішувати, як у такому становищі повестися. Устати і кахикати чи просто принишкнути: ачей вашої присутності1 не помітять! У кожному разі відчуваєш ніяковість.

Старший інспектор Дейві підніс до очей свого годинника.

— Ось що,— сказав він,— я залюбки слухав би вас іще, але до мене ось-ось має надійти канонік Пеніфазер. Я повинен його зустріти. Ви не заперечуєте?

Міс Марпл не заперечувала. Старший інспектор Дейві залишив покій.

II

Канонік Пеніфазер пройшов обертовими дверима до зали Бертрамового готелю. Він злегка спохмурнів, подумавши про те, що

сьогодні Бертрамів готель виглядає немовби трохи не так. Може, його наново пофарбували чи переінакшили щось в опорядженні? Він похитав головою. Ні, не те, а все ж... а все ж щось невловно змінилося. Йому навіть на думку не спало, що нове було в тому, що замість двометрового швейцара з блакитними очима та чорним чубом тепер стояв середній на зріст швейцар із похилими плечима, весь у ластовинні, з рудою кучмою, що вибивалася з-під кашкета. Канонік просто відчув якусь зміну. Своїм звичаєм спроквола, мляво поплентався до конторки. Міс Ґорріндж, що там сиділа, поздоровкалася з ним.

— Каноніку Пеніфазере, яка я рада вас бачити! Ви по свої речі? Для вас уже все готове. Якби ви нас повідомили, ми б переслали багаж на зазначену вами адресу.

— Дякую! — зворушився канонік Пеніфазер,— красненько вам дякую. Ви завжди такі люб'язні, міс Ґорріндж. Та раз мені сьогодні вже судилося приїхати до Лондона, то я подумав, що можу заразом зайти й по багаж.

— Ми так за вас хвилювалися,— сказала міс Ґорріндж. — Пропали безвісти, вас не могли знайти. Я чула, ви попали під машину?

— Так,— потвердив канонік Пеніфазер. — Так. У наш час усі женуться мов навіжені. Страх як небезпечно. У мене в пам'яті мало що про це збереглося. Ушкоджено голову. Серйозна травма, як каже лікар. Та й те сказати: з віком пам'ять... Він сумно похитав головою. — А як ведеться вам, міс Ґорріндж?

— О, чудово! — відповіла міс Ґорріндж.

Тут канонікові Пеніфазеру стукнуло в голову, що міс Ґорріндж теж змінилася. Він уп'явся в неї очима, намагаючись визначити, в чому ж ця зміна. Волосся? Таке саме, як і раніше, може, ще й трохи кучерявіше. Чорна сукня, великий медальйон, брошка у вигляді камеї. Все, як і

перше. А проте якесь не таке. Може, вона трохи схудла? А може, так... неспокійний погляд! Не часто канонік Пеніфазер завважував неспокій у людях, він був не з тих, хто помічає емоції на обличчях інших, але сьогодні це сталося чи не тому, що протягом багатьох років міс Ґорріндж зустрічала гостей з незмінним виразом обличчя.

— Сподіваюся, ви не хворі? — стурбовано запитав він. — Ви трохи схудли.

— Що ж, нам не бракує клопоту, каноніку Пеніфазере.

— Так, так, на жаль, це так. Сподіваюся, це не викликане моєю відсутністю?

— О, ні! — запевнила міс Ґорріндж. — Звичайно, ми були стурбовані, та щойно почули, що з вами все гаразд... — вона на мить замовкла, потім додала: — Ні, ні, я хочу сказати... ну, ви, мабуть, читали про це в газетах. Вбито Ґормена, нашого надвірного швейцара.

— Он воно що,— ляснув себе по лобі канонік,— тепер я згадав. Справді, в газетах писали, що тут учинено вбивство.

Міс Ґорріндж здригнулася на таку безпардонну згадку про вбивство. Вона затремтіла всім тілом, прибраним у чорну сукню.

— Жахливо,— прошепотіла вона,— жахливо. Такий речей ніколи не коїлося в Бертрамовім готелі. Я хотіла сказати, що наш готель — не місце для вбивств.

— Так, так, справді,— заторохкотів Пеніфазер. — Я не сумніваюся. Я й гадки не мав, що таке може мати тут місце.

— Звичайно, це сталося не в самім готелі,— провадила міс Ґорріндж, трохи підбадьорена таким несподіваним своїм відкриттям. — Це сталося на вулиці.

— Отже, це взагалі не має до вас жодної дотичності,— підхопив канонік. Робити такий висновок, мабуть, було не зовсім обачно.

— Ба ні, це мало зв'язок із Бертрамовим готелем. Нам довелося впускати сюди поліцію. Вони допитували людей, бо вбили нашого швейцара.

— То ось чому надворі стоїть нова людина! Бачте, мені здалося, ніби тут щось ледь змінилося.

— Так, але я не знаю, чи він нам підійде. Я хочу сказати, це не зовсім той стиль, до якого ми тут звикли. Та що вдієш, нам терміново потрібен був працівник.

— Тепер я все пригадав,— стрепенувся канонік Пеніфазер, намагаюсь відсвіжити в пам'яті прочитане в газетах тиждень тому. — Але мені здавалося, ніби вбили дівчину.

— Ви маєте на увазі дочку леді Седжвік? Сподіваюся, пам'ятаєте її, ви її бачили тут з опікуном, полковником Ласкомом. Скидається на те, що хтось учинив на неї напад у тумані. Здається, хотіли вихопити в неї торбинку. В кожному разі, вони пальнули в неї, а тоді в Ґормена, солдата, людину, що ніколи не втрачала самовладання. Він прожогом побіг вулицею, заслонив її собою, а сам загинув від кулі, бідолаха.

— Дуже й дуже сумно,— похитав головою канонік.

— Обставини надзвичайно ускладнилися,— поскаржилася міс Ґорріндж. — Я хочу сказати, що поліція весь час рипається туди-сюди. Цього, звісно, слід було сподіватися, але нам тут це не подобається,

хоча, мушу визнати, старший інспектор Дейві та сержант Ведел дуже порядні люди: вдягнені просто, але зі смаком, без усяких там лакових черевиків, якими рясніють кінофільми. Майже як ми.

— О, так,— погодився канонік Пеніфазер.

— Вам довелося лягати до лікарні? — запитала міс Ґорріндж.

— Ні,— відказав канонік,— про мене подбали якісь добрі люди, справді добрі самаритяни. Здається, мене підібрав торгівець овочами, а його дружина знову поставила на ноги. Я вельми і вельми їм вдячний. Приємно усвідомлювати, що в світі ще не перевелася людська добрість. Еге ж, не перевелася! Вам не здається?

Міс Ґорріндж відповіла, що це спроможне неабияк підбадьорити.

— Зрештою, так набридло читати про зростання злочинності,— додала вона,— про отих жахливих молодих хлопців та дівчат, які грабують поїзди та банки і нападають із засідок на людей. — Вона звела очі догори і сказала: — А онде спускається сходами й старший інспектор Дейві. Гадаю, він хоче з вами поговорити.

— Бачите, він уже зі мною зустрічався,— сказав канонік. — У Чедмінстері. Гадаю, я його розчарував, бо не зміг повідомити нічого корисного.

— Чому?

Канонік сумно похитав головою.

— Не пам'ятаю. Нещасливий випадок стався недалеко від Бедгемптона, і я справді не розумію, що я там робив. Старший інспектор усе допитувався, чому я там опинився, і я не міг йому пояснити. Диво

дивне, га? Він чи не дійшов висновку, що я їхав машиною до священика, що жив поблизу залізничної станції.

— Звучить цілком правдоподібно,— зауважила міс Ґорріндж.

— А по-моєму, аж ніяк. Власне кажучи, чого мене понесло в куточок світу, по суті мені не знайомий.

До них підійшов старший інспектор Дейві.

— То ось ви де, каноніку Пеніфазере! — вигукнув він. — Як, уже оклигали?

— О, все гаразд,— озвався канонік,— проте ще навідує головний біль і, як мене остерегли, не вільно перевтомлюватися. Здається, я, як і досі, не пам'ятаю того, що мені слід би пам'ятати, і лікар каже, що пам'ять, може й не повернутися.

— Ну що ж,— промовив старший інспектор Дейві,— не втрачатимемо надії. — Він відвів каноніка від конторки. — Я хочу провести з вами невеличкий експеримент,— оголосив він. — Ви ж не відмовитесь мені допомогти, га?

III

Коли старший інспектор відчинив двері покою № 18, міс Марпл ще сиділа у фотелі біля вікна.

— Сьогодні на вулиці повно людей,— відзначила вона. — Більше, як звичайно.

— О, так,— це "прохідний двір" до майдану Берклі та ринку.

— Я маю на увазі не тільки перехожих, а й тих, хто коло чогось порається: ремонтує шлях, ладнає телефони, сидить за кермом рефрижераторів, приватних машин.

— І який висновок звідси робите?

— Я не кажу, що роблю якийсь висновок. Батько звів на неї очі, потім сказав:

— Я хочу, щоб ви мені допомогли.

— З дорогою душею. Саме тому я тут. Що ви хочете, щоб я зробила?

— Я хочу, щоб ви зробили те саме, що зробили вночі дев'ятнадцятого листопада. Ви спали, потім прокинулися, мабуть, вас пробудив якийсь незвичний гамір. Ви увімкнули світло, глянули на годинника, підвелися з ліжка, відчинили двері й визирнули до коридору. Чи можете ви все це повторити?

— Звичайно,— погодилась міс Марпл. Вона встала і підійшла до ліжка.

— Хвилинку.

Старший інспектор Дейві підійшов теж і постукав у стіну суміжного покою.

— Гучніше,— порадила міс Марпл. — Тут грубезні стіни. Старший інспектор постукав дужче.

— Я звелів канонікові Пеніфазеру лічити до десяти,— пояснив він, дивлячись на годинник. — А тепер починаймо!

Міс Марпл ввімкнула світло, поглянула на гаданий годинник, підвелася, підійшла до дверей, відчинила їх і визирнула в коридор.

З правого боку зі свого номера якраз вийшов канонік Пеніфазер. Він побрався сходами догори, вийшов на верхню площадинку і почав спускатися вниз. Міс Марпл злегка затамувала подих і обернулася до інспектора.

— Ну? — поспитав старший інспектор Дейві.

— Чоловік, якого я бачила тої ночі, був не канонік Пеніфазер,— оголосила міс Марпл,— якщо, звичайно, тільки-но був він.

— Пам'ятаю, ви казали...

— Знаю. Він справді був схожий на каноніка Пеніфазера — чуб, одяг і все інше. Але хода була не така. Мені здається, мені здається, той був молодший. Дуже й дуже шкодую, що ввела вас в оману, але тієї ночі я бачила не каноніка Пеніфазера. Даю собі голову відрубати.

— Цього разу ви кажете правду, міс Марпл?

— Так,— запевнила міс Марпл,— шкодую, що ввела вас в оману.

— Ви були дуже близькі до правди. Канонік Пеніфазер справді повернувся в готель тої ночі. Ніхто не бачив, як він зайшов, але це не дивина. Він зайшов після півночі. Піднявся сходами, відчинив двері до свого номера і вступив досередини. Що він побачив чи що сталося потім, ми не знаємо, бо він не може чи не хоче нам повідати. Якби пощастило якось відсвіжити його пам'ять.

— Є одне німецьке слово,— замислено промовила міс Марпл.

— Яке?

— Боже, вискочило з голови, але... Почувся стук у двері.

— Можна?

У покій вступив канонік Пеніфазер.

— Ну, як, добре? — запитав він.

— Чудово,— відповів Батько. — Я тільки-но розмовляв із міс Марпл. Ви знаєте міс Марпл?

— О, так,— кивнув головою канонік, не зовсім певний, чи це відповідає дійсності.

— Я тільки-но розказав міс Марпл, як ми розібрали всі ваші дії. Тої ночі ви повернулися до готелю після півночі. Зійшли вгору, відчинили двері до свого номера, переступили поріг. — Він умовк.

Раптом міс Марпл вигукнула:

— Пригадала! Німецьке слово. Doppelgänger!1

— Авжеж, авжеж,— здивовано вигукнув Пеніфазер,— як я міг забути! Ви маєте рацію. Після того фільму, "Єрихонські мури", я повернувся сюди. Зійшов нагору, відчинив двері до свого номера і побачив,— диво, та й годі! — виразно побачив самого себе, що сидів обличчям до мене на стільці. Як ви сказали, люба міс Марпл, Doppelganger! Це було щось неймовірне! А потім, дайте подумати... — Він закотив очі догори, намагаючись пригадати.

— А потім,— докінчив Батько,— захоплений зненацька вашою появою, появою того, про кого думали, ніби він щасливо прибув до Люцерна, хтось ударив вас по голові.

Розділ двадцять шостий

Канонік Пеніфазер подався в таксі до Британського музею, а міс Марпл старший інспектор посадовив у фойє. Чи не зачекала б вона там десять хвилин? Міс Марпл не заперечувала, рада нагоді посидіти, роззирнутись і поміркувати.

Бертрамів готель. Стільки спогадів... Минуле переплелося з сучасністю. Вона знову згадала французьку фразу: "Що більше ми змінюємося, то більше лишається все, як було". Так, справді, подумала вона.

їй стало шкода Бертрамового готелю і себе. Хотілося б їй знати, чого знову треба від неї старшому інспекторові Дейві. Вона відчувала в ньому збудження, породжене близькістю мети. Нарешті його плани почали справджуватися. Вирішальний день для старшого інспектора Дейві.

Життя в Бертрамовім готелі йшло як звичайно. Ні, подумала міс Марпл, не як звичайно. Була й різниця, хоча вона не могла збагнути, в чому вона, може, в зачаєній тривозі.

— Всі готові? — весело поцікавився старший інспектор.

— Куди ви поведете мене цього разу?

— Завітаємо до леді Седжвік.

— Вона тут?

— Так, із донькою.

Міс Марпл підвелася. Вона розглянулася довкола і прошепотіла:

— Бідолашний Бертрамів готель.

— Що означає бідолашний Бертрамів готель?

— Гадаю, ви добре знаєте, що я маю на увазі.

— Так, можливо, адже я вас уже трохи знаю.

— Завжди стає трошки сумно, коли доводиться руйнувати шедевр.

— Ви називаєте цей будинок шедевром?

— Певна річ, і ви теж так вважаєте.

— Розумію, що ви маєте на увазі,— зізнався Батько. — Якби, скажімо, ви одержали ділянку, геть заглушену бузиною, то вам би не лишилося нічого іншого, як викорчувати її усю.

— Я погано розуміюся на садівництві, та якби йшлося про суху гниль, я б не заперечувала.

Вони піднялись ліфтом і подалися в кінець коридору, де був номер леді Седжвік та її доньки.

Старший інспектор постукав у двері, почувся голос: "Зайдіть", і він вступив до покою, за ним — міс Марпл.

Бесс Седжвік сиділа на високому стільці біля вікна, на колінах лежала книжка, якої вона не читала.

— Знову ви, старший інспекторе. — Вона перевела погляд на міс Марпл, і на обличчі їй промайнув ледь здивований вираз.

— Це міс Марпл,— відрекомендував старший інспектор Дейві. — Міс Марпл, це леді Седжвік.

— Я зустрічалася з вами раніше,— промовила Бесс Седжвік. — Цими днями ви були з Селіною Гейзі, чи не так? Та сідайте ж,— додала вона і знову обернулася до старшого інспектора Дейві. — Роздобули якісь відомості про людину, що стріляла в Ельвіру?

— Поки що ні.

— Сумніваюся, що ви їх колись роздобудете. У такий туман виходять тільки хижаки і никають навколо в пошуках самітних перехожих жінок.

— Почасти це слушно,— погодився Батько. — Як там ваша дочка?

— О, з Ельвірою все гаразд.

— Приїхала сюди з вами?^

— Так. Я зателефонувала н опікунові — полковникові Ласкому. Він не тя-мився з радощів, що я виявила бажання взяти опіку на себе. — Вона раптом засміялася. — Любий старий друзяка. Він завжди сприяв спілці матері з дочкою!

— Мабуть, він має рацію,— зауважив Батько.

— О, ні, не має! Просто наразі це було б найкраще — у мене така думка. — Вона повернула голову, визирнула з вікна і сказала вже іншим голосом. — Я чула, ви заарештували мого приятеля — Ладислава Малиновського. На якій підставі?

— Не заарештував,— поправив її старший інспектор Дейві. — Він просто допоможе нашому розслідуванню.

— Я послала свого адвоката, щоб подбав про нього.

— Вельми розумно,— схвально промовив Батько. — Кожному, хто має бодай найдрібніші непорозуміння з поліцією, не завадить мати адвоката. Інакше можна набалакати багато зайвого.

— Навіть якщо ти зовсім невинний?

— Тоді адвокат, можливо, ще потрібніший.

— Ви цинік, чи не так? Можу я дізнатися, про що ви його розпитували?

— Найперше ми хочемо знати напевно всі його маршрути тої ночі, коли загинув Майкл Ґормен.

Бесс Седжвік рвучко випросталася на стільці.

— Невже ви серйозно вірите, що Ладислав міг стріляти в Ельвіру? Вони навіть не знайомі одне з одним!

— Він міг це зробити. Машина стояла відразу за рогом.

— Нісенітниця! — палко вигукнула леді Седжвік.

— Невже вас так глибоко засмутила ця нічна подія, леді Седжвік? Вона ледь здивувалася.

— Ще б пак не засмутила, адже трохи не загинула моя дочка. А ви на що сподівалися?

— Я не це мав на увазі. Я хотів сказати, невже ви були так засмучені смертю Майкла Ґормена?

— Мені його дуже шкода. Він був сміливець. —— І це все?

— А що вам треба від мене ще?

— Ви його знали, чи не так?

— Звичайно, він тут працював.

— Одначе ви знали про нього значно більше, чи не так?

— Тобто?

— Скажіть, леді Седжвік, він був вашим чоловіком, чи не так? Часину вона мовчала, не виказуючи ні подиву, ні хвилювання.

— Ви добре поінформовані, старший інспекторе, правда ж? — Вона зітхнула і відкинулася на спинку стільця. — Я не бачилася з ним цілу купу років — двадцять, а то й більше. І ось одного разу я визирнула з вікна і раптом упізнала Міккі.

— А він упізнав вас?

— Диво дивне, але ми справді впізнали одне одного,— відповіла Бесс Седжвік. — Ми були разом тільки близько тижня. Потім мої родичі зловили нас, розплатилися з Міккі й забрали мене, ославлену, додому.

Вона зітхнула.

— Я була ще зовсім зелена, коли втекла з ним. Майже нічого не знала про життя. Таке собі дурне дівчисько з головою, повною

романтичного туману. Він здавався мені героєм — чи не тому, щр хвацько їздив верхи. Він не знав страху, був гарний на вроду і веселий. От я з ним і втекла. Не знаю, чи замислювався він над цим, а я була дико, шалено закохана! — Вона труснула головою. — Це тривало недовго. Вже за добу я в ньому розчарувалася. Він пив, був ниций і брутальний. Коли приїхали родичі і забрали мене з собою, я була вдячна, я більше не хотіла ані бачити його, ані чути про нього.

— Ваші родичі знали, що ви з ним побралися?

— Ні.

— Ви їм не казали?

— Я не вважала себе за одружену.

— Як це сталося?

— Ми одружилися в Балліговлені, та коли з'явилися мої родичі, Міккі підійшов до мене і сказав, що шлюб фіктивний. Все це вони сфабрикували зі своїми друзями, сказав він. На той час така його поведінка мене вже не вражала. Не знаю, чи хотів він одержати відчіпне, чи боявся, що порушив би закон, узявши шлюб із неповнолітньою. Хоч би що там було, я ні на хвилину не мала сумніву, що він сказав мені правду... тоді не мала.

— А пізніше?

Здавалося, вона поринула у свої думки.

— Тільки за кілька років, коли я трохи краще пізнала життя і почала розбиратись у правових питаннях, мені спало на думку, що я все ж, мабуть, узяла шлюб із Майклом Ґорменом.

— Виходить, із лордом Кеністоном ви, фактично, взяли другий шлюб.

— Я також узяла шлюб із Джоні Седжвіком, потім знову одружилася з американцем Ріджуеєм Бекером. — Вона глянула на старшого інспектора Дейві і засміялася, здавалося, щирим сміхом. Стільки шлюбів, — знизала вона плечима. — Справді смішно.

— Ви не мали наміру розлучитися? Вона знизала плечима.

— Все це видавалося лихим сном. Навіщо ворушити минуле? Звичайно, я зізналася Джоні.

Це ім'я вона вимовила тихим, лагідним тоном.

— А він що на те?

— Не звернув уваги. Ні я, ні Джоні не пильнували законів надто суворо.

— За двошлюбність передбачені певні покарання, леді Седжвік. Вона зиркнула на нього і засміялася.

— Кого обходить те, що скоїлося в Ірландії кілька років тому? Усе було зроблено як слід. Міккі забрав свої гроші і звіявся. Невже ви не розумієте? Це просто був безглуздий дрібний інцидент, який я хотіла забути, викинути з голови, як і багато інших дріб'язкових подій у житті.

— А потім,— спокійно сказав Батько,— одного чудового дня, в листопаді, Майкл Ґормен з'явився знову і вдався до шантажу?

— Пусте! Хто сказав, що він мене шантажував?

Батько повільно перевів погляд на рівно випростану стару даму, що тихо сиділа на стільці.

— Ви, — Бесс Седжвік вп'ялася очима у міс Марпл. — Що могли ви про це знати?

У її голосі бриніли радше нотки подиву, аніж осуду.

— Стільці в цьому готелі з дуже високими спинками,— пояснила міс Марпл. — Вони вельми зручні. Я сиділа на одному з них біля каміна в кімнаті для писання. Просто відпочивала вранці перед прогулянкою. І тут зайшли ви, щоб написати листа. Мабуть, ви не звернули уваги, що в кімнаті є ще хтось, і я почула вашу розмову з Ґорменом.

— Ви підслуховували?

— Звичайно,— сказала міс Марпл. — А чом би й ні? То була загальна кімната. Коли ви відчинили вікно, і гукнули людину на вулиці, я й гадки не мала, що це буде конфіденційна розмова.

Бесс із хвилину допитливо дивилася на неї, потім повільно кивнула головою.

— Усе правильно,— сказала вона. — Так, розумію. Але ви хибно витлумачили те, що почули. Міккі не шантажував мене. Можливо, мав такі наміри, алея застерегла його від цього!

її губи знову розтяглися в широкій великодушній усмішці, яка робила її обличчя таким привабливим.

— Я його залякала.

— Так,— погодилася міс Марпл. — Може, так і було. Ви пригрозили його застрелити. Пробачте мені за щирість, але зробили це блискуче.

Бесс Седжвік здивовано звела брови.

— Та вас чула не тільки я,— провадила міс Марпл.

— Боже мій! Невже слухав увесь готель?

— Другий стілець теж був зайнятий.

— Ким?

Міс Марпл стулила губи. Відтак кинула на старшого інспектора Дейві благальний погляд. "Якщо це має бути зроблене, то робіть самі,— промовляв той погляд,— а я не можу..."

— Ваша дочка сиділа на другому стільці,— сказав старший інспектор Дейві.

— О, ні! — зойкнула Бесс — О, ні! Тільки не Ельвіра. Розумію... так, розумію. Певно, вона подумала...

— Вона дуже серйозно сприйняла почуте і подалася до Ірландії шукати правди. її не важко було відкрити.

— О, ні,— стиха повторила Бесс Седжвік і вела далі: — Бідолашна дитина! Навіть тепер жодного разу ні про що не запитала. Все тримала в душі. Замкнулася в собі. Якби вона тільки сказала. Я пояснила б їй усе, довела б, що це не має ніякого значення.

— Навряд чи вона погодилася б з вами,— зауважив старший інспектор Дейві. — Сміх, та й годі,— провадив він з виглядом людини,

схильної до спогадів та пустомолотства, схожий на старого фермера, який базікає про землю та скот. — Після багатьох років судових розглядів і помилок я навчився ставитися з недовірою до простих версій. Прості версії часто-густо далекі від правди. Версія недавнього нічного вбивства начебто саме така. Дівчина твердить, що в неї стріляли, проте схибили. їй на допомогу поспішив швейцар і загинув від другої кулі. Може, все так і було. Може, саме це й бачила дівчина, але насправді, всупереч очевидності, все могло бути зовсім інакше. Щойно ви, леді Седжвік, досить яскраво і переконливо говорили, що Ладислав Малиновський не мав підстав для замаху на життя вашої дочки. Що ж, цілком з вами згоден. Гадаю, він їх справді не мав. Така людина, як він, міг посваритися з жінкою, схопити ножа і штрикнути її. Та навряд чи він чигатиме на шляху, аби холоднокровно її застрелити. Але, припустімо інше, припустімо, він хотів застрелити не її. Були крики, постріли, а насправді вийшло так, що загинув Майкл Ґормен. Припустімо, сталося те, що й мало статися. Малиновський старанно обмірковує план. Він обирає туманну ніч, зачаюється поблизу і чекає, коли ваша дочка вийде надвір. Він знає, що вона з'явиться, бо зумів так улаштувати. Він стріляє, але не в дівчину. Стріляє так, щоб куля не зачепила її, а вона вирішує, що він цілився саме в неї. Вона кричить. Швейцар готелю чує постріли та лемент, біжить вулицею, і тут Малиновський стріляє в того, кого й хотів застрелити, тобто в Майкла Ґормена.

— Не вірю жодному вашому слову. Ну, навіщо здалося Ладиславові Мали-новському вбивати Міккі Ґормена?

— Можливо, мав місце шантаж,— припустив Батько.

— Ви хочете сказати, що Міккі шантажував Ладислава? Навіщо?

— Можливо, це пов'язане з Бертрамовим готелем. Можливо, Майкл Ґормен забагато знав.

— Про справи в Бертрамовім готелі? Що ви маєте на увазі?

— То був майстерний шантаж,— сказав Батько. — Продуманий і блискуче виконаний. Але ніщо не триває вічно. Цими днями міс Марпл спитала мене тут: "Що коїться в цьому готелі?" Що ж, тепер я можу дати відповідь. Судячи з усього, Бертрамів готель став одним з найбільших і найкраще організованих осередків злочинності, що їх ми знали в останнє десятиріччя.

Розділ двадцять сьомий

Запанувала хвилинна тиша, потім озвалася міс Марпл:

— Вельми цікаво,— зауважила вона. Бесс Седжвік обернулася до неї.

— Здається, вас це не дивує, міс Марпл.

— Анітрохи. Сталося стільки дивовиж, начебто аж ніяк не пов'язаних одна з одною. Все це надто добропристойне, щоб бути правдою. Сподіваюсь, ви розумієте, що я маю на увазі. Кажучи театральною мовою — чудова вистава, та це лише вистава, а не реальність.

— Було багато всіляких дрібних подій, були претензії до друзів, знайомих... як виявилося, помилкові.

— Такі речі трапляються,— зауважив старший інспектор Дейві. — Але тут вони траплялися надто часто, чи не так, міс Марпл?

— Авжеж,— погодилася міс Марпл. — Люди на кшталт Селіни Гейзі роблять такого роду помилки. Але багато інших людей теж робили їх. Цих помилок не можна було не помітити.

— Вона дуже спостережлива,— сказав старший інспектор Дейві, звертаючись до Бесс Седжвік, наче міс Марпл була його улюбленою вишколеною собачкою.

Бесс Седжвік рвучко обернулася до нього.

— Що ви мали на увазі, коли назвали цей готель осередком організованої злочинності? Я сказала б, що Бертрамів готель — найреспектабельніший заклад у світі.

— Звичайно,— сказав Батько. — А якому ж йому бути? Стільки було витрачено грошей, часу і сірої речовини на те, щоб він став таким, як є. Правда та фальш переплітаються в ньому вельми вдало. В особі Генрі ви маєте не-перевершеного актора і менеджера — він керівник цього закладу. У вас є такий добродій, як Гамфрі, великий мастак викликати довіру. Він не запідозрений у злочинах, здійснюваних у нашій країні, зате причетний до деяких досить дивних операцій готелю за кордоном. Тут є кілька блискучих акторів, виконавців різних ролей. Зізнаюся: я не поділяю безоглядно захоплення всією цією структури). Вона обійшлася нашій країні дуже дорого, вона — причина вічного головного болю урядової адміністрації та місцевої поліції. Щоразу, як ми десь, здавалося б, уже хапали жар-птицю за хвіст і успішно розслідували якийсь особливий випадок, виявлялося, що він не є ланкою більшого ланцюга. Але ми не переставали працювати над цією справою, трошки тут, трошки там. Гараж, де зберігалися цілі стоси номерних знаків, що уможливлювало негайну заміну їх у деяких машинах... Фургони меблевої фірми, фургон різника, фургон бакалійника, ба навіть один-два поштові фургони... Швидкісна машина автоперегонника, що за лічені хвилини долає фантастичні відстані, і, на противагу їй,— старий єпископ, що трясеться у своєму старому "морріс-оксфорді"... Хата торговця овочами, який при потребі подає першу допомогу і має зв'язки з потрібним лікарем... Нема потреби вникати в усі ці розгалуження, яким, здається, нема ліку. Це один бік справи. Другий — чужоземні клієнти, що прибувають до Бертрамового готелю. Переважно з Америки чи домініонів. Заможні люди, не викликаючи жодної підозри, приїздять сюди з солідним, розкішним багажем, а від'їздять теж із солідним багажем, який видається тим самим, а насправді, це вже інший багаж. Багатих туристів, прибулих до Франції, митниця даремно не тривожить, бо митниця не тривожить туристів, коли ті довозять гроші у країну,

звісно, якщо це щоразу не ті самі приїжджі. (Не слід глечикові надто часто ходити по воду.) Все це не так легко довести чи пов'язати між собою, та врешті-решт усі кінці зійдуться. І початок уже покладено. Взяти бодай подружжя Кабо.

— А що сталося з Кабо? — гостро запитала Бесс.

— Ви їх пам'ятаєте? Вельми поштиві американці. Справді, вельми поштиві. Торік вони тут зупинялися і цього року теж. Наступного разу вони не приїдуть із тою самою непевною місією, бо ми заарештували подружжя по його прибутті до Кале. Вони мали при собі дотепно змайстровану валізу-шафу. У ній було акуратно складено понад триста тисяч фунтів. Ця сума точно дорівнює викраденій з потяга у Бедгемптоні. Звичайно, це лише крапля в морі. Дозвольте вам сказати: Бертрамів готель — осередок усіх цих махінацій. До них причетна половина персоналу й декотрі туристи. Дехто з них — той, за кого себе видає, дехто — ні. Справжнє подружжя Кабо, наприклад, у цю хвилину перебуває в Юкатані. Далі. Як виявилося: вдавались до містифікацій. Взяти, наприклад, містера Джастіса Ладґроува. Добре знайоме обличчя, ніс, як цибулина, і бородавка. Неважко зіграти його роль. Канонік Пеніфазер, скромний сільський єпископ із сивою кучмою і примітним, роззявкуватим виглядом. Його поведінку, те, як він дивиться поверх окулярів — усе це може легко імітувати майстерний актор, чиє амплуа — характерні ролі.

— А яка з цього користь? — поцікавилася Бесс.

— Справді не знаєте? Невже не ясно? Містера Джастіса Ладґроува бачили поблизу банку під час його пограбування. Хтось упізнає його, повідомляє про це, ми ретельно розслідуємо. Виявляється, це помилка. На той час він був деінде. І тільки зовсім недавно ми зрозуміли, що всі ці наші помилки спровоковані. Нікого не обходить "двійник" запідозреного, який насправді нічим не впадає в вічі. Він скидає свою маску і перестає грати свою роль. Вся справа заплутується. Водночас ми маємо

верховного суддю, архідиякона, адмірала, генерал-майора, яких у той самий час бачили поблизу місця злочину.

Після пограбування потяга в Бедгемптоні, до Лондона прибули щонайменше чотири машини, що брали участь у пограбуванні, і серед них перегонова машина, яку вів Малиновський, вантажний автомобіль під виглядом контейнеровоза, старомодний "даймлер", де сидів адмірал, та старий єпископ із сивою кучмою в "морріс-оксфорді". То була чудова, блискуче проведена операція.

Але одного дня ватазі трохи зрадила фортуна. Старий безголовий святий отець, канонік Пеніфазер, помилився днем свого відльоту, і його не пропущено на аеродром. Приблукавши до Кромвелевого шосе, він пішов до кіно, повернувся сюди вже за північ, підійнявся до свого номера, від якого мав у кишені ключа, відчинив двері, зайшов досередини і пережив найбільший у своєму житті струс, угледівши в кріслі самого себе і зустрівшись із собою поглядом. Ватага найменше сподівалася побачити справжнього каноніка Пеніфазера, що, як вважалося, щасливо прибув до Люцерна! І ось він являється власною персоною. Його двійник саме готувався до нальоту в Бедгемптоні, коли це поріг переступив справжній Пеніфазер.

Всі розгубилися, за винятком одного розбишаки зі швидкою реакцією. То був чи не Гамфрі. Він торохнув старого по голові, і той упав, зомлілий. Когось, гадаю, це розлютило. Страх розлютило! Однак по огляді старого вони вирішили, що йому тільки забило памороки, що опритомніє він, мабуть, не скоро, і діяли далі за своїм планом. Фальшивий канонік Пеніфазер покинув свій номер, вийшов з готелю і помчав туди, де мав зіграти свою роль в естафетних перегонах. Не знаю, що вони зробили з достеменним каноніком Пеніфазером. Можу хіба здогадуватися. Припускаю, що згодом його вивели тої ж таки ночі з готелю, посадовивши в машину, відвезли до хати торгівця овочами, який мешкав поблизу від місця, де пограбовано потяг і де за ним міг наглядати лікар. Щоб потім, коли газети повідомлять, що каноніка Пеніфазе-ра бачили поблизу, всі кінці зійшлися. Мабуть, грабіжники не

могли заспокоїтися, аж поки канонік отямився і стало ясно, що він нічого не пам'ятає з подій принаймні трьох останніх днів.

—■ А інакше б його вбили? — поцікавилася міс Марпл.

— Ні,— відказав Батько. — Не думаю, що його вбили б. Хтось би такого не допустив. З самого початку було ясно, що керівник операції — проти вбивства.

— Звучить фантастично! — вигукнула Бесс Седжвік. — Просто-таки фантастично! Я не вірю, що ви маєте якісь докази того, що Ладислав Малиновський причетний до цієї безглуздої маячні.

— Мені не бракує доказів Ладислава Малиновського,— заперечив Батько. — Розумієте, він легковажний. Огинається тут, хоча його мало б тут не бути. При першій же нагоді приїздить, аби зв'язатися з вашою дочкою. Вони користувалися шифром.

— Дурниці! Вона сама вам сказала, що не знайома з ним.

— Могла казати, та це неправда. Вона в нього закохалася. Вона жадає, щоб цей хлопець з нею одружився.

— Не вірю!

— Ви просто не знаєте,— зауважив старший інспектор Дейві. — Малиновський не з тих, хто виказує свої таємниці, а своєї дочки ви не знаєте й поготів. Ви самі зізналися. Ви розгнівалися, чи не так, коли довідалися про прибуття Малиновського до Бертрамового готелю?

— Чому ви так гадаєте?

— Бо ви один з керівників злочинної зграї,— випалив Батько. — Ви з Генрі. Грошовими питаннями займаються брати Ґормани. Вони повкладали всілякі угоди з європейськими банками, повідкривали рахунки і все таке інше, але господинею синдикату, тією, хто планує операції та керує ними, є ви, леді Седжвік.

Бесс прошила його поглядом і засміялася.

— Такого безглуздя я ще не чула! — вигукнула вона.

— О, ні, жодного безглуздя тут нема. Вам властиві розум, мужність і сміливість. Ви бралися до всякої всячини і нарешті вирішили докласти рук до злочинного бізнесу. Вам подобався ризик, подобалися небезпечні пригоди. Щиро кажучи, вас приваблювали не гроші, вас захоплювало саме ремесло. Проте ви не зносили вбивств, кричущого насильства. Ні трупів, ні брутального, жорстокого ґвалту, а лише м'який, тихий удар по голові у разі потреби. Бачте, ви вельми цікава жінка, одна з небагатьох справді цікавих, великих злочинниць.

Запала хвилинна тиша.

Аж ось Бесс Седжвік підвелася.

— Ви чи не з'їхали з глузду? Вона сягнула до телефону.

— Збираєтесь телефонувати адвокатові? Цілком доречно, а то щоб не набалакали зайвого.

Вона шпарко кинула слухавку на важіль.

— Я передумала, ненавиджу адвокатів. Гаразд, хай буде по-вашому. Так, я верховода. Ваша правда, це мені лоскоче нерви. Мені подобається щохвилини ризикувати, мені цікаво патрати банки, потяги, пошти і так звані надійно стережені машини, що перевозять гроші. Цікаво

планувати, цікаво на щось зважуватися. Чудове, захватне ремесло, і я рада, що до цього причетна. Тільки-но ви сказали: чи не зачасто внадився глечик по воду ходити, здається, так? Як на мене, ви сказали правильно. Що ж, у моїх грошей був жвавий обіг! Проте ви помиляєтесь, що Ладислав Малиновський застрелив Майкла Ґорме-на! Не він убивця, а я.

Нараз вона вибухнула гучним нервовим сміхом.

— Не має значення, що Майкл зробив і чим погрожував. Я обіцяла йому застрелити його, міс Марпл чула мої слова, і я направду його застрелила. Я зробила багато що з того, що ви приписували Ладиславові. Я ховалася поблизу готелю. Коли пройшла Ельвіра, я пальнула навмання, а коли вона зойкнула і Міккі побіг вулицею, взяла його на мушку в слушну хвилю і пальнула впритул! Звичайно, я маю ключі від усіх готельних вхідних дверей. Я прослизнула чорним ходом і піднялася до свого номера. Мені й на думку не спадало, що пістолет допровадить вас до Ладислава, що ви матимете на нього бодай найменшу підозру. Пістолет я взяла без дозволу з його машини. Та запевняю вас, не мала наміру кинути на нього тінь.

Вона рвучко повернулася до міс Марпл.

— Затямте, ви свідок мого зізнання. Я вбила Ґормена.

— Мабуть, ви так кажете, бо закохані в Малиновського,—■ висловив припущення Дейві.

— Ні,— коротко відповіла вона. — Я його добрий друг, та й годі. О, так, він залицявся до мене, але я не була в нього закохана. Усе своє життя я кохала лиш одного: Джона Седжвіка. — Це ім'я вона вимовила незнайомим, тихим голосом. — Просто Ладислав — мій приятель, і я не хотіла б, аби він попав за ґрати за хибним звинуваченням. Я вбила Майкла Ґормена. Я це казала, і міс Марпл мене чула. А тепер, шановний

старший інспекторе Дейві,— вона голосно і гарячково засміялася. — Ловіть мене, якщо можете.

Вона швидко замахнулася, пожбурила тяжкий телефонний апарат у віконну шибку, і не встиг Батько зірватися на ноги, як була вже за вікном і обережно, але швидко посувалася вузьким парапетом. Попри свою огрядність, Дейві миттю прискочив до другого вікна і підняв раму. Водночас вийняв із кишені сюрчок і щодуху засюрчав. Скочивши на ноги од сили на хвилю чи дві пізніше, міс Марпл прилучилася до нього і також почала виглядати у вікно.

— Вона впаде, вона лізе вгору по ринві! — вигукнула міс Марпл. — Але чому вгору?

— Хоче видряпатися на дах. Це єдиний її шанс, і вона це знає. Боже мій, погляньте на неї. Пнеться вгору, наче кішка. Схожа на муху, що лізе по стіні. Страшенно небезпечно!

Міс Марпл бурмотіла з приплющеними очима:

— Увірветься, не долізе...

Жінка, за якою вони стежили, зникла з очей. Батько трохи відступив од вікна.

Міс Марпл запитала:

— Ви хочете піти і... Батько похитав головою.

— Куди мені з таким черевом? На такий випадок я поставив своїх людей. Вони в курсі, що робити. За кілька хвилин ми знатимемо... Якщо послати слідом за нею людей, можуть бути численні жертви! Такі жінки, як вона, одна на тисячу! — Він зітхнув. — Вона шалена. О, в кожному поколінні є жменька таких. їх годі приручити, їх не вільно допускати до

суспільства, силувати жити згідно з законом та звичаями. У них свій стиль життя. Якщо вони святі, то доглядають уражених проказою або не бояться бути замученими в джунглях, якщо вони погані, то чинять нечувані звірства, а іноді стають справжніми дикунами! Гадаю, вони були б у своїй стихії, якби народилися в іншу добу, коли кожен залежав від самого себе, кожен виборював собі життя. Вони щокроку наражалися б на ризик, скрізь на них чигали б небезпеки, і вони хоч-не-хоч ставали б небезпечні для людей. Такий світ улаштовував би їх, у ньому вони почувалися б, як у*себе вдома. А наш — ні.

— Ви передбачали, що вона встругне?

— Аж ніяк. Це один з її сюрпризів. Несподіваних. Бачте, вона все це чи не надумала. Вона знала, до чого хилиться справа. Тож сиділа, дивилася на нас, підтримувала розмову і водночас розмірковувала. Вона вперто, без упину крутила мозком. Гадаю... Ах!

Він замовк. Зненацька розляглися рев машини, вищання коліс та гуркіт потужного швидкісного двигуна. Батько вихилився з вікна.

— Вона спустилася донизу і сіла в машину.

Машина з оглушливим ревом і вищанням завернула за ріг, і прекрасний білий монстр шалено погнав вулицею.

— Вона когось задавить,— ужахнувся Батько. — Уб'є силу людей, як не вб'ється сама.

— Цікаво знати... — почала міс Марпл.

— Певна річ, вона хвацький водій, збіса хвацький водій. Ух! Трохи когось не збила!

Вони чули рев машини з увімкненою сиреною, чиє виття поступово завмирало. Долетіли стогони, крики, вищання гальм, сигнали машин, нарешті гучний скрегіт коліс, рев випускної труби і...

— Розбилася,— здогадався Батько.

Він незворушно стояв на місці — із терплячістю, прикметною для його могутньої огрядної статури. Міс Марпл мовчки стояла поруч. Потім з вулиці, наче на змаганнях з естафетного бігу, стали передавати повідомлення. Чоловік, що стояв на хіднику навпроти готелю, глянув угору на старшого інспектора і зробив кілька швидких знаків руками.

— Вона загинула,— тяжко зітхнув Батько. — Мертва! їхала зі швидкістю понад дев'яносто миль на годину і ввігналась у паркову огорожу. Більше жертв нема, поминаючи легко поранених. Таких блискучих водіїв треба пошукати! Так, вона мертва. — Він рушив у глиб кімнати і похмуро кинув:

— Вона перша розповіла свою історію. Ви її чули.

— Так,— підтвердила міс Марпл. — Чула. Запанувала коротка тиша.

— Ясно, то була неправда,— спокійно провадила міс Марпл. Батько глянув на неї.

— Не вірите їй, так?

— А ви?

— Ні,— відказав Батько.— Ні, не вірю — вона сказала неправду. Вона все вигадала так, щоб було схоже на правду, та це — неправда. Вона не стріляла в Майкла Ґормена. А ви часом не знаєте, хто це зробив?

— Ще б пак ні,— відповіла міс Марпл. — Дівчина.

— О! Коли вам спало таке на думку?

— Я довго думала,— зізналася міс Марпл.

— Я теж,— зізнався Батько. — Тої ночі її охопив страх. А ті брехні, що вона набалакала, були чистісінькі брехні. Але спершу я не міг зрозуміти мотиви.

— Це завдало мені клопоту,— підхопила міс Марпл. — Вона довідалася, що мати двічі брала шлюб, та невже дівчина піде через це на вбивство? Тільки не нині! Гадаю, тут приплуталися гроші.

— Так, гроші,— погодився старший інспектор Дейві. — Батько залишив їй великий маєток. Дізнавшися, що мати брала шлюб із Майклом Ґорменом, вона зміркувала, що шлюб із Коністоном незаконний. Це означає, подумала вона, що гроші їй не дістануться: хай вона і його дочка, але незаконна. Та, бачте, вона помилилася. Ми вже стикалися з таким випадком. Усе залежить від духівниці. Цілком ясно, що Коністон залишив спадщину їй і називав у духівництві саме її ім'я. Звичайно, вона б одержала гроші, але вона цього не знала і не збиралася випускати з рук спадщини.

— Чому їй так конче потрібні були гроші? Старший інспектор Дейві похмуро відповів:

— Щоб купити Ладислава Малиновського. За гроші він ладен з нею одружитися, а так під вінець би не став. Вона була не в тім'я бита, ця дівчина. Вона знала ціну його любові, але хотіла його купити, купити на певних умовах. Вона відчайдушно в нього закохалася.

— Знаю,— зітхнула міс Марпл і пояснила: — Я бачила її очі того дня...

— Вона знала, що з грошима його матиме, а без грошей утратить,— вів далі Батько. — І надумала холоднокровне вбивство. Вона не ховалася ,в цих околицях, звичайно. Поблизу не було жодної душі. Вона просто стала під огорожею, пальнула і зойкнула, а коли Майкл Ґормен побіг вулицею від готелю, застрелила його, а тоді знову закричала. Вона все добре розрахувала. Не хотіла, щоб молодого Ладислава оскаржили в убивстві. Украла його пістолет, бо тільки так могла легко його роздобути і навіть гадки не мала, що його запідозрять у злочині або що тої ночі він опиниться поблизу. Вона вважала, що вбивство припишуть якомусь розбишаці, який скористався з туману. Так, вона все добре розрахувала, але пізніше тої ж таки ночі її опанував страх! І її мати боялася за неї.

— А тепер же як? Що ви наміряєтесь робити?

— Я знаю, що стріляла вона,— відказав Батько,— та не маю доказів. Може, їй усміхнеться фортуна. Нині навіть закон, здається, ґрунтується на засаді — дай собаці вкусити бодай раз, удаючись до образної мови. Досвідчений адвокат, либонь, спробує зіграти на жалощах: молоде дівча, нелегке дитинство. До того ж вона вродлива.

— Так,— погодилася міс Марпл. — Люциперові діти завжди вродливі і, як ми знаємо, квітнуть, мов зелений лавр.

— Проте, як я вам уже казав, справа, певно, до цього не дійде. За браком доказів. Візьміть, наприклад, себе. Вас запросять бути свідком, свідком того, що казала її мати, свідком її зізнання у злочині.

— Знаю,— кивнула головою міс Марпл. — Вона це мені навіяла. Вона вважала за краще вбитися задля волі своєї дочки. Вона це мені накинула. Як передсмертне прохання.

Двері до спальні відчинилися, і зайшла Ельвіра Блейк. На ній була проста темно-блакитна сорочка, волосся розпущене. Чисто тобі янгол з

картини доби раннього італійського відродження! Гостя перевела очі з одного співрозмовника на іншого і промовила:

— Я чула гуркіт машини, галас. Щось скоїлося?

— На превеликий жаль, міс Блейк,— сухим тоном відповів інспектор Дейві,— ваша мати загинула.

Ельвіра ледь розтулила рота.

— О, ні,— пробелькотіла вона. То був кволий, непевний протест.

— Перед тим, як утекти,— провадив старший інспектор,— а то була втеча, вона зізналась у вбивстві Ґормена.

— Хочете сказати, що вона...

— Авжеж,— урвав Батько. — Саме так вона сказала. Ви маєте щось додати? Ельвіра довго дивилася на нього, відтак злегка тріпнула головою.

— Ні,— відказала вона,— не маю.— Відтак повернулася і вийшла з покою.

— Ну,— озвалася міс Марпл,— невже ви отак її й відпустите? По короткій паузі Батько щосили грюкнув кулаком по столу.

— Ні,— заревів він,— ні, присягаю Богом, ні!

Міс Марпл неквапливо і поважно кивнула головою.

— Боже, змилуйся над нею,— сказала вона.